

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național (AFCN).

Sugestie de citare a arhivei:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: secolul al XIX-lea*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

This novel was digitized for the project **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration (AFCN).

Citation suggestion:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: The 19th Century*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

MUZEUL ASTRA
COMPLEXUL NAȚIONAL MUZEAL ASTRA

CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU

PROIECT CO-FINANȚAT DE:
Administrația Fondului Cultural Național

ULBS
Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

(Urmare la BUJOR)

№ 8937/N.T./27/III 1897

BOERII HAIDUCI

NUVELA ORIGINALA

COMPUSĂ DE

N. D. POPESCU

CU PATRU ILUSTRATIUNI

EDIȚIUNEA I.

BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII DIN CLUJ

BUCUREȘTI
TIPO-LITOGRAFIA DOR. P. ȚUCU, BULEVARDUL ELISABETA, 8.
1892.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

DE ACELAŞ AUTOR

178141

IN EDIŢIE SEPARATĂ

Amazoana de la Rachova	2-a	ediţie	1 volum
Banul Mărăcine, ilustrat	2-a	»	1 »
Boerii haiduci, ilustrat	1-a	»	1 »
Botezul de sânge	1-a	»	1 »
Bujor Haiducul, ilustrat	2-a	»	1 »
Căpitan Buzdugan	2-a	»	1 »
Carte de Basme, ilustrată	3-a	»	1 »
Codreanu Haiducul, ilustrat	1-a	»	1 »
Constantin Brâncoveanu, ilustrat	2-a	»	1 »
Fata de la Cozia, ilustrat	2-a	»	1 »
Iancu Jianu Zapciŭ, ilustrat	1-a	»	1 »
Iancu Jianu Haiduc, ilustrat	4-a	»	1 »
Istoria Rĕsboiuluĭ Româno-Turc	3-a	»	2 »
Maria Putoianca, ilustrat	2-a	»	2 »
Meşterul Manole, ilustrat	2-a	»	1 »
Miul Haiduc, ilustrat	2-a	»	1 »
Peneş Curcanu	2-a	»	1 »
Primul Rănit	2-a	»	1 »
Moartea luĭ Bujor, ilustrat	2-a	»	1 »
Prisonierul de la Plevna, ilustrat	3-a	»	1 »
Radu Anghel, (epuisată)	1-a	»	1 »
Radu al III-lea cel frumos	1-a	»	1 »
Rĕsboiul dintre Haiducĭ şi Ruşĭ ilustrat	1-a	»	1 »
Sentinela de la Griviţa, ilustrat	1-a	»	1 »
Sora de caritate	2-a	»	1 »
Tunsu Haiducu, ilustrat	3-a	»	1 »

Şi vor eşi în curênd succesiv:

Alexandru Lăpuşneanu, ilustrat	1 volum
Dumitraşcu Cantemir, ilustrat	1 »
Epoca Ghiculeştilor, ilustrat	1 »
Epoca Mavrocordaţilor, ilustrat	1 »
Juneaţea luĭ Mihaiŭ Viteazu, ilustrat	1 »
Mihaiŭ Viteazul şi călăul, ilustrat	1 »
Mihaiŭ Viteazul, domn al Ardealuluĭ, Moldoveĭ şi Ţĕreĭ-Româneşti	1 »
Mihnea cel Rĕŭ, ilustrat	1 »
Mircea cel Bătrân, ilustrat	1 »
Moartea luĭ Michaiŭ Viteazul, ilustrat	1 »
Moştenitoriĭ luĭ Radu Negru, ilustrat	1 »
Postelnicul Constantin Cantacusino, ilustrat	1 »
Radu al III-lea cel frumos, ediţie nouĕ, ilustrat	1 »
Radu Negru şi descălicătoarea, ilustrat	1 »
Radu Vodă de la Afumaţĭ, ilustrat	1 »
Ştefan Vodă cel Mare, ilustrat	1 »
Testamentul luĭ Petru cel Mare, ilustrat	1 »
Colecţiunĭ de nuvele, ilustrat	6 »

850-32

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

I.

Lupta luĭ Nicolae Mavrogheni cu invaziunea.

In secolul al nouĕ-spre-ḑecelea Românii suferiră fel de fel de nenorociri și din partea firii și din partea oamenilor: ei suleriră ciumă, foamete, cutremure, inundaţii, invadii; prigoniri, strâmbătăţi, apăsări anevoe de suportat și chiar robie, dar cu atâta ei nu fură plătiţi, par-că nu fusese îndestul de pedepsiţi înaintea luĭ D-ḑeŭ cu atâtea nenorociri de partea ce li se făcuse de fire de a locui ţara cea maĭ fertilă și maĭ frumoasă din Europa. Ca să fie și maĭ amarnic pedepsiţi, pe lângă toate aceste catastrofe și nenorociri maĭ veni încă o plagă și maĭ rea, și maĭ crudă și maĭ apăsătoare ca toate: invaziunile hoardelor de peste Nistru, dragostea muscălească cu toate variatele sale orori, năvălirea Rușilor pe lângă care aceia a Tătarilor de groaznică memorie eraŭ flori la ureche, pentru a'ĭ face și maĭ nenorociţi.

Chiar de la începutul acestuĭ secol, Rusul care până aci nicĭ nu se sinchisise de amărăciunele creștinilor din imperiul otoman, nicĭ se încercase vre-o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dată de a face vre-o cercare de orĭ-ce natură, ca să le precurme durerile, nicĭ nu vrusese să scie că pe aci eraŭ suferinţe de alinat, de o dată pe la începutul aceluĭ secol, pe când domnea Petru cel mare în Rusia, din chiar senin Muscaliĭ fură coprinşĭ de o iubire nebună pentru creştiniĭ ce gemeaŭ sub jugul păgân, şi în particolar pentru Românĭ, şi de aci încolo nu ne maĭ slăbea cu dragostea; şi începu a ne visita cât se poate de des şi a sta pe la noĭ cât se poate de mult.

La început eĭ o luară maĭ rar, se purtară maĭ omenesce şi stătură pe la noi maĭ puţin, dar maĭ pe urmă îndeşi visitele, se întinseră din ce în ce maĭ mult şi se stabiliră tabla-başa la noĭ ca la eĭ acasă, fără să ne întrebe daca vrem să'ĭ priimim şi să'ĭ găsduim, saŭ dacă ne este în gând să'ĭ poftim să se plimbe şi să se duca de unde aŭ venit. In asemenea mod eĭ ne visitară în 1711, dar abia ajunsese până la Fălciŭ şi o plecară fără voie înapoĭ; maĭ veniră în anul 1769 când se lăţiră peste ambele Principate şi fără scirea noastră impuse Turcilor vestitul tratat de la Cuciuc-Cainargi, care se ocupa de noĭ, ne luaŭ sub protecţia lor, fără scirea şi voia noastră, şi plecară peste aproape 5 anĭ de mosafirlâc. Maĭ veni şi în anul 1788, şi iarăşĭ se lăţi peste suprafaţa ambelor Principate, ne maĭ aduse cu eĭ şi alţĭ mosafirĭ, pe Nemţiĭ cu coadă, şi plecară tocmaĭ peste patru anĭ.

In primul rînd Românĭĭ amăgiţĭ de pompoasele făgăduelĭ ale ţarului Petru şi de vederea crucĭĭ şi a evangheliei, embleme ale păcĭĭ şi libertăţĭĭ, îşĭ croiră o lume întreagă de speranţe de mântuire, şi cu mic cu mare se aruncară în braţele providenţialului mântuitor şi se devotară cu entusiasm causeĭ luĭ. A doua oară însă Românĭĭ, fiind în contact maĭ prelungit cu Rusiĭ şi încredinţându-se prin păţitanie că creştinul Muscal e mult maĭ brutal, maĭ apăsător, maĭ hrăpi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tor și mai lacom ca păgânul turc; aceia ce avusese prilej să facă cunoștință cu adevăratul caracter al Rusului, acela ce'i gustase de nenumărate ori sfârcul cnutului, și suferise nedreptăți mult mai neumane ca din partea Turcilor, poporul începu să 'l urască, să'i dorească plecare sprâncenată cât se va putea mai curând ,și să simță o gróză de moarte contra acelor creștini care nu omoră dar chinuiă pe om în modul cel mai cumplit și fura cum nu furase până atunci nici Turcii nici chiar Tátarii.

Numai boerii, mai cu seamă cei pământeni, căzură în cursa întinsă de Rușî, se ademeniră de cuvintele de zahăr ale mareșialului Romanțov și ale Principelui Galițin, în cât cât p'aci p'aci fu ca să închine ambele principate Țarinei moscovite și să vânză pentru a pururea pe un blid de linte, pe niște cuvinte amăgitoare și pe câte-va aparate pompoase, independența și esistența patriei române, nenorocire care nu s'a realisat numai grație unor împrejurări cu totul independinte de voința lor.

Această nenorocire de care Românii aŭ scăpat numai prin firile aculuî, servi de lecțiune boerilor și le deschise și lor ochii, ast-fel că prea puțini dintre boerii moldoveni și câți-va boeri din București, care încă nu avusese parte să guste îndestul din dragostea muscălească, mai căzură în cursa moscovită și mai dădură mână de ajutor cohortelor Țaruluî. Boerii moldoveni fură cât se poate de reservați, iar poporul, el care suferea greutatea beilicurilor, rechisițielor, strapațelor și greutăților provocate de o invazie muscălească, din primul moment se declară atât de ostil noiî invaziuni, în cât cea mai mare parte din tineri și bărbați valizi își părăsiră casele, alergară în codri și se puse sub comanda căpitanilor de haiduci ca să pornească un războiŭ în regulă, un războiŭ din cele mai amarnice,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

un resboiŭ exterminator contra invadatorilor patriei lor.

Intr'acel timp se petrecu un ce cu totul ne prevĕzut, cu totul ne asceptat, cu totul extraordinar: unul din domnii grecĭ, acela ce guverna Ţara Românească intr'acea epocă, Nicolae Mavrogheni care nu era fanariot, ci insular, *lăuşan* (iepure) cum numeaŭ Turcii pe locuitorii archipelagului grecesc, in loc de a face ca toţi predecesorii sĕi şi chiar ca colegul sĕŭ de la Iaşi, in loc de a fugi dinaintea invazieĭ fără de a'ĭ opune vre-o resistenţă, el care nu era Român ci grec, avu curajiul să facă aceia ce nu cutezase să facă boerii pămănteni, avu incredere in voinicia Românilor, şi făcu apel la tradiţionala lor vitejie, şi infiinţă legioane de oşteni Români, şi dădu din noŭ arme in mănele Românilor şi ĭ indemnă să 'şĭ apere singurĭ patria de năvălitorĭ.

Apelul ce făcu el la Românĭ nu rămase neauzit, ci din potrivă avu un ecoŭ din cele maĭ puternice in ănimele Românilor; toţi urmaşii vechilor oşteni din Valachia şi Moldova, toţi aceia in peptul cărora bătea o inimă de voinic, adică maĭ toţi bărbaţii tinerĭ şi in fioarea virsteĭ, işĭ lăsară casele şi ocupaţiunele lor spre a se pune sub cutele steagurilor pe care fălfăia vulturul Românesc.

Haiducii fură aceia ce alergară maĭ ănteiŭ la acest apel de vitejie, şi Bujor cu ceata sa fu cel d'ănteiŭ care veni din Moldova in Ţara Românească, lepădă haina de haiduc spre a lua uniiorma de soldat, şi se inscrise intre luptătorii pentru mănturea Ţĕrilor Române de indoita invaziune.

Cu această ocasiune avu prilej să se intălnească la un loc căpitaniĭ de haiducĭ care se cunosceaŭ numaĭ din nume şi din reputaţiune, voiniciĭ faimoşi in vitejie ca *Stefan Bujor* eroul nostru, *Iancu Codreanu*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

demnul seŭ locotenent, *Bănucul* cel vestit care se scoborise din munții Ardealului în munții Valachieĭ, impreună cu Ungurenii luĭ care nu sciaŭ ce era frica de moarte precum și *Copuzu*, care venise tocmaĭ din Albania ca arnăut la un boer din Craiova anume Golfineanu și care, după ce stătuse cât-va timp în curtea acestuĭ boer, își aduse aminte că hoțise vr'o doĭ anĭ prin munții Balcanilor în teribila ceată a Cărjaliilor, fugi din curtea boerească, intră într'o ceată de haiducĭ care voinicia prin partea locului și în curând deveni căpitanul lor.

Nu e locul aci de a descrie faptele petrecute în timpul celor patru anĭ de luptă dintre Mavrogheni cu voinicii sĕĭ Românași și îndoita invaziune; aceste fapte sunt descrise pe larg în Istoria luĭ Nicolae Mavrogheni, pe care am publicat'o în Calendarul pentru toțĭ Românii pe anul 1890; voiŭ spune numaĭ în treacăt că, grație concursuluĭ acestor oșteni improvisațĭ, Mavrogheni a reușit să ție în loc invazia în decurs de treĭ anĭ, să bată pe Nemții la Sinaia, Buzĕŭ și Cozia și să săvârșească niște fapte de vitejie strălucite care ar fi fost de ajuns să dobândească victoria definitivă, daca faptele luĭ nu ar fi fost denunțate în secret dușmanilor de către boerĭ și daca Mavrogheni n'ar fi perit în cele din urmă ucis de către Turcĭ, care fusese atățațĭ tot de către boerĭ muntenĭ, care pe atunci eraŭ ceĭ maĭ zeloșĭ părtinitorĭ aĭ moscovismuluĭ.

După ce se termină rĕsboiul prin pacea de la Iașĭ, oastea luĭ Mavrogheni fu disolvată și desarmată, și haiduciĭ își reluară calea spre locurile de unde venise. In timpul campanieĭ trecute se incinsese între Bujor, Bănucu și Cobuz o dragoste atât de mare și de strâns legată, în cât după terminarea rĕsboiuluĭ nu maĭ putură să se despartă, ci plecară cu toțiĭ spre

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Moldova ca să haiduceàscă împreună, își împărțiră codri dintre Carpați și Prut în mod frățește și se grăbiră a umple din nou munții Hanguluĭ cu faima numeluĭ lor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

II

Haiducii după rĕsboiŭ.

După terminarea rĕsboiuluĭ se succedară pe tronul Moldoveĭ numaĭ nisce umbre de Domnĭ, numaĭ nisce beĭ efemerĭ carĭ fură jucăria intrigilor străine mutate din Constantinopole în Bucurescĭ și Iașĭ prin înființarea de curând a consulatelor străine într'aceste două Principate; numaĭ nisce unelte ale antagonismuluĭ dintre politica Franciеĭ și a Rusieĭ, care în Orient luase niște proporțiunĭ uriașe.

Până la începutul acestuĭ secol politica francesă se ocupase prea puțin de soarta Principatelor române: abia se interesase în treacăt miniștri regilor Enric al IV-lea și Ludovic al XIV-lea pe timpul domnielor luĭ Mihaĭ Bravul și a Movilescilor, a luĭ Constantin Brâncoveanu și a luĭ Vasile Lupu, iar altă-dată nicĭ de loc. E prea posibil ca Francesiĭ, carĭ în tot-d'auna aŭ dovedit că nu prea aŭ fost tarĭ în geografie, nicĭ să fi avut cunoștință de existența Principatelor Române.

De îndată ce Republica de la 1789 înființă, după exemplul Rusieĭ și al Austrieĭ, consulate în țĕrile Române, miniștriĭ Franciеĭ, geloșĭ de reputația și rolul important ce vrea să joace marea lor republică, aflând că afară de Turcia, Rusia și Germania, se maĭ interesaŭ de soarta acestor Principate și cele alte state

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

din Europa, și anume: Prusia, Anglia, Suedia, Olanda, Ispania, republicele, regatele și ducatele Italiei și chiar Danemarca, pentru că țările române fură recunoscute ca grănarele cele mai importante ale Europei, începură a se interesa și ei, pe un picior de egală înrîurire ca și Rusia și Austria și d'a pune în mișcare toate resorturile ce 'i procura vechia amiciție ce existase între Francia și Turcia. Așa dar ambasadorii săi primiră ordin de la guvernul din Paris ca să facă punere la cale și să 'și câștige în marele divan partisani puternici și numeroși cu ajutorul cărora să poată să pună și să scoată și ei Domni în Principate, cel puțin cu aceiași trecere și înlesnire cu care făceaŭ același lucru Rușii și Nemții, care nu se bucuraŭ ca Francesii de amiciția Turcilor, ci din potrivă foarte adesea se resboise cu ei și 'i făcuse să îndure pierderi simțitoare.

Introducerea acestuĭ noŭ factor în rostirea intrigilor în Orient, plăcu demnitarilor Turci, pentru că, pe de o parte contrabalanța înrîurirea rusească și nemțească și le îngăduia, bazați pe sprijinul Franciei, să se opună cu mai mult curaj pretențiilor crescênde ale acelor doi vecini prea lacomi, iar pe de altă parte se ivea în orisont perspectiva unor noi resurse de rușfeturi și bacșișuri, pentru care foarte adesea marii demnitari turci aŭ sacrificat interesele patriei lor. Daca această perspectivă, adică ivirea unor noi rivali la înrîurire în afacerile Principatelor române plăcu Turcilor, nu plăcu însă nici Nemților și nici Muscalilor, pentru aceea își dădură ei ajutor mutual ca s'o zădărnicească și s'o combată prin toate mijloacele putincioase.

Mulțumită acestor intrigi și certe între câinii ceĭ mari pentru niște ciolane care nu eraŭ ale lor, în decurs de 14 ani, care, după glăsuirea tractatuluĭ ar fi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

putut să domnească cel mult doĭ domnĭ, s'aŭ schimbat în Moldova șeapte domnĭ și anume: *Alexandru Moruzi* (1792, a domnit numaĭ opt lunĭ), *Mihaĭ Sutu*, protejatul Franciei, (1793—1795, a domnit doĭ anĭ și patru lunĭ), *Alexandru Calimach*, (1795—1799, a domnit patru anĭ), *Constantin Ipsilanti*, protejatul Rusieĭ, (1799—1801, a domnit doĭ anĭ), *Alexandru Suțu*, protejat iarăși de Francia, (1801—1802, a domnit opt lunĭ), *Alexandru Moruzi*, a doua oară, (1802—1806, a domnit patru anĭ); *Scarlat Calimach*, (1806, a domnit numaĭ treĭ ḑile) și *Alexandru Moruzi*, pentru a treia oară, (a domnit numaĭ patru lunĭ de la 27 August până la 8 Decembre 1806).

În decursul acestor domniĭ atât de efemere și sbuciumate de cele maĭ titanice lupte pentru influență între cele maĭ marĭ puterĭ din Europa, bieții Domnitorĭ n'avură nicĭ timp, nicĭ gând statornic, nicĭ îndestul de sânge rece ca să se poată ocupa de interesele bietului Principat și de strigătoarele sale nevoĭ, care din ḑi în ḑi deveneaŭ maĭ imperioase. Într'aceste scurte domniĭ, între care cel maĭ îndelungat a durat patru anĭ și vr'o câte-va lunĭ, domniĭ nu făcură alt de cât să înființeze și să strângă cât se poate maĭ multe birurĭ spre a'și plăti datoriele ce contractase ca să capete domnia, și a'și asigura banĭ albĭ pentru ḑile negre. Încolo toate eraŭ lăsate în cea maĭ absolută părăsire. Un timp atât de nestatornic și de trecetor, era cel maĭ priincios pentru haiducit, căcĭ toți, fiind prea grăbiți și zoriți de înțeala scimbăriĭ evenimentelor, nu aveaŭ nicĭ vreme, nicĭ putere și nicĭ curagiŭ de a se apuca la sfadă cu acești înfricoșați dușmanĭ, care lăsați în pace, eraŭ maĭ puțin spăimântătorĭ de cât când eraŭ întărîtați. Pentru aceea Bujor, înturnându-se de la rĕsboiŭ, putu să 'și pue la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

regulă lucrurile cu șiart și cumpănire, fără ca să fie de cine-va turburat.

Vĕdĕnd că treburile mergeaŭ bine și fără zătigneală, își împărți ceata sa, la care se mai adăogă un numĕr mare de voinicĭ, în treĭ cete, și puse în capul a două din ele pe *Bănucu* și *Cobuz*, tovarășiĭ sĕĭ de arme, iar pe a treia o opri pe seamă-ĭ și 'șĭ alipi ca locotenent pe credinciosul sĕŭ Codreanu.

Pentru a trăi în cea mai bună liniște și a nu se mai teme de nicĭ o surprindere neplăcută, el intră în înțelegere cu mai mulțĭ căpitanĭ de plaiurĭ și ocole, slujbașĭ aĭ stăpânireĭ, plătiți pentru a garanta siguranța publică, și aceștia pentru o contribuție lunară plătită de Bujor, se obligaŭ a-l ocoli pe el și ceata sa ca să nu cadă nicĭ o dată în mâinile potereĭ, și a-l prevesti să fugă de la Hangu la Docolina, când vor fi siliți să calce pădurea Hanguluĭ, de la Docolina la Strunga când vor călca Docolina, și de la Strunga la Herța când Strunga va fi atacată de panduriĭ.

El mai făcu și alt-ceva; își alcătui un statut civil, un domiciliŭ stabil, o personalitate onorabilă și onorată cu o ocupațiune onestă; își cumpără o casă și o sfoară de moșie într'un sat răzășesc din ținutul Putneĭ, în târgulețul Panciu în apropiere de Odobești; după aceia se stabili în casa sa, pe care o instală cu confortul unuĭ om chiabur, adică cu dare de mână, și spuse la toată lumea că se ocupa cu strângerea de vite și de bucate prin țară, pe care le vindea la Brăila, Galați și Cetatea-Albă; aceasta pentru ca să justifice desele și prelungitele sale lipse de a-casă.

In prima dată el vrusese să treacă de om însurat cum era și să se stabilească în Panciŭ cu Ioana luĭ, dar aceasta se opuse din toate puterile la realisarea acestuĭ proect; ea nu vru cu nicĭ un chip să părăsească codru și căsuța sa din marginea pă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dureĭ Hangului. unde ținea de ochiĭ lumeĭ un debit de cârciumă, și care avea prin o ușe secretă comunicație cu marea hurbă în care se adăpostea în dile de voinicie Bujor și cetașiĭ sĕĭ. Vĕdĕnd că nu era chip să scoată pe Ioana din codru, Bujor o lăsă acolo, și el sub numele de Voinea trecu în fața Păncenilor și maĭ ales a Pânceneselor drept flăcău cam ungurescu, pentru că împlinise de mult 35 de anĭ numĕrațiĭ. Această viață nouă și această situațiune independentă se potrivea maĭ bine cu firea luĭ care, cu toată vêrsta sa cea trecută dincolo de nebuniele tinereței, tot era sburdalnică și schimbăcioasă.

Dece anĭ de dile se scurse fără să se întâmple nicĭ un eveniment extraordinar în viața și întreprinderile sale. El continuă a lucra, aci cu toată impetuositatea și rigoarea fireĭ sale când trebuința cerea ca să înfrâneze niște marĭ strâmbătățĭ, aci maĭ domol și maĭ cumpătat când hrăpitoriĭ poporuluĭ eraŭ maĭ moderațĭ, și aci chiar să nu dea semne de esistență, când oamenĭĭ stăpânireĭ se purtaŭ cu sărăcimea maĭ omenesce. Intr'acest timp el își întinse ramura operațiunilor sale și dincolo de hotar, și făcu espediționĭ norocoase atât în Bugeacul Tătărăsc, de unde desrobi mulțĭ oamenĭ și vite furate de acești cinstiți vecinĭ de la Moldoveni, cât și în Transilvania și maĭ cu seamă în comitatul Harumseh, unde nemeșiĭ și grofiĭ ungurilor plătiră prin bogate prădĭ, nedreptățile ce făceaŭ bieților români ce lăcuiaŭ în partea loculuĭ.

Ioana în acest timp își vedea de cârciuma eĭ, care cu timpul deveni hănișor cu bună gospodărie și de îngrijirea altor trebuincioase pentru ceată. Curtea sa era plină de argațĭ, care nu eraŭ alt de cât ceĭ maĭ credincișĭ haiducĭ, și de slujnice, carĭ eraŭ numaĭ neveste și surorĭ de haiducĭ. Ea iubea pe bărbatul sĕŭ cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

aceiași dragoste și statornicie ca și altă dată, dar în ochiĭ lumeĭ Bujor nu se arăta nicĭ o dată, venea la dênsa în cămăruța eĭ numaĭ noaptea când lumea era culcată, prin sub-pământă, și tot pe acolo pleca.

Când vrea să fie vĕdut de lume, el lua chipul luĭ Voinea negustoru, intra pe ușa cea mare, făcea pe orĭ-cine să înțeleagă că ar fi fost legat cu Ioana cu oare-care legăturĭ intime, cum era și cu altele multe, și în asemenea ocasiĭ sta prea puțin la ea și pleca tot pe ușa cea mare.

In timp de iarnă când pădurea era desfrunditĭ și oameniĭ ceteĭ eraŭ împrăștiațĭ pe la casele lor, și în timpurĭ de crâncene prigonirĭ din partea potereĭ. atuncĭ dênsul își prelungea și îndesea maĭ mult visitele și ședeřile sale la Ioana sub numele de Voinea, și în asemenea circumstanțe, ca să înlăture orĭ-ce bănuială, umplea curtea Ioaneĭ orĭ cu care pline cu bucate, orĭ cu vite grase adunate din Dorohoĭ, Botoșanĭ și Suceava, pe care avea să le mâne la Brăila, orĭ Galațĭ, prin oameniĭ sĕĭ carĭ eraŭ toțĭ haiducĭ și toțĭ bine plătițĭ și de aproape aleșĭ pentru ca să nu fie trădătorĭ.

Iată prin ce mijloace întrebuințate cu mult tact de Bujor, se ferea el de a nu fi prins de poterași.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

III

Mariuca.

Din nenorocire saţiul este duşmanul de moarte al căsătorielor; el sădesce răceala, scornesce neînţelegerile, nasce gelosie şi în fine provoacă ură acolo unde trebue să existe neîntrerupt tinereţe, armonie, încredere, dragoste.

Saţiul, acest verme consumător al fericireĭ, acest duşman al dulcelor legături, acest tiran al vieţeĭ între doĭ, se nasce, cresce, ia proporţiuni uriaşe şi se interpune groasnic şi ameninţător maĭ adesea între două fiinţe, pe care ĭ-a adunat la o altă un amor prea mare, o pasiune prea violentă.

Când omul este muncit de o patimă nu vede lucrurile ast-feĭ cum sunt saŭ cum ar trebui să fie, ci printr'o prismă prea înaltă, cu mult maĭ presus de cât realitatea. Fiinţa ce iubim cu mult foc, e mult mai frumoasă, mult maĭ bună, mult maĭ peefectă de cât cele alte muritoare, maĭ mult chiar de cât posibilul; de îndată însă ce aprinderea trece, focul se potoleşte şi ochiĭ se deschid, atunci realitatea se iveşte toată goliciunea eĭ şi adesea ne risipeşte frumoase ilusiuni şi ne face să gustăm crude decepţiuni.

Pentru un sburdalnic, un svăpăiat, un nebunatic aventuros şi schimbăcios, decepţiunea, după ce scapă de sub farmecul uneĭ pasiuni violente, este şi maĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

amară, chiar când ființa care l'a ținut cât-va timp captiv nu este lipsită de calități vrednice de a-l subjuga.

Bujor mult timp stătuse sub dominațiunea Ioanei, aproape doue ani, și ar fi mai stat încă vreme multă, fiind-că jugul ei era dulce și cât se poate de ușor, dar Bujor era Bujor. Intr'acel timp haiducul a făcut multe fapte mari, multe isprăvi care 'i-a atras teribilul renume care 'i-a câștigat imoralitatea ; intr'acel timp îndrăsnețul cap de bandă s'a ridicat mai presus de cât toți predecesorii și contimporanii săi și 'și-a încoronat fruntea cu aureola gloriei și a dobândit meritatul drept d'a se prenumăra între cei mai fruntași haiduci. Toate aceste succese strălucite în mare parte le datora Ioanei care 'l îndemna, îl escita, îl inflăcăra, și chiar îl povățuia ; dar firea lui Bujor nu era făcută ca să ție minte binele și ca să stea mult timp la un loc.

Ioana care luase, precum știm, parte activă la toate isprăvile lui, îl însoțise îmbrăcată bărbățește în toate aventurile, care luase chiar parte la rĕsboiŭ, și care de multe ori își pusese viața in primejdie ca să abată de la prea iubitul ei ori-ce primejdie, Ioana care îl îngrijea, îl priveghea, îl iubea, cu timpul începu să piarză din dragostea ce inspira iubitului ei, frumoasa ei stea începu să se pălească și ânima lui Bujor începu să dorească alte distracții, alte preocupări, alte simțiri mai vii și mai sbuciumătoare.

In ece ani de zile el nu se deslipise mai de loc de Ioana și ori-unde se ducea o lua și pe ea ; însă după ce satiul îl coprinse inima, începu din când când să dispară din tabără ori din căsuța lor din preajma Hangului, de o-cam-dată pentru scurt timp, lipsiri pe care se silea a le justifica și legitima în ochii Ioanei, scim bine cum le justifica, pretecstând că ve-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dea de gospodăria sa de negustor din Panciu. Mai apoi lipsurile se prelungiră zile întregi și în fine începu a se numera cu săptămânile fără ca el să'și mai dea osteneala d'a se justifica.

Ioana care avea un caracter demn de iubire și care merita o soartă mult mai bună, din primele zile ale celor mai scurte dispariţiuni, ghici o parte din primejdia ce o amenința, și un fior dureros trecu prin plăpânda sa inimioară, dar se feri d'a face cea mai mică imputare soțului său, saŭ d'al face să bănuiască ceva prin un norișor orî-cât de mic pe fruntea sa, orî o umbră de melancolie pe figura sa. Din contra se arătă mai fragedă, mai tînără, mai încântătoare, doar o resubjuga pe rabel prin desfășurare de noi tesaure de amor și devotament. Dar de surda toate aste duioase jertfe ; Bujor era perdut pentru ea, ingratul luă aste fragede cercări drept nesimţire, și pe când ânima ei sângera sub crude și dureroase săgetări, el credea că dênsa n'a ghicit nimic și nu-'și mai da osteneala d'ai mai face orî-cât de micî menagiamente.

Intr'acest timp mai mult ca dureros pentru biata Ioana care umplea năframe peste năframe cu lacrimi ferbinţi, Bujor începuse să bată petrecul preste munţi și văi după vechiul său învăţ și să tragă cu ochiul în dreapta și în stânga pe la fetele și nevestele ce întâmpina prin văi și prin muscele.

Intr'o di pe când umbla rasna prin preajma taberii și mai departe, tocmai când scobora o limbă de muscel, zări în albia pârîului din fundul unei văi veselă, în mijlocul căria țișnea șipotul unei fântâne limpede ca cristalul, care se scurgea într'un rîuleț tot atât de limpede, două fete, stând pe vine în marginea rîuleţului, aproape de șipot și spălând cu sârguință ca vr'o două brațe de lână de ţigae albă, șciî

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ca fulgul și întinḑênd'o pe pajiștea cea verde. Astă vedenie îl făcu să stea locului și să se abată după drumul cel mare ca să se uite mai de aproape la fetișcane, care spălând făcea o mulțime de snoave și scotea din tinerile lor pepturi nenumărate țipete ascuțite și chilomane nebunatice.

Fetele îl lăsară să se apropie în voe, căci, cum erau aplecate spre lână, póte nici că-l vḑuse, și 'șĭ urmară înnainte cu snoavele și nebuniile ce făceau; dar nici lui Bujor nu 'ĭ păru de loc rĕŭ, căci, de și nu le vedea fețile care căta în jos, putea însă să zărească din laturea cea altă a rîuleṭului, printre indiscretele deschiḑĕturi ale cămășilor încărcate cu bogate altițe, niște pepturi albe ca caṣiul și bobonate în sus ca două naramze pârguite, vedenie care ar fi putut pune în ispită chiar pe taica părintele Macarie pusnicul de la Secu, necum pe Bujor căpitanul de haiduci.

Cine stă mereŭ cu ochiĭ în soare orbește, orbește asemenĭ și voinicul care stă departe și privește spre sîn de fată mare; o asemenea vedenie pupăză vḑul căpitanului nostru și îl făcu să se aprinḑă și să se prigorească, ca cum ar fi stat pe cărbunĭ roșiĭ. Ca să'șĭ potolească neastêmpĕrul ce îl coprinsese, el fu nevoit să facă sgomot ca să iasă la iveală.

In prada acesteĭ sbuciumărĭ viĭ și foarte bine înțeleasă de voinicul nostru care nu mai era un țingău de ierĭ d'alaltă-ierĭ, Bujor se mișcă din loc, călcă pe o cracă uscată ce se întêmplase a fi aruncată lângă el, și trosnitura crăciĭ făcu pe fete să ridice capetele în sus și să 'șĭ arate fețele ce până atuncĭ le ținuse ascunse.

Fetele vḑênd om strein, și mai cu seamă un voinic tênĕr și mândru așa aproape de ele, scoase un țipăt ascuțit, în care însă nu se citea nici spaima nici părerea de rĕŭ; tot asemenea țipăt scoase și Bujor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

care rămase încremenit văḑênd minunatele chipurĭ ale astor două fete.

Una era smeadă, alta oacheșă; cea smeadă era frumușică de pica, dar ochișica mânca foc, băga în iele pe voinic și făcea sângele să clocotească în vinele celuĭ ce se oglindea prea mult în ochiĭ sĕĭ ceĭ marĭ și plinĭ de văpăĭ. Bujor zări maĭ întâĭ pe cea smeadă și era maĭ maĭ să caḑă în laț rănit de mândrețea eĭ, dar când își aruncă ochiĭ și spre cea altă, i se întunecă văḑul, i se turbură creeriĭ și nu maĭ văḑu de cât stele verḑĭ, așa de mult il săgetase vederea aceleĭ frumusețĭ prigoritoare.

Cărțile ne spun că sunt îngerĭ în cer și îngerĭ sub pământ, îngerĭ bine-făcătorĭ și îngerĭ rĕŭ-voitorĭ, îngerĭ care 'țĭ povățuește calea spre bine și îngerĭ care te îndeamă numaĭ la rele! Oacheșa, nu era vorbă, era un înger, dar nu din aceia ce încă populează înă'țimele ceruluĭ, ci din aceĭ îngerĭ căḑuțĭ din cer și ursițĭ de soartă numaĭ d'a abate pe om din calea binelui și a'ĭ semăna drumul cu ispite.

Nu maĭ e nevoe să descrim chipul eĭ, căcĭ vom fi lesne înțeleșĭ daca vom spune numaĭ că era o oacheșe d'o frumusețe fermecătoare.

Fetele văḑênd cogea voinic nalt cât un brad și mândru ca un paltin, că sta înaintea lor nemișcat ca o stană de piatră, mut ca un mutunache, și bleg ca un aplea, pufniră de o dată de un hohot de rîs, și cea maĭ bălană din fete iĭ ḑise:

— Dar ce voinice 'țĭ a luat ielele mințile, orĭ țĭ s'a pupăzat văḑul, d'aĭ rămas în loc mut și zăpăcit?

— Se poate, să prea poate, dragă fată, rĕspunse în sfîrșit Bujor frecându-se la ochĭ, că, uite zĕŭ văz stele verzĭ ca cum m'a lovit orbul găinilor.

— Ba oĭ fi apucat din de vênt, maĭ sciĭ minune,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ori oĭ fi călcat drept în răscrucea din respântie unde e întâlnirea zânelor! replică cea altă fată.

— Nu drăguță, răspunse haiducul mai prinzând ceva curagiŭ, văzând că fetele nu eraŭ de loc sperioase ci din potrivă șiugubețe; ochiĭ voștri șirețiĭ, eĭ m'aŭ făcut să daŭ de potcă și să 'mĭ pierd cumpătul.

— Ochiĭ noștri! esclamă bălana rizând, dar ce aŭ eĭ așa de rĕŭ și de primejdios, de aŭ băgat în boală așa brad de voinic?

— Șciŭ eŭ ce aŭ? șciŭ numaĭ că m'aŭ săgetat, m'aŭ uluit, m'aŭ zăpăcit, m'aŭ făcut din om ne om, în cât îmĭ vine mai bine să staŭ aci ca să mĕ uit și să'ĭ sărut de cât să 'mĭ vĕz de drum.

— Să 'ĭ sărutĭ? ce spuĭ? așa cu una cu două? de grabă 'țĭ o fi?, esclamară fetele, și uitându-se la el cu mirare amestecată cu viclenie.

— De grabă, prea de grabă, zăŭ, pe cinste v'o spuĭ, răspunse Bujor, că de unde nu, se face moarte de voinic; mĕ vedețĭ căzând d'an picioarele și pus pe năsălie (pat de moarte).

— Ce... e! spuĭ?... mă!... morĭ aĭ?... și de focul nostru... așa dintr'o dată... poc.... și buf! replică bălana cu întonare batjocoritoare. Bre! frumoasă poveste, dar mare minciună.

— Zĕŭ, pre legea mea nu mințĭ, nu șeguesc; vĕ jur pe toțĭ sfinții că abia mĕ țin pe picioare; m'ațĭ băgat în boală și pace.

— Daca este așa, daca grăescĭ adevĕru, dise aceiașĭ fată, spune-ne, așa să trăeștĭ, care din noĭ te-a rănit? pe care aĭ început să iubeștĭ și aĭ cărei ochĭ aĭ vrea să sărutĭ?

— Vĕ iubesc pe amândouă și v'așĭ săruta pe amândouă.

— Asta nu se poate, căcĭ noĭ suntem fete cinstite

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

care vrem să avem numaĭ un drăguţ, care să fie numaĭ al nostru şi care să ne fie bărbat.

— Ia ascultă voinice, ḑise după cea bălană ocheşica, care pînă atuncĭ tăcuse şi se uitase mereŭ ţintă la Bujor; ştiĭ că eŭ te cunosc pe d-ta?

— Tu pe mine leicuţă? esclamă Bujor; tu mândra mândrelor şi zâna zânelor! zăŭ pre legea mea pot să mĕ jur pe tot ce am maĭ scump pe acest pămĕnt că lană Consinzeană drăguţă şi fermecătoare ca tine n'am avut parte să vĕd nicĭ-o dată pînă acum pe acest pământ.

— Ba m'aĭ vĕḑut, prea m'aĭ vĕḑut şi chiar aĭ jucat cu mine in horă la iarmarocul de la Iḑeştĭ, dar m'aĭ uitat cum uitaţĭ tot şi toate voĭ flăcăilor, care spuneţĭ din gură multe şi de toate, dar care nu vĕ rămâne în inimă nicĭ cât negru sub unghie.

— Ia ascultă leicuţă, ḑise Bujor trecĕnd pe o mică punte apa riuleţuluĭ şi apropiindu-se de ocheşica, ia să vorbim maĭ fără de şagă; spune-mĭ de unde mĕ cunoştĭ? cine sunt şi cine eştĭ?

— Cine sunt şi eştĭ mĕ maĭ întrebĭ? or îvreĭ să tăgăduieştĭ?

— Ba nu, zĕŭ pre legea mea nu vreaŭ nicĭ să tăgăduesc ceva nicĭ să vĕ mint.

— D-ta eştĭ Voinea din Panciŭ voinicul voinicilor şi stema vrăncenilor.

— Aşa e, rĕspunse Bujor viindu-ĭ inima la loc; mărturisesc că aşa e, dar mătăluţă cine eştĭ? spune-mĭ că mor de nerăbdare.

— Ţi-am maĭ spus'o o dată, şi precum vĕḑ, încă n'aĭ murit.

— Eĭ nu maĭ şegui, aşa te rog; spune'mĭ o dată adevĕr că mĕ frig pe jeratec.

— Daca e aşa iată că ţĭ spun: sunt Mariuca, Mariuca din Copăceştĭ, ştiĭ Mariuca cu care aĭ jucat o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ḑi întreagă la Ideștĭ, și căria 'ĭ aĭ luat la plecare o pereche de bete.

— Mariuca? care Mariucă! a! 'mĭ aduc amiute. Mariuca cu ochiĭ cât paharele care jucă o ḑi întreagă fără să ostenească.

— Tocmaĭ ea! mă! dar mult aĭ maĭ iubit'o daca aĭ și uitat'o așa de bine!

— Ca să 'ți dovedesc că am iubit'o și tot o iubesc, uite-ĭ betele, și acum le port la briŭ; dar ce să ḑicĭ? nu e vina mea; e mult de când nu te-am maĭ vĕḑut; apropie anul, și știĭ povestea vorbiĭ, ochiĭ care nu se vĕḑ se uită.

— D'aia așa e, pustii de ochiĭ uită; chiar eŭ nu te cunoscuĭ când te vĕḑuĭ adineaorĭ. Ți! dar mândru te aĭ maĭ făcut neicuță și mândru îmbrăcat maĭ 'mĭ eștĭ! aproape să semenĭ ca un ciocoĭ.

— Eĭ! așĭ! ți se pare; straele de toate ḑilele.

— Ce spuĭ tu, măĭ? dar gros maĭ 'mĭ eștĭ la ceafă, daca porțĭ așa strae în toate ḑilele. Parc'aĭ avea comorile luĭ Bujor.

— N'am comorile luĭ Bujor, răspunse fălosul Voinea măsurând cu o căutătură cam stranie pe juna țărăncuță, dar am negoțul meŭ, și slavă D-luĭ imĭ merge bine cu el.

— Unde te ducĭ acum tu? întrebă Mariuca aĭ cărei ochĭ începură să lucească maĭ scânteitorĭ de când aflase că Voinea e gras la ceafă.

— A casă răspunse Voinea cel plăsmuit.

— Te grăbeștĭ?

— Ba nu, nu mĕ grăbesc de loc.

— Daca e așa aide să stăm de vorbă o leacă pe astă muche de lângă isvor, ca să ne maĭ aducem aminte de trecut.

— Bucuros, răspunse Bujor, apucând pe Mariuca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cu mâna pe după gât, și așeḑând'o lângă dânsul pe o muchiuliță de deal acoperită cu iarbă moale și verde.

Intr'acest timp bălănica care isprăvise de spălat și de svântat, vḑḑând că presența sa acolo era de prisos, ca o fată deșteaptă ce era, începu să strângă lâna după coastă, s'o adune într'o pânză mare, să o lege bine și să plece p'aci încolo cam fără sgomot, pentru că biet și ea știa că două cunoștințe tinere aveaŭ trebuință de cea mai deplină singurătate pentru a'și reîmprospăta amintirile.

— Nu poți să'ți închipuești, dragă Voineo, ce mare bucurie mi-ai pricinuit vḑḑându-te iarăși, zise bruneta, pe care acum știm că o chema Mariuca, după ce se vḑḑu singură cu pretinsul Voinea.

— Cum să nu 'mi închipuesc când inima 'mi bate în peptu-mi, zor să sară d'acolo, rĕspunse Bujor strângĕnd-o cam cu prea multă căldură la sîn, fără ca Mariuca să se gândească a'l opri.

— Mĕ! dar ce mare dragoste pe tine, mĕ! te apucase în ḑiua aceea cu hora de la Idești. Zor nevoie să mĕ mănânci și mai multe nu.

— Zĕŭ că te iubeam, Maurico, pre legea mea, te iubeam ca ochii din cap.

— Noroc pe tine că iute m'ai uitat.

— Ba nu te-am uitat iute; mĕ jur pe pe tot ce am mai scump că ți-am dus dorul lunĭ încheiate și te-am căutat când pe la Idești, când pe la Mărășești, când pe la Șindrilarĭ, dar de surda! par'că dăduse pământ peste tine; în toate Duminicele și sĕrbătorile nu făceam alt de cât colindam toate horele, dar unde să te găsesc? ia-te de unde nu-e. Leicuța întorsese capul voiniculuĭ, îĭ aninase florĭ la pălărie, îĭ aprinsese inima ca para și pe urmă rîḑĭ pe înfundate Mariuco.

— O! o! ia nu mĕ lua repede, așa te rog, și nu pune mânușa la oală cum îți place d-tale, că nu staŭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lucrurile ast-fel cum le zugrăvești mătăluță. Da de unde m'aĭ cătat d-ta? dar de unde te-aĭ fărîmat cu firea afli unde sunt și ce mĕ fac? La cine vreĭ d-ta să vinḑĭ castraveți? la grădinarĭ? ți-aĭ găsit! Oĭ fi fost pe la horĭ, nu zic ba, dar nu ca să mĕ găsești pe mine, ci ca să jocĭ cu suratele mele; oĭ fi colindat matale Idești, Mărășeștiĭ și Șindrilariĭ, dar te-oĭ fi dus p'acolo atunci când oĭ fi aflat că eŭ nu mĕ găseam în partea loculuĭ. Ia nu 'ți mai eși din fire că nu te prinde de loc. Dacă te-ar fi încins dorul de mine aĭ fi venit la satul meŭ, la Cosmeștĭ și m'aĭ fi găsit cu cea mai mare înlesnire seara, la fântână, în vremea adăpatuluĭ vitelor.

— Ia staĭ drăguță, nu umbla cu șioalda, că nu e frumos să tragĭ adevĕru de păr cu atâta căinoșie. Dar de unde să te găsesc eŭ la Cosmeștĭ? Credeaĭ că nu te-am căutat. D-ta te-aĭ mutat cu tata și mama la vr'o săptămână după întâlnirea noastră. Credeaĭ că nu știam!

— Așa e dragă, boeru a pus pădurea în tăere și a însărcinat pe tata să ție cârciuma din pădure și ne-a silit să ne mutăm în bordeiu din capul aceleĭ păduri.

— Veḑĭ c'am știut?

— Da, dar daca e așa de ce n'aĭ întrebat de mine, că tot satul știa unde m'am mutat.

— 'Mĭ-a fost frică să nu scornesc flecăriile gurelor rele și să'ți scot vre-un ponos.

— Puțin îmĭ păsa mie.

— Eŭ nu știam dacă îți păsa saŭ nu, că nu 'mĭ-aĭ spus. Acum unde staĭ?

— Tot în bordeiu din marginea pădureĭ; o palmă de loc d'aicĭ.

— Tot cu al de taica și de maica?

— Ba nu; ci numaĭ cu surioara mea care fu aci și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

plecă; tata și maica, săracii, muriră în toamna trecută unul după altul.

— Va să dică acum ești singură?

— Da! aproape cuc.

— Așĭ putea să viŭ să te văd câte o dată?

— Cum de nu? dacă vreĭ aide cu mine chiar acum.

— Merg din toată inima.

Ce se întâmplă după aceea nimenĭ nu putu să spue nicĭ să știe, căcĭ treĭ săptămâni încheiate Bujor nu maĭ dădu pe la tabără nicĭ pe la Ioana luĭ, și când se întoarse dupe o lipsă atât de prelungită, cea maĭ prelungită din toate câte făcuse el până atunci, se închise cu Codreanu în camera cea tainică din hurba de la Hangu, vorbi cu el maĭ bine de o oră despre ale haiduciei, și pe urmă iarăși plecă fără să dea pe la Ioana și fără ca măcar să întrebe de ea ca cum nicĭ n'ar maĭ fi existat.

De aci încolo pe la ceata sa el maĭ dădu din când în când, la douĕ saŭ treĭ săptămâni o dată, dar pe la nevasta sa nu maĭ dădu; par'că murise sermănica!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

III

Dragostea lui Bănucu.

Intr'acest timp biata Ioana se sbătea în ghiarele unor suferințe mai amarnice ca acelea ce pricinuiesc moartea. Ea plângea în brațele de sgripțor ale celei mai depline părăsiri fericirea ei perdută, dragostea iubitului său stinsă, viața sa de altă dată cea plină de dulci amintiri. Suferința ei era îndoit de crudă ca a multora din femeile părăsite, căci ea nu merita nici într'o privință soarta ce o isbise, ea nu fusese schimbată cu o femee mai frumoasă ca ea, mai drăguță ca ea, mai înzestrată cu daruri ca ea, superioară ei. Ce e dreptul ea era ceva mai în vêrstă ca rivala sa, putea să aibă în acea epocă vr'o 30 de ani, dar era tocmai când femeea frumoasă este în desvoltarea cea mai complectă a darurilor ei, când femeea e mai seducătoare, mai încântătoare, mai deplin frumoasă.

Mariuca, nu e vorbă, n'avea mai mult de două-deci și patru de ani, dar era înzestrată cu o frumusețe comună, grosolană, ordinară, frumusețe de țărancă necioplită, fără distincțiune saŭ vr'o atracțiune streină patimelor brutale. Ea era o oacheșe cu pielița brună roșcată, la chip grăsulie, durdulie, cu părul capului negru ca pana corbului, cu gura mare, cu mâinile mari, cu picioarele mari, cu talia groasă, cu statura înaltă, cu sprincenile negre groase și îmbinate, cu for-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mele sînului foarte abundente, și în același timp cu ochi negri și mici, cu nasul aproape cârn și gâtul scurt și gros. Era imaginea unei ființe de la țară trăită în arșiță și ger, robustă, bine legată și numai sănătate în ea, care te fermeca și te robea numai prin focul voluptății ce eșea din întreaga sa ființă.

Ioana era un contrast cu totul opus acestei fisionomii. Și ea era înaltă și bine legată, dar era subțirică, delicată, cu formele pline dar în proporțiuni alese și bine tăiate întocmai ca o statue eșită din dalta unui artist. Ea era smeadă, cu pelița albă, cu obrajii foarte albi și ușor rumeniți, cu busele roșii și subțirele, cu ochii verdi și mari sub niște arcade de sprincene castanii subțirele și frumos arcuite, cu nasul drept și subțirel, cu o gură mică armată cu niște dinți minunați de albi care semănau ca niște șire de mărgăritar, pe cap cu un păr castaniu abondent și strălucitor, cu un gât de lebădă alb ca crinul și foarte bine proporționat, cu un piept tocmai cât trebue rotunjit chiar de mânele gracielor, cu o statură de nimfă, cu niște mâini și picioare de copil, cu o statură răsărită și un demers plin de eleganță; era în ea trăsurile unei ființe care da la iveală o origină superioară, o rasă aleasă, un tot care foarte rar se întâlnește pe la fotele de pe la sate.

Din toate aceste amănunte ori-cine va putea recunoaște că Ioana era înzestrată cu toate darurile care poate captiva sufletul unui om ales, pe când Mariuca era făcută să aprindă numai pasiunea bestială a unui bărbat ordinar, dar cu totul departe de a hrăpi pe iubitul unei ființe atât de bine înzestrată. Cu toate acestea, cum am zis mai sus, de șease luni și mai bine Ioana plângea într'una fericirea ce pierduse, iubirea ce sburase, credința ce soțul său îi jurase în fața altarului. De șease luni și mai bine perna sa se găsea în toate diminețile udată de un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lac mare de lacrămĭ, scurse din ochișoriĭ sĕĭ în cursul nopțeĭ, și iarăși de șease lunĭ și maĭ bine eșia dimineața în capĕtul pădureĭ și se uita d'alungul drumuluĭ pe unde obicĭnuia el să vie, și mânca cât ținea ziulica de mare cu lăcoma sa privire nemărginirea spațiuluĭ, dar nimic nu vedea, pe nimenĭ nu zărea, nimenĭ nu venea, căcĭ Bujor când da pe la tabără din când în când, venea prin sub-pământa cea mare, și tot prin sub-pământa cea mare eșia, ast-fel că ea nu știa când venea saŭ când se ducea și nicĭ măcar dacă venea vre-o dată.

Oh! în acele zile amare de câte-orĭ nu regretase ea că n'o dăruise D-deŭ măcar cu un singur copilaș.

Suferise ea și maĭ înainte, pentru că de vr'o câțiva anĭ, chiar de la întornarea de la rĕsboĭ, dragostea luĭ Bujor către ea se răcise foarte mult, dar pe atunci rănile produse de crudele împunsături ale uneĭ gelosiĭ încă nejustificată și revoltele unuĭ amor propriŭ care încă nu se dovedise că a fost rănit prin o abatere, se închideaŭ și durerile se potoleaŭ de îndată ce se ivea iubitul sĕŭ și o strângea ca și maĭ înainte în vênjoasele sale brațe. Suferințele eraŭ pe atunci trecĕtoare, căcĭ și lipsurile eraŭ trecĕtoare; abia duraŭ două saŭ treĭ zile, pentru că Bujor încă nu găsise o ființă cu care să se potrivească la fire și să'ĭ fure mințile. Însă de îndată ce dădu de Mariuca, lucrurile se schimbară, acea femee, de și puțin înzestrată de fire cu daruri alese știu să'l captive atât de tare în cât îl făcu să dea cu totul uitării pe biata Ioana.

Ah! ce viață, ce crudă viață pentru cine iubește și nu maĭ este iubit, care dorește fără să maĭ fie dorit și care își scurge viața așteptând în zadar! Pentru acea ființă nenorocită nu maĭ esistă nicĭ o plăcere, nicĭ o trebuință; nu maĭ esistă viață.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

In așa posițiune se afla biata Ioană! Cum se ivea prima albitură a aurorei, ea sărea sperioasă din patul sĕŭ vĕduv de tovarășul vieței sale, arunca pe ea orĭ-ce găsea, haine bărbătești orĭ femeești, fără să dea cea maĭ mică atențiune la acea îngrijire de sine ce este înăscută în orĭ-ce femee, și alerga afară, și, precum ziserăm, se punea la pândă în rĕspântia drumuluĭ și sta cât ținea ḑiulica de mare de streaje fără să zărească pe cine-va. Alte dățĭ intra în acea cămăruță obscură prin care am vĕḑut o dată pe Bujor trecĕnd după ce a atins un resort din dosul unuĭ Ierusalim și care în fund avea o scară rĕsucită ca cele din inima copacilor știuțĭ; cobora iute acea scară, intra într'un coridor ca cele cu care am făcut cunoștință în capitolele precedente, și ajungĕnd în răspântia în care rĕspundea coridorul copaciuluĭ din grădină, traversa în fugă unica cale ce conducea la copaciul uscat și intra în tabăra haiducilor, în care tot-d'auna rĕmânea câte cine-va în permanență.

Cum zărea obraz de haiduc alerga întru întêmpinare-ĭ, îl întreba cu inima perită despre căpitan, și audind mereŭ tot acel cobitor rĕspuns: încă n'a venit, cădea zdrobită pe câte un buștean de copaciŭ doborît; ochiĭ i se înecaŭ în lacrămĭ, mâinele îĭ căḑeaŭ în jos lipsite de putere și peptul, pe care se sprijinea abătutul sĕŭ cap, se sbuciuma cu violență într'un exces de nenumĕrate suspinurĭ.

Toțĭ haiduciĭ care o iubea ca pe un frate de arme și ca pe o surioară de cruce compătimeaŭ de soarta eĭ și o plângeaŭ în fundul inimelor lor, dar nimenĭ n'avea putere de cât s'o mângâe și s'o consoleze, îndemnând-o încă să maĭ spere!

Speranță! balsam al durerĭĭ! numaĭ tu rĕmâseșĭ pentru aceia care cu câte-va lunĭ maĭ naĭnte striga-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

în gura mare plină de mândrie, că D-ḑeŭ nu maĭ e în stare să procure o maĭ mare fericire.

Câte o dată sta astfel înţelenită pe câte un buştean ḑiua întreagă fără să bea şi fără să mănânce, câte o dată încăleca câte un cal, eşea din codru singură singurică şi rĕsbătea toate împrejurimele; ba câte o dată se depărta aşa de mult de casă în cât abia noaptea târḑiŭ reintra în codru, sleită de puterĭ, sdrobită de emoţiunĭ, maĭ nenorocită de cât când plecase.

După ce işĭ petrecea astfel ḑiua, se întorcea acasă tot pe drumul ştiut, reintra în camera sa, adică într'acel cuib de zină cara acum se transformase într'un loc de chin, maĭ adesea nu atingea de loc gustoasele bucate ce o aştepta şi îndată se arunca în pat spre a intra într'o lume de gândurĭ întunecoase şi nălucirĭ cobitoare. Comparaţia între viaţa de acum cu cea de altă dată era prima sa gândire, adică cel d'ântêiŭ chin ce începea s'o muncească; după aceia se ţinea lanţ tot acel cortegiŭ groasnic de turmente ne închipuite ce fac nesuferită viaţa nenorociţilor ce sunt osândiţĭ a aştepta în singurătate, a aştepta în zadar!

Într'acest timp, cel maĭ mic sgomot, cea maĭ mică mişcare, cea maĭ mică adiere de zefir o făcea să tresară şi să alerge tremurând de temere şi speranţă saŭ la uşa care conducea la intrarea principală saŭ la uşa ascunsă care comunica cu cămările soţuluĭ sĕŭ.

Atunci işĭ ştergea cu iuţeală lacrămile ce curgeaŭ într'una d'alungul obrajilor sĕĭ, işĭ compunea iute o figură veselă şi surideţoare şi işĭ deschidea braţele ca să facă din ele un lanţ, cu care să lege pe ingratul refractar; dar când se încredinţa că a fost numaĭ ilusiune, poate sgomotul produs de vêntul de afară,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

se întorcea înapoĭ îndoit maĭ abătută şi îndoit maĭ descuragiată.

După ce petrecea maĭ multe ore tresărind mereŭ, puterile o părăsiaŭ cu totul, capul îĭ cădea greŭ pe perina capuluĭ sĕŭ conjugal şi tot corpul sĕŭ intra într'un fel de amorţeală care nu semăna de loc cu somnul, somnul care odihneşte corpul obosit şi repară puterile sleite.

După ce zăcea câte-va ore în acea toropeală sdrobitoare, în care lacrămile curgeaŭ într'una printre răsfrângerile genelor sale închise, şi după ce visele cele maĭ bizare îĭ împrospăta chinurile din timpul ţileĭ, sărea din pat tresărind de o dată cu apariţiunea auroreĭ, alte orĭ mult maĭ înainte şi iarăşĭ reîncepea lanţul amarelor deceptiunĭ din ţiua precedentă.

Într'acecaşĭ vreme altă fiinţă omenească se sbătea în ghiarele unor suferinţe nu maĭ puţin crude, în noianul copleşitor al unor durerĭ nu maĭ puţin amare, şi, lucru de mirare, chiar ca care suferea atât era causa acestor suferinţe. Pe când bărbatu-sĕŭ o abandonase şi o lăsase în cea maĭ deplină părăsire, un bărbat nu maĭ puţin brav, nu maĭ puţin însemnat, dar mult maĭ tinĕr ca el, un tovarăş de haiducie, un căpitan de haiducĭ ca şi el, vestitul Bănucul Ardeleanul, unul din ceĭ treĭ căpitanĭ care haiduceaŭ împreună de la întornarea de la resboiŭ încoa, începuse a iubi pe Ioana de se înnebunea după dênsa, şi da la iveală tinĕrul sentiment ce îĭ inspira abandonata femeie a tovarăşuluĭ sĕŭ prin toate mijloacele putincioase. Atenţiunile cele maĭ delicate, îndeplinirea cu cea maĭ mare grabă a celor maĭ micĭ dorinţĭ ale eĭ, micĭ daruriĭ care în toate timpurile şi stările sociale sunt plăcute femeilor, cuvinte dulcĭ şi blajine, şi cele maĭ zeloase încercărĭ pentru a o face să sufere maĭ puţin, toate fură pe rînd întrebuinţate, cu o atenţiune şi delicateţă ne aşteptată de la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

un haiduc, de la un om al pădurilor, dar care se inspiră omuluĭ celuĭ primitiv, într'un mod instantaneŭ și fără nicĭ o instrucțiune prealabilă, de îndată ce începe a iubi, de îndată ce este pătruns de sentimentul adevĕratuluĭ amor.

El iubea pe Ioana ca pe lumina ochilor sĕĭ, ca pe cea maĭ prețioasă comoară, ca pe cea maĭ scumpă nestemată, cu toate acestea încă nu cutezase să 'ĭ mărturisească aceea ce zăcea în sufletul sĕŭ, dragostea fără de seamă ce ĭĭ inspira, iubirea cea peste fire ce sădise în sufletul sĕŭ. Orĭ-ce rĕbdare însă are un hotar, maĭ cu seamă când e la mijloc patima iubireĭ.

Într'o ḑi nu maĭ putu să sufere chinurile cele marĭ ce 'l muncea, și găsind vreme cu prilej priincioasă, în momentele uneia din lungile sale pânde în capĕtul pădureĭ, se apropie de ea, deschise gura, și după maĭ multe frase banale și întortochiate zise cu o voce mișcată și foarte tremurătoare:

— Ioano, daică Ioano eŭ așiŭ vrea să'ți spuiŭ ceva.

— Ce aĭ să-mĭ spuĭ bădiță Bănucule? întrebă cu vocea sa cea dulce și tristă Ioana.

— Ceva prea însemnat, prea îndrăsneț și prea hotărîtor pentru întreaga mea viața; te-aș ruga însă maĭ întâiŭ să nu te superĭ, să nu mé sudueșcĭ, să nu eĭ în deșert vorbele mele, căcĭ te încredințez, ele sunt din ănimă pornite.

— Grăește. rĕspunse cu aceiașĭ voce dulce și tristă Ioana.

Vĕḑênd că amărâta soție a căpitanuluĭ sĕŭ nu se arată nicĭ mănĭată, nicĭ surprinsă de acest preambul, ci din contra, creḑênd că atudiinea sa lină și melancolică ar fi un îndemnător făgăduitor de multe speranțe, el în cele din urmă prinse curagiŭ și ĭșĭ destăinui din fir până în ață toată taina sufletuluĭ sĕŭ.

Ioana îl ascultă cu atențiune și fără să îl întrerupă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Dar bine bărbate, aci 'ți-e casa și masa ta?... aci între aste coțușe?.... Rușine, rușine, dragul meŭ? Pag. 43.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dar după ce termină, ea îi zise cu vocea sa dulce și firească, fără să altereze cât de puțin obicinuita sa intonare :

— Imi pare rĕŭ din suflet Bănucule, că un tinĕr ca tine mai vrednic ca ori-care de cea mai bună scrisă și de cel mai ridĕtor viitor, a fost osândit de pismașa soartă ca să simță o dragoste atât de nepotrivită, atât de nenorocită și atât de nevrednică de tine! Tu ești tinĕr, eŭ sunt trecută dincolo de hotarul tinereței; tu ești mândru, eŭ sunt o ființă ofilită de plânsuri și dureri; tu ai o inimă feciorelnică vrednică de o inimă asemenea feciorelnică care să fie a ta și numai a ta, eŭ am o inimă dată altuia, robită de altul, rănită de moarte de dragostea altuia. Te rog nu te supĕra dacă îți zic: frate Bănucule, cată aiurea o dragoste mai vrednică de tine, o ființă mai potrivită de tine, o fată tinĕră ca și tine și cu inima ne rănită ca și tine, căci între mine și Bujor sunt niște legături care dăinuesc de aproape cinci-spre-dece ani, pe care numai moartea le poate rupe.

— Ioano, rĕspunse Bănucu cu o voce profundă, poveștele tale sunt de prisos; până acum de multe ori mi-am zis eŭ singur mie mai aceleași cuvinte, dar dragostea ce ai atâtat tu în inima mea e prea mare și prea mistuitoare ca să se poată potoli cu roua poveștelor. Facĭ rĕŭ dar de nu te îndupleci la rugele mele și ai face și mai rĕŭ dacă ai încerca să te împotrivești. Sunt în stare să săvârșesc cele mai mari jertfe și cea mai josnică nelegiuire, numai să fii a mea, a mea, m'ai înțeles? adăogă haiducul care nu era obicinuit cu resistența, aruncând asupră-i o privire scânteietoare.

— Bănucule, rĕspunse Ioana cu aceiași voce dulce și blândă, se vede că d-ta nu știi că eŭ sunt atât de nenorocită în cât aș primi moartea ca cea mai mare

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

bine-facere și așĭ bine-cuvênta cu recunoștință mâna ce m'ar isbi?

— Ba știŭ, murmură haiducul printre dințĭ cu o voce surdă.

— Dacă știĭ, pentru ce mĕ maĭ înfricoșezĭ cu moartea, și dacă eștĭ hotărît să mĕ omorĭ pentru ce maĭ întârdiezĭ? Sunt în puterea ta, nimenĭ nu ne-a vĕdut până acum împreună; aide, fă-ți curagiŭ, isbește-mĕ, isbândește-ți, scapă-mĕ de noianul de suferințe ce m'aŭ copleșit și pe urmă fugĭ de lângă mine.

— Să te ia dracu, căcĭ eŭ cu ființe mlădioase ca salcia pletoasă nu sunt obicĭnuit, strigă Bănucul frângêndu-șĭ mâinile cu ciudă că nu era în stare să facă vre-un rĕŭ aceleia ce cutezase să-ĭ resiste.

— Te încredințez, prietene, că nu spun snoave și nicĭ mĕ prefac, ci aștept moartea ca cea maĭ deplină fericire.

— A avut dreptate Bujor să te părăsească, replică haiducul după o clipă de gândire; o ființă ca tine fără nicĭ o rază de bărbăție în suflet nu este vrednică să fie femeea unuĭ haiduc ca el.

— Se vede că tu nu știĭ că de multe orĭ am voinicit alăturĭ de el, m'am luptat cu potera lângă el, am înfruntat moartea apărându-l pe el și chiar m'am rĕsboit împreună cu el.

— Ba știŭ și mĕ mir cum o femee cu inimă ca tine plânge toată ziua și toată noaptea ca orĭ-ce femee de rînd pe un bărbat ce o părăsește, mĕ mir asemenĭ că poțĭ să înduri rușinosul jug al uneĭ soțiĭ părăsite și nu încercĭ măcar să 'țĭ isbândescĭ.

— Să 'mĭ isbândesc? strigă Ioana tresărind și aruncând din ochĭ scânteĭ de mânie; cine 'țĭ spune că eŭ nu vreaŭ să 'mĭ isbândesc? unde e ticăloasa care a îndrăsnit să 'mĭ răpească inima bărbatuluĭ meŭ? Arată-mĭ, dovedește-mĭ, încredințează-mĕ că în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

adevĕr sunt amăgită, și pe urmă oĭ vedea dacă nu am îndestulă bărbăție de a mĕ lupta cu orĭ-ce primejdie pentru a 'mĭ isbândi.

— Dacă 'ți-așĭ dovedi eŭ că în adevĕr eștĭ amăgită, dacă te-așĭ face să te încredințezĭ chiar prin ochiĭ tĕĭ că eștĭ înșelată, atuncĭ aĭ uita pe Bujor, 'ți-aĭ isbândi ast-fel cum poate maĭ bine să 'și isbândească o femee amăgită împotriva unuĭ bărbat necredincios, adică te-aĭ îndupleca să mĕ iubeștĭ și pe mine o țiră și să-l înșelĭ și tu cum te-a înșelat și el? Ce dicĭ atuncĭ m'aĭ iubi?

— Poate, murmură Ioana cu vocea pe jumĕtate.

— Poate la mine nu merge; zi dă saŭ ba.

— Eĭ bine, da.

— Dacă e așa, să știŭ că cu primejduirea vieței mele, am să mĕ puĭ luntre și punte ca să te fac să vedĭ singură adevĕrul adevĕrat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

IV.

Colo 'n vale la pârîŭ.

De când făcuse această promisiune, Bănucu începe să spioneze pe Bujor, ceia ce 'i era prea lesne să facă, căcĭ tovarășul sĕŭ nu se sfia de el nicĭ se ascundea când venea, ci orĭ de câte orĭ venea și 'l găsea în tabără, îĭ da bună-ḑiua sĭŭ bună seara, după vreme, îĭ strângea mâna prietenește și 'l chema de multe orĭ la sfatul căpetenielor ca să chibzuiască împreună asupra celor maĭ bune mijloace pentru îndeplinirea dubleĭ misiunĭ ce îndeplineaŭ.

Intr'acea vreme cu haiducitul nu prea făcea treabă căcĭ domnea Alecu Moruzi, om bun la inimă și cu frica luĭ D-ḑeŭ, care nu asuprea pe sărac, ținea ușa deschisă tuturor de orĭ-ce treaptă ca sĭ se plângă luĭ d'a dreptul pentru orĭ-ce nedreptățĭ, și pedepsea cu asprime mare pe orĭ-ce funcționar îl prindea cu mâța în sac, adică hoț și abusiv. În timpul acesteĭ domnĭ funcțiele nu se maĭ vêndură pe banĭ ci se dădură fără de nicĭ un husmet celor maĭ meritoșĭ, baniĭ birurilor se strângeaŭ după condicĭ anume alcătuite; cine ce da primea rĕvaș pentru ceea ce a dat, și cu chipul acesta havaeturĭ și rușfeturĭ extra-legale nu se maĭ puteaŭ strânge; sărăcimea nu maĭ fu silită ca să se vêndă roabă spre a plăti mulțimea sataralelor, și fiecare trăia cum putea în pace și în prosperitate, mul-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ţumindu-se cu ce avea, fiind ajutaţi de o recolta îmbelşugată, o vreme foarte priincioasă pentru ori-ce fel de producte şi de un preţ din cele mai avantagioase pentru grâne, vite şi alte roade ale pământului. Această vreme bine-cuvêntată dură până la începutul anului 1806.

Asemenea vremuri pentru nişte hoţi de rînd ar fi fost din cele mai favorabile pentru întreprinderea lor, căci erau bani mulţi în ţară şi se găseau prisoase mai în toate pungile; însă pentru nişte adevăraţi haiduci, care pusese mâna pe puşcă şi dăduse dosul în codru numai ca să apere pe asupriţi contra asupritorilor, erau nişte răstimpuri de pace, de odihnă şi de sezon mort; pentru aceea şi Bujor în înţelegere cu tovarăşii săi, congediase cea mai mare parte din voinici ca să se folosească de roadele pământului prin muncă, iar el cu căpeteniele sale stau prin vizuinile lor, sau se ţineau de strengării ca Bujor sub un nume plăsmuit, ce îşi dobândise chiar de la începutul haiduciei sale, ori alcătuiau planuri peste planuri pentru un viitor apropiat care din zi în zi întuneca mai mult orisontul politic al întregei Europe.

Toate spiritele în Europa erau îngrijite, toate căpetele încoronate tremurau de frică şi toate popoarele subjugate tresăltau de mari speranţe pentru că un om se ridicase în extremul occident al Europei, în Francia, şi dintr'un singur caporal devenise cel mai mare cetăţean al ţăreî sale la 1799, căpetenia statului pe viaţă în anul 1802 şi imperator în anul 1804. Din nimic el formă o armată puternică cu care subjugă Egiptul, Italia şi Ispania, bătu oştile întrunite ale Austriacilor şi Ruşilor la Austerlitz în ziua de 25 Decembre 1805, bătu pe Germani în mai multe resboae şi se apropia ca un conchierant triumfător spre fruntariele Principatelor Române. Această per-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

spectivă plină de cele mai frumoase aspiraţiuni pentru bieţii apăsaţi, făcu să tresare de bucurie peptu-rile tuturor Românilor, şi făcu să încolţească în sufletul tuturor o lume întreagă de dulci speranţe. De miragiul acestor speranţe nu fură cruţaţi nici bieţii haiduci. Ei poate mai mult ca ori-care îşi făcură ilusiile cele mai măgulitoare, căci ei speraŭ să devie sâmburele pe lângă care să se adune puhoiul cohortelor de rĕsboinici, întreaga ţară armată care la un semnal dat să alerge ca un singur om pentru a sfărîma grelele lanţuri ale sclaviei. Ce speraŭ ei şi în scurt timp ce le veni în schimb! În locul mântuireĭ sosi un jug şi mai greŭ, în locul Francezilor veniră Cazacii, în locul rĕsboiului mântuitor, îi ajunse din urmă rĕsboiul cotropitor care le smulse o parte din fiinţa lor, o parte din ţara lor, cum vom vedea mai la vale.

Bujor acum nu mai era un copil ca să se aprindă de ori-ce părpăleală de pae, ca să se entusiasmeze de ori-ce vorbă umflată aruncată în vênt şi care să-şi iasă din fire fără nici un motiv saŭ cumpănire; el era om în toată puterea vêrsteĭ, era peste 47 ani, când omul judecă mai mator, şi dacă nu se arăta atât de invêrstit, şi dacă nu avea nici un fir de păr alb în cap saŭ în mustaţă, nu era de vină vremea, ci capriciul natureĭ care pe unii îi îmbătrâneşte mai înainte de vreme şi pe alţii îi ţine tineri până la vêrsta cea mai înaintată.

El hrănind nişte speranţe atât de frumoase, nu făcuse alt de cât se supusese spiritului public, credinţeĭ în general împărtăşită de toată suflarea românească mare saŭ mic, svonurilor ce se aflaŭ pe toate buzele. Cu toate acestea el luă lucrurile cu binişoru şi cu băgare de seamă, fără grabă şi nechibzuinţă şi încetul şi cu binişoru făcu preparativele necesare şi luă toate măsurile trebuincioase pentru ca evenimen-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tele să 'l găsească pregătit. Aceste preparative, combinațiuni, consfătuiri cu camarazii și alte dispoziții îl sili să vie mai des în codru, aproape în toate dilele și să ia prea puține precauțiuni de fereală la dus și la întors, ast-fel că lui Bănucu, îi fusese prea cu înlesnire să 'l urmărească fără să atragă atențiunea lui Bujor.

Așa dar într'o di, după ce asistă la una din ședințele de deliberări pentru viitor, în care Bujor desvălui un plan întreg de campanie, și dupe ce căpitanul se retrase din adunare și plecă p'aci în colo, el se luă după dênsul, îl urmări de departe, sui împreună cu el dealuri, scobori văi, urmă prin bungetul pădurei niște potecî pe care numai o ființă prea cunoscătoare a misterelor pădurilor putea să le descopere, eși la o distanță de vr'o cinci-dece pași în urma lui în drumul mare, merse pe dênsul o mică bucată de vreme, reintră într'altă pădure și merse printr'ênsa prin potecî iarăși ascunse până ce ajunse în marginea pădurei în apropiere de satul Luncani, într'o poiană unde se afla un bordeiu de cârciumă cam isolat de drumul cel mare.

Ajungênd în dreptul bordeiului, Bujor se opri, descălică dupe cal și căzu în brațele unei țărăncuțe voinică și frumoasă cu care intră în bordeiu, după ce Bujor închise mai întâi căluțeanul sĕu într'un coșiar săpat într'o muche de mal. Cum vĕdu toate acestea, Bănucu nu mai merse mai înainte, căci vĕduse tot ce vrusese să vadă, aflase tot ce voise să afle, descoperise causa pentru care căpitanul lipsea așa de des din tabără și de lângă femeea sa. El nu se mai apropie ca să vadă de la mică distanță și alte amănunte, nici mai stătu pe loc ca să vadă dacă căpitanul va sta mult saŭ puțin în bordeiul din marginea pădurei, ci numai de cât suci frâul calului, se întoarse înapoi, dădu pin-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tenĭ bidiviului sĕŭ și în mai puțin de două ore fu înapoĭ în tabără, căci Luncanii nu erau atât de departe de tabăra lor. Cum se vĕdu în tabără se duse drept la locuința Ioaneĭ, și găsind-o ĭi zise:

— Aide de te îmbracă curênd ca să plecăm maĭ iute că se întârdie și nu e vreme de perdut.

— Dar unde vreĭ să mergem? esclamă Ioana foarte mirată.

— Ce aĭ uitat așa de lesne ceia ce 'țĭ am făgăduit?

— Va să dică aceia ce 'mĭ aĭ dis a fost adevĕrat?! va să dică cu bună seamă Bujor mĕ înșeală?! va să dică el iubește pe alta? murmură Ioana cu o voce sfâșietoare.

— Ce maĭ staĭ încă la îndoială?

— Da, aveam astă slăbiciune, vedeam lucrurile aievea și tot mĕ îndoiam.

— Aide, îmbracă-te și să mergem ca să ajungem maĭ 'nainte de înserat, pentru a te încredința prin vĕd că tot ce 'țĭ am spus n'a fost de cât sântul adevĕr.

— Așteaptă-mĕ o clipă că viŭ îndată, réspunse Ioana, și numaĭ de cât intră într'o cămară și închise ușa după ea.

Peste o jumătate de oră ușa se redeschise, dar din cămară nu maĭ eși Ioana, frageda și sfiicioasa Ioana, ci Nițu băĭatul, Nițu haiducul care în lupta de la Docolina ucisese cu mâna sa mulțĭ Turcĭ, Nițu Pandurul care în rĕsboiul cu Nemțiĭ trămisese pe lumea cea altă mulțĭ șioacățĭ cu coadă, Nițu cel mândru și voinic, care încăleca pe calul deșelat d'an fuga și dovedea la luptă pe voinicul cel maĭ puternic. O pereche de pistoale numaĭ de sidef și un pumnal cu mânerul de argint erau înfipte în brâul sĕŭ, iar la spatele sĕŭ atârna de umere o șiușiana mică, delicată,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ornată ca o bijuterie, dar teribilă în o mână esercitată cu lupta. Vederea acestei apariţiuni ne aşteptată, făcu pe Bănucu să înţeleagă că o femee cu un aspect atât de bărbătesc nu prea era acea salcie care se mlădia numai, fără a'ĭ opune vre-o resistenţă, şi că cu o amantă ca dânsa nu prea era de glumit.

După aceia Ioana se duse singură în un coşiar de la spatele caseĭ sale, îşĭ scoase dintr'însul roibul séü cel cu stema în frunte, şi după ce îl înşelă şi îl înzebălă frumuşel, încălecă pe dênsul şi plecă pe aci încolo, tot pe drumul pe care umblase înainte de nămiezĭ Bujor, urmat de aproape de Bănucu.

Cam pe la sfinţitul soareluĭ, după ce traversase drumul mare fără să fie de nimenĭ vĕdu̯ţĭ şi intrase din noŭ în pădure, în stufişiurile pădureĭ Luncanilor, pe când scobora o rîpă cam repede spre a trece un pîrliaşiŭ şi a'şĭ urma calea pe cel alt mal, pe unde se vedea şerpuind printre groşĭ copacĭ o subţire potecuţă abia bătătorită, audi fără veste cam la dreaptă niste hohote de rîs sgomotoase, şi niste chihote ascuţite de vocĭ femeeştĭ, printre care se amestecă şi o voce de bărbat.

Chihotele femeeştĭ nu făcu Ioaneĭ nicĭ o impresiune, căcĭ îĭ eraŭ cu totul necunoscute, dar când audi vocea bărbătească, ea tresări, se opri în loc, făcu semn luĭ Bănucu să se oprească şi el; după aceia descălecă, dădu frânele caluluĭ luĭ Bănucu, şi ea, uşiure şi însinuitoare ca o şiopârlă apucă la dreapta, se strecură printre hălăciuga de copacĭ şi mărăcinĭ care staŭ înainte-ĭ ca un perete nepătrunzibil, trecu dincolo de perete, după aceia se scoborî în albia părîuluĭ, ocoli o muche de deal naltă şi scorboroasă, dreaptă ca casa, care făcea părîul să cotească mult spre dreapta, şi după ce umblă cĕt-va prin apă şi sări peste maĭ mulţĭ bolovanĭ, se vĕdu într'un luminişiŭ larg înconjurat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

din toate părțile de dealuri înalte acoperite cu păduri, întocmai ca circul unui amfiteatru, printre care abia se strecura apele sgomotoase ale pîriiașului. Acest întins amfiteatru era luminat ca de o lumină de foc mare, de roșiatecele raze ale soareluĭ apuind.

În raza aceleĭ lumine purpuriĭ ea zări în partea despre apus a amfiteatruluĭ două forme femeești lăsate de lumină în penumbră, două fete una oacheșă și alta bălae care staŭ aplecată în jos pe marginea pîriúluĭ și se ocupaŭ cu spălatul uneĭ cantităţĭ oarecare de grîŭ, pe care 'l vărsase într'o citernă ce 'șĭ formase ele cu bolovanĭ și nisip chiar în albia pîriúluĭ. La spatele lor sta un bărbat, un voinic în puterea vârsteĭ care le făcea o mulțime de snoave și de nagode, le despletea cosițele, le deslega betele, le gădila cu un paiŭ pe la urechĭ, și pe la soroace le furișa o mână plină cu apă prin sânurile fetelor, de le făcea să țipe și să chihote de auia pădurea.

Vĕdênd acest spectacol și recunoscênd din o singură aruncătură trăsurile bărbatuluĭ sĕŭ, într'acel voinic nebunatic, scoase un țipăt teribil și, împinsă fără fără de voe de acel înbold lăuntric, pe care nicĭ o putere firească nu poate să 'l împedice, juna femee sări întocmaĭ ca o panteră rănită și năvăli ca o vijelie spre grupa cea zglobie.

Sgomotul produs de acest țipăt ne așteptat și de sunetul pașilor loaneĭ, care călca peste crăcile uscate ce acoperea pămîntul călcat de ea, făcu pe cele două fete să ridice ochiĭ în sus și să se uite sperioase spre acel tînăr voinc care venea către dânsele cu furia uneĭ vijeliĭ. Acele două fisionomiĭ eraŭ pentru dânsa cu totul necunoscute, nu le vĕduse nicĭ o dată, nu le întâlnise nicăerĭ, și cu toate acestea vederea lor îĭ inspiră o ură nebună, pentru că una din ele, poate amêndouă, era rivala care îĭ răpise fericirea. Aceste

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

două fisionomii noă ne sunt cunoscute, eraŭ: una a Marioareĭ şi cea altă a surorii sale Stanca.

Acelaşĭ sgomot făcu şi pe bărbat să ridice ochiĭ în sus, dar de îndată ce zări pe junele cel neaşteptat, el rămase pe loc încremenit de mirare. Acel bărbat era într'adevĕr Bujor, şi rĕmase încremenit recunoscênd în deghizămîntul luĭ Niţu trăsurile Ioaneĭ femeĭ sale legitime. Tocmaĭ atuncĭ ultimele şi roşiatecele rade ale soarelului apuind se resfrângeaŭ drept în faţa sa, o învăluiaŭ ca o mantie de foc, formaŭ în jurul figureĭ sale ca o aoreolă de raze şi daŭ fisionomiĭ sale expresiunea uneĭ frumuseţĭ supranaturale, uneĭ frumuseţĭ îngereştĭ. Vĕdênd acea figură frumoasă din firea eĭ, înfrumuseţată prin acea lumină fantastică şi foarte mult însufleţită prin mânia ce'ĭ făcea sângele să-ĭ clocotească în vine, Bujor fără de voe işĭ aruncă ochiĭ şi spre Mariuca, care, precum am dis maĭ sus, se afla cu spatele spre soare, prin urmare în penumbră, şi care din descrierea deja făcută în altă parte nu putea să sufere nicĭ o comparaţiune cu rivala sa, şi după ce o privi cât-va, el făcu un gest de ciudă şi de necaz; Mariuca în sufletul sĕŭ fu în acea clipă condamnata, căcĭ femeea sa fu găsită de schimbătorul berbant maĭ frumoasă ca ea.

Ioana lără a sta mult pe gândurĭ se apropie de Bujor, îl apucă de mână, îl smuci aproape să i-o deslocheze din umĕr, şi cu o voce detunătoare îĭ strigă:

— Dar bine bărbate aicĭ e casa şi masa ta? aci între aste coţuşe este locul tĕŭ? ast-fel işĭ petrece vremea un om ca tine în ilichia în care te găseştĭ? Ruşine, ruşine, dragul meŭ! rĕŭ aĭ căđut de un cârd de vreme.

— Ioano, te rog tacĭ, nu te necăji ca să te bolnăveştĭ, şi aide să plecăm d'aicĭ, rĕspunse uluit Bujor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ne mai știind ce să spue. Aide a,a să trăești că ți spuĭ pe drum toată șiretenia. Ia, nimicuri draga mea. crede-mĕ, nimicuri, nu 'ți pierde firea, așa să trăești, și aide d'aci încolo. Eĭ! dar asta pe tine, ce faci? tu șiovăești, tu vrei să cadĭ? ți-aĭ perdut cumpătul. O! nu dragă, nu face una ca asta, vino-ți în simțire, așa te rog, și întinse brațele și o sprijini ca să nu cadă, și 'i reĝemă frumosul eĭ cap de umĕrul sĕŭ, și 'i șterse fruntea de asudeală cu latele sale mânĭ, și începu s'o frece pe lângă tâmple ca să'și vie în simțirĭ.

Mariuca maĭ întĕiŭ nu recunoscu sexul nouluĭ venit așa fără de veste și se uită la el cu mirare, ne ghicind ce pricină îl aduce, și pentru ce scoate acele răgnete ne înțelese, dar după ce audi vorbele schimbate între el și ibovnicul sĕŭ, ghici secsul necunoscutuluĭ, pricepu că se află în fața uneĭ rivale, și cas maĭ agravant, înaintea uneĭ femeĭ legitime părăsită pentru ea, și cu curagiul și hotărîrea maĭ mult ca îndrăsneață ce făcea parte din caracterul sĕŭ, se apropiă și ea de grupa formată de Bujor și femeia sa, și cu o voce de leoaică căreia vînătorii vrea să 'ĭ fure pui, strigă.

— Ia ascultă măĭ Voineo, ce sunt marghioliile astea pe tine?

— Ce 'ți pasă? rĕspunse cu îndestulă asprime Bujor smucind din mânele Mariuchiĭ mâna ce 'ĭ apucase amanta sa.

— Ce fel ce 'mĭ pasă? cum să nu 'mĭ pese? cine e astă femee? căcĭ e o femee ascunsă sub aste haine.

— Este nevasta mea.

— Nevasta ta? dar bine tu nu 'mĭ aĭ spus că escĭ însurat când te-aĭ îndrăgostit cu mine; daca e așa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

eŭ cine sunt? ce'ţĭ sunt eŭ? spune-mĭ, grăeşte, mărturiseşte.

— Tu! maĭ e nevoe să'ţĭ spuĭ ce eştĭ? Escĭ prea deşteaptă. Nu maĭ încape îndoială că aĭ ghicit. Aide dragă să plecăm d'aicĭ, că tu eştĭ singura femee ce am iubit şi voiŭ iubi de acum încolo, singura fiinţă ce respectez, căria mĕ jur a 'mĭ jertfi întreaga viaţă.

Zicênd aceste cuvinte apucă binişor pe după subţiorĭ pe Ioana, o sprijini ca să nu cadă, începu să o atragă spre sine ca să se depărteze din acel loc şi întoarse spatele Mariuchiĭ.

— Dar bine ce facĭ d-ta şi unde mi te ducĭ? strigă Mariuca punêndu-se d'a curmezişul în cale-ĭ.

— Mĕ duc acasă.

— A casă?! dar casa mea a cuĭ e? nu e şi a ta?

— Nu, casa mea e a nevesteĭ mele.

— Ce fel aşa ne-a fost vorba?

— Aşea.

— Dar jurămintele, strajnicele jurăminte ce mĭ-aĭ făcut?

— Vorbă de clacă surato, vorbe ce sbor ca toate marghioliile dragostelor trecĕtoare.

— D'ăia 'mĭ aĭ fost bădiţă? nu te gândeştĭ la D-deŭ? nu te gândeştĭ că o să 'ţĭ pară rĕŭ şi o să rĕspundĭ înaintea scaunuluĭ judecăţiĭ de ceia ce facĭ?

— Mĕ gândesc că prea mult am dat uităriĭ nişte jurăminte maĭ scumpe şi am nedreptăţit o fiinţă maĭ puţin vrednică de nesocotire.

— Să ştiĭ bădiţă că am să mĕ omor.

— Aĭ face o prostie gogoneaţă.

— Să ştiĭ că am să 'mĭ fac seama singură, dar nicĭ tu n'aĭ să scapĭ sdravăn.

— Daca poţĭ să 'mĭ facĭ ceva rĕŭ fă'mĭ şi lasă-mĕ să 'mĭ vĕd de cale în pace.

Zicând aceste cuvinte, dădu binişior la o parte pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Mariuca, care nu 'ĭ maĭ opuse nicĭ o resistență, conduse lin printre bălăriĭ pe Ioana care 'șĭ reveni cum se cade în fire, ajunse împreună cu ea în stufișul unde lăsase ea calul, și unde găsi numaĭ dobitocul păscênd singur, dar pe Bănucul nicăerĭ, avea el motivele sale ca să nu dea ochĭ cu Bujor, pentru că negreșit, vĕduse și audise tot; o sui pe șeaoa caluluĭ, se sui și el la spatele eĭ, o coprinse vânjos în brațe, apoĭ apucă frânele caluluĭ și p'aci 'țĭ e drumul.

— Ah! fecior de lele ce eștĭ! dăia mi-aĭ fost? esclamă cu selbătăcie Mariuca, uitându-se lung în urma amantuluĭ sĕŭ care se depărta cu alta, lasă bădiță că am eŭ ac de cojocul tĕŭ, daca așa te-aĭ purtat cu mine. Să nu credĭ tu că o să fiŭ îndestul de proastă ca să mĕ omor, dar o să isbutesc a'mĭ isbândi cum cu gândul nu gândeștĭ. Atuncĭ om vedea cine o rîde.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

V.

Planurĭ de isbândire.

După treĭ ḑile în urma întêmplărĭĭ de la Isvor, Bănucu dădu așa într'o doară pe la al-de locuința Ioaneĭ din marginea pădureĭ Hanguluĭ, unde știa el că se găsea atuncĭ, cu gândul de a 'ĭ aduce aminte de făgăduința ce 'ĭ dase, și chiar avu parte s'o întâlnească singură singurică în dumbrava de la spatele caseĭ, dar de la primele vorbe schimbate cu ea înțelese că trebuia să 'și ia nădejdea de la orĭ-ce aspirațiune și să ducă dorul doruluĭ eĭ, căcĭ prin fapta sa el maĭ mult o depărtase de cât o apropiase de dênsul, pentru că o împăcase cu Bujor, reaprinsese în inima aceluia prima văpae a pojaruluĭ dragosteĭ din tinerețe, și acum își petreceaŭ guș-la guș-e cele maĭ dulcĭ ḑile ale uneĭ noĭ lunĭ de miere.

Astă convingere îl cătrăni foarte rĕŭ și îl făcu să se jure a'și rĕsbuna în modul cel maĭ cumplit, pentru că el iubea din ce în ce maĭ cu aprindere pe Ioana și dorea să o posedeze cu cât posibilitatea de a dobândi vre-o dată dragostea sa se depărta de dênsul.

Gândurile cele maĭ negre, ideile cele maĭ întunecoase, planurile cele maĭ machiavelice furnicaŭ îmbulzindu-se și gonindu-se unul pe altul, prin creeriĭ sĕĭ, dar pe nicĭ unul nu 'l adopta pentru că pe nicĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

unul nu 'l credea îndestul de crunt și de teribil ca să ajungă până la înălțimea mareluĭ sĕŭ dor de rĕsbunare, și poate pe atunciĭ caracterul sĕŭ era maĭ integru, maĭ leal și încă ne conrupt de o înrîurire stranie, pentru ca să plănuiască vr'o infamie. Ochiŭ pentru ochiŭ, dinte pentru dinte, chinurĭ lisice și morale neînchipuite, philtrurĭ magice care să încingă în sufletul eĭ pentru dânsul un amor nebun, și după aceia el să rîdă de suferințele eĭ; cam acesta era tot bagajul planurilor de isbândire ce alcătuia mintea luĭ Bănucu.

Într'acelaș timp o minte, niște creerĭ și o imaginațiune maĭ fecundă ca el în gândurĭ rele se gândea maĭ la aceleași lucruri, și gândurile sale aveaŭ de obiect aceleași persoane; cu deosebire că combinațiunile sale eraŭ mult maĭ infernale, și în același timp mult maĭ practice și maĭ lesne de realisat. Acea minte, aceĭ creerĭ, acea gândire eraŭ ale Mariuchieĭ. Ea cu caracterul sĕŭ cel peste mĕsură de aprins nu putea erta cu înlesnire luĭ Bujor modul insultător pentru amorul eĭ cel propriŭ cu care o părăsise; ea nu putea să renunțe cu așa înlesnire la acel om ce'ĭ dătuse pînă atunciĭ nenumĕrate dovedĭ de iubire, nicĭ să se lipsească de cea maĭ teribilă rĕsbunare.

Nu era numaĭ amorul ce simțea pentru Bujor care o îndemna să nu treacă cu vederea acest afront; poate că acest sentiment, dacă ar fi fost numaĭ el, n'ar fi îndnmnat-o la nicĭ o determinare; era altul motivul care o silea să fie atât de necăjită, să facă tot posibilul să se împace cu Bujor, și la caz de n'ar isbuti să recurgă chiar la crimă. Pentru ca să fim înțeleși trebue să facem cunoștință maĭ apropiată cu firea sa.

In toate epocele și în toate regiunile țĕrilor locuite de români, s'aŭ găsit printre mulțimea fiicelor din po-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

por și mai ales de țărani pe lângă mii și deciuri de mii de ființe caste și nevinovate, dulci și naive, iubitoare până la sacrificiu și desinteresate până la abnegațiune, care mai apoi aŭ devenit soții devotate și bune mume, s'aŭ găsit dic pe lângă asemenea creaturi bine-cuvêntate de D-deŭ și câte o excepție, câte o buruiană rea, câte o ființă cu sânge de foc, cu patimi ne înfrânate, cu suflete din fire perverse, din care de ordinar arendașii greci și cazacliĭ turci, câți s'aŭ aciuit prin lungul și latul ambelor țări, niște amante pasagere și une-ori chiar definitive. Aceste ființe, rușinea suratelor lor și risul satelor, care eraŭ arătate cu degetul de toată lumea, eraŭ îndemnate să apuce acea cale pe atunci foarte rușinoasă și foarte defăimată, numai de o patimă; de lăcomie, de dorința de a scăpa de sărăcie, de pofta de a se îmbogăți.

Una din asemenea ființe fu și Mariuca; sărăcia lucie a tatăluĭ sĕŭ, meseria de cârciumar ce 'și alesese el chiar când fiica sa devenise fată de măritat, nevoia în care se găsise d'a fi mereŭ în contact cu oameni, cu bărbați streini, mai cu seamă la chef de bĕutură, și în cele din urmă moartea prematură a părinților eĭ și firea sa cea arĝĕtoare, o făcu să alunece din vreme din calea cea dreaptă a virtuții, să 'și vêndă pe bani mult puținele avantagiĭ fisice de care dispunea, și să se vêndă de preferință numai acelor ce dispuneaŭ de bani mulți.

Ea se alipise de Bujor de îndată ce recunoscuse și se încredințase că avea parale, și se dătuse luĭ cu cel mai deplin abandon de îndată ce îl primise în bordeiul sĕŭ. Nu că simțise pentru el un amor instantaneŭ, săgetător ca și trăsnetul care face pe om să 'și piardă cumpĕtul și stăpânirea pe sine, ci pentru că recunoscuse în trăsurile luĭ pe un oare-care Voinea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

strângĕtorul de bucate şi vite, om cu reputaţia de gros la ceafă şi gros la pungă, care putea să 'ĭ astêmpere cu multă înlesnire setea de banĭ şi dorul de avere ce o consuma. Pentru că îl credea bogat, prea bogat şi în stare să o îmbogăţească şi pe ea, pentru aceea se purtă cu el maĭ puţin brusc, îl luă maĭ pe departe, jucă o mică comedie de dragoste, dar în cele din urmă cu o măestrie şi o tactică de cel maĭ abil general, aduse lucrurile şi pe têrîmul interesuluĭ, şi între douĕ sărutărĭ, adĭ îĭ şterse un colan de sârmă de argint cu paftale marĭ de aur ornate cu pietre scumpe, mâine o salbă de turaliĭ şi galbenĭ veneticĭ înţesaţĭ pe lângă gât ca o za, poimâine o malotea de samalagea îmblănită cu nafea de samur şi alte multe şi mărunte mărunţişurĭ scumpe, care sili prea adesea pe Bujor să facă dese călĕtoriĭ pe la tabără.

Dacă ar fi ştiut ea că era Bujor, de sigur comoara haiducilor s'ar fi transportat de bună seamă în bordeiul eĭ cel trăsnit, pentru că calitatea sa de haiduc nu 'ĭ-ar fi inspirat nicĭ un fel de scrupul. Insăşĭ ea care nu bănuia nicĭ de cum adevĕrata sa meserie şi care 'l credea că de bună seamă era un gealep ca orĭ-care, ea singură într'o seară îl convinse pe deplin.

Intr'acea seară după multe şi mărunte desmerdărĭ şi giugiulelĭ, Mariuca îĭ vorbi în chipul următor :

— Ia ascultă măĭ bădiţă, o să 'ţĭ fac o rugăciune, dar să nu facĭ care cum-va şi să zicĭ ba, că mĕ fac foc şi sunt în stare să mĕ omor de ciudă şi obidă.

— Ce rugăciune aĭ să 'mĭ facĭ? întrebă Bujor netezindu-ĭ cu mâna părul sĕŭ cel negru ca pana corbuluĭ.

— Bădiţă, ia te uită în ce stare de jale a ajuns bordeiul nostru de când a fost trăsnit maĭ deună-di ; învelitoarea nu maĭ ţine, tinda e aproape să cadă, umbrarul din faţă nu maĭ are frunzar, ploua înnă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

untru, și n'am de nicĭ unele ca să 'l dreg. Am aflat dragă că Ion rĕzașul din satul nostru Cosmescĭ, vrea să se mute cu totul în raiaoa Brăileĭ, unde crede c'o să'ĭ fie maĭ bine, și că 'șĭ vinde tot pămêntul moștenesc cu bunătate de casă, cu vad vechiŭ de crâșmă și livede mare în dos, numaĭ pe douĕ-decĭ de turaliĭ. Te rog dragă bădiță, dacă mĕ iubeștĭ, scapă-mĕ de astă cocioabă și cumpără-mĭ acel pămênt cu casă și livede, că mĕ fac roaba ta pe viață.

— Ia ascultă Mariuco dragă, rĕspunse Bujor ridicându-se în capul oaselor și ațintind asupra amanteĭ sale o căutătură stranie, se vede că tu aĭ ținerea de minte scurtă, și uiți adĭ ce aĭ zis erĭ. D'apoĭ nu eștĭ tot tu aceia care 'mĭ luașĭ 50 talere ca să cumperĭ de la Sandu Răcanu casa sa din Idești, pe care i-o vindea datornicii pentru neplată de banĭ, și d'atuncĭ și pînă adĭ n'aĭ cumpărat nimic? Nu eștĭ tu iarășĭ care îmĭ luașĭ 30 de galbenĭ veneticĭ ca să cumperĭ o sfoară de moșie de la alt răzașiŭ nevoiaș și tot n'aĭ cumpărat? Ce aĭ făcut cu baniĭ?

— Eĭ dragă, rĕspunse ea oftând, nevoia m'a silit să cheltuesc aceĭ banĭ și să plătesc niște datoriĭ ale tati.

— Dacă aveaĭ poftă de case, trebuia să 'ți cumperĭ case și pe urmă să plătești datoriele făcute de tat-tĕŭ.

— Va să zică nu vreĭ? replică Mariuca cu un ton supărat și apăsat.

— Nu zic că nu vreaŭ, ci nu pot, maĭ cu seamă acum când sunt vremurile grele de tot și mĕ găsesc în oare-care strîmtoare.

— Tu în strîmtoare? la alții să vinzĭ asemenea brașoave.

— Dar ce gândeștĭ tu că eŭ sunt unput fără fund? sunt și eŭ un biet negustor care cumpĕr de icĭ cu un preț, vênd la raialele turcești aceia ce am strâns cu sudoare multă, une-orĭ cu oare-care câștig, alte-orĭ abia îmĭ prinz

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

baniĭ băgaţĭ în marfă, şi rĕmaĭ cu osteneala de surda, şi alte-orĭ nu prinz nicĭ ce am băgat, căcĭ turcul e ciudat, păgân, şi bietul creştin e la cheremul sĕŭ. Eŭ, fata mea, n'am pe mână comorile luĭ Bujor.

— Şciŭ, rĕspunse ea oftând, şi imĭ pare rĕŭ de mi se rupe inima că perd chilipiru de la mână; ah! maĭ bine ar fi fost să fiĭ haiduc, un căpitan de haiducĭ, însuşĭ Bujor, ca să fiĭ în stare d'a face tot ce vreĭ, d'a avea în mânĭ putere ca un D-deŭ, şi d'a face pe iubita ta cea maĭ fericită dintre mueriĭ.

— Eĭ! de unde ştiĭ că şi el poate tot ce vrea?

— Cum să nu ştiŭ, dacă toată lumea vorbeşte într'un graiŭ de bogăţiele şi însemnatele luĭ faceriĭ de bine, care de multe orĭ întrec pe ale luĭ D-deŭ! Maĭ bine te-aĭ face şi tu haiduc, Voineo; ce bine ar suna la ureche cuvêntul: *Voinea haiducul!* tot aĭ strânge di bună di rea, 100 galbenĭ pe sĕptămână.

— O fi strângând haiducul şi atâta cât dicĭ tu. rĕspunse Bujor uitându-se spre amanta să într'un chip foarte ciudat, dar vedĭ, numaĭ asta nu se poate.

— Şi pentru ce nu să poate mĕ rog?

— Pentru că nu voiŭ eŭ.

— Zi maĭ bine; pentru că nu mĕ iubeştĭ.

— Tu eştĭ un copil prost şi fără minte.

— Fie şi aşa, dar, zĕŭ; mult 'mĭ ar plăcea tu să fiĭ haiduc şi eŭ ibovnică de haiduc. Ce bine 'mĭ ar şedea şi cât m'aşiŭ crede de mândră, dar să nu uĭtăm vorba începută. Eĭ! ce dicĭ şi ce facĭ cu aceĭ 20 de turaliĭ?

— Nimic.

— Nimic! va să zică mĕ laşĭ cu buza umflată.

— Ce să 'ţĭ fac daca nu pot acum?

— Dar maĭ pe urmă? mâine, poimâine?

— Om trăi şi om vedea.

Evenimentul de la părĭŭ se petrecuse a doua di

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

după astă convorbire și Mariuca încă nu apucase să pue mâna pe ceĭ 20 turaliĭ. Astă convorbire contribuise foarte mult ca să 'l facă pe el să pue într'un momet în comparație frumusețea eĭ grosolană cu delicata frumusețe a femeeĭ sale, să compare lăcomia acestia cu suprema desinteresare a soției sale legitime, care nicĭ o dată nu 'ĭ ceruse nimic, de și știa de ce bogățiĭ dispunea, și să se despartă atât de brusc de una pentru a se lipi atât de strâns de cea altă.

Aceiași causă făcu pe Mariuca să 'ĭ pară așa de rĕŭ că s'a despărțit într'un mod așa de brusc de Bujor și că a perdut cu totul perspectiva de a pune mâna pe ceĭ 20 de turaliĭ. Lăcomia maĭ mult ca dragestea o silea să dorească cu atâta ardoare orĭ împăcarea cu Bujor, orĭ amarnica rĕsbunare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

VI.

Mariuca și Bănucu.

Se zice că dacă se întêmplă ca doĭ oamenĭ să hrănească aceleașĭ gânduri și aceleașĭ dorințe bune saŭ rele, întêmplarea, saŭ maĭ bine fatalitatea face ce face de 'ĭ apropie, de 'ĭ aduce la un loc, de 'ĭ pune în putință d'a se înțelege. Mariuca hrănea tot ideile ce hrănea Bănucu, pentru aceea întêmplarea făcu ce făcu de 'ĭ adună la o laltă, le înlesni mijloacele de se cunoscură, și făcu tot ce e prin putință de se alipiră trup și suflet unul de altul, pentru a forma un tot, un întreg de gândire, de concepțiune, de execuțiune.

Intr'o ḑi pe când Bănucul îșĭ fărîma capul și combina și imediat respingea un noŭ plan de rĕsbunare contra Ioaneĭ, de o dată se isbi cu palma pe frunte și strigă:

— Măĭ dar prost maĭ sunt eŭ, Doamne! eŭ îmĭ bat capul aicea singur cuc ca să găsesc un mijloc de isbândire, și la o palmă de loc se găsește altă ființă care, negreșit ca și mine, hrănește tot aceleașĭ gândirĭ ce hrănesc și eŭ, care negreșit 'mĭ-ar fi foarte de folos la găsirea unuĭ mijloc maĭ priincios, și împreună cu care așĭ putea să puĭ mâna maĭ repede și maĭ lesnicios pe scoposul ce urmăresc. Ia să daŭ eŭ o raită pe la fata de la bordeiŭ, ia să intru eŭ în vorbă cu ea, și poate, cine știe, ea mĕ va pune pe o cale maĭ bună, și chiar, maĭ știĭ minune! în treburĭ de dragoste cuĭ pe cuĭ scoate și în multe privințe o nouă dragoste este o isbândire maĭ mare ca orĭ-care alta.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

In urma acesteĭ reflecțiunĭ Bănucu o luă pe poteca știută în sus, merse întins maĭ bine de două ore, și în cele din urmă ajunse înaintea bordeiuluĭ în care vĕduse pe Bujor intrând acum câte-va ḑile, și după ce scoborî scara de pământ, intră înnăuntru. O fată tinĕră și bălăioară îĭ eși înainte și îl întrebă ce poftește?

— Adu-mĭ o oală cu vin, rèspunse el așeḑându-se pe o laviță dinaintea uneĭ mese.

I se făcu pe voe. Bănucu se uită lung la acea fată, dar i se păru că nu era aceia pe care o vĕduse eșind înaintea luĭ Bujor când îl primise în bordeiŭ, nicĭ aceea care se certase cu el la pârîŭ care era oacheșă, iar nu bălae. Dupa ce se uită cât-va timp lung la fată îĭ zise:

— Ia ascultă leicuță, numaĭ d-ta eștĭ aicĭ?

— Numaĭ eŭ bădiță, rĕspunse fata.

— Numaĭ d-ta eștĭ singură cârciumărița la aces bordeiŭ?

— Ba nu, maĭ e și daica Mariuca.

— Unde e d-eĭ acum?

— S'a dus în sat.

— Vine curând?

— Nu știŭ că nu 'mĭ-a spus.

— Imĭ pare rĕŭ că n'am parte să 'ĭ vorbesc, căcĭ dacă o întâlneam așĭ fi avut să 'ĭ spuĭ lucrurĭ care oĭ privea de aproape, și poate ar fi dorit să le afle.

— Ce spuĭ? aĭ avea să 'ĭ spuĭ lucrurĭ marĭ?

— Foarte marĭ.

— Ia îngădue o leacă să vĕd daca nu s'o fi întors care cum-va fără scirea mea.

Zicênd aceste cuvinte bălăioara începu să alerge ușure ca o păsărică spre fund, să deschidă o ușă din peretele de la dreapta gârliciuluĭ pimniteĭ, care era și maĭ în pă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mênt, (era o asemenea uşe şi la stânga), şi să dispară dincolo de acea uşe.

Peste câte-va minute apăru în locu-ĭ o altă fată oacheşă; era Mariuca; ochiĭ eĭ eraŭ roşiĭ ca cum ar fi plâns.

Ea veni drept la Bănucu, se uită ţintă în ochiĭ luĭ, căcĭ el sta cu spatele spre perete şi cu fata drept spre uşe, şi după ce se convinse că nu 'l cunoştea de loc îĭ zise :

— D-ta eştĭ care după spusa soru-mi aĭ avea să îmĭ spuĭ ceva lucru mare?

— Da, eu sunt surătică, rĕspuse Bănucu stând pe loc acolo unde se găsea şi sorbind încă o duşcă de vin.

— Dar bine bădiţă eŭ nu te cunosc de loc pe d-ta, căcĭ nu te-am vĕdut de când sunt.

— Nicĭ eŭ nu te-am cunoscut până acuşica, şi aşĭ fi făcut o mare prostie dacă nu te cunoşteam, căcĭ eştĭ frumoasă de picĭ leicuţă.

— Ia lasă frumuseţea mea d'o parte, că nu'mĭ arde mie acum de marghiolĭĭ, şi spune-mĭ ce aĭ de spus?

— De, de, de, că prea mĕ eĭ repede surătică, doar n'o fi venit tătarĭĭ în ţară.

— Spune-mĭ te rog ce poţĭ să 'mĭ spuĭ, că nu prea mĕ simţ bine.

— Se vede că n'aĭ uitat păţitania de la părĭŭ, zise el rînjind. Voinea blestematul, aşa mi se pare că ţĭ-a spus că 'l cheamă, te-a făcut să plângĭ mult, în cât şi acum îţĭ sunt ochiĭ roşiĭ.

— Voinea! exclamă Mariuca tresărind, de unde cunoştĭ d-ta pe Voinea? şi cum zicĭ că 'l maĭ chiamă?

— Eĭ! eĭ! nu cu graba, căcĭ graba strică treaba. şi mie nu 'mĭ place; maĭ cu judecata iar nu cu lopata, căcĭ n'avem de ce să ne grăbim. Destul că te-am făcut să înţelegĭ că ştiŭ multe din cele ce te privesc, maĭ multe şi de cât şciĭ d-ta. De acum încolo să mer-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

gem mai cu șiart, căci poate să încapă la mijloc loc de târguială între noi.

— De târguială?! esclamă Mariuca uimită.

— Da leicuță, de târguială, și să 'ți spui pentru ce? Când am intrat în bordeiul tĕŭ mai înainte de a te vedea pe tine, muream de focul alteĭ femeĭ, de al nevesteĭ ibovniculuĭ d-tale, și eram în stare ca pentru a 'mĭ isbândi împotriva eĭ și a luĭ să intru în foc și în apă, să 'mĭ primejduesc viața, să fac orĭ-ce. De cum te-am vĕdut pe d-ta și m'am încredințat că eștĭ mândră coz, cum șade bine uneĭ ibovnine de voinic, 'mĭ-am schimbat gândul, mi s'a vindecat rana de la inimă, nu maĭ iubesc pe Ioana, m'am îndrăgostit de tine, și m'am hotărît ca în schimbul dragosteĭ mătăluțĭ, să te ajut eŭ pe d-ta ca să 'ți isbândești împotriva aceluia pe care 'l numescĭ Voinea, iar d-ta să-mĭ hărăzeștĭ măcar o părticică din totul ce hărăzeaĭ acelu ĭ ibovnic nevrednic.

— Ia ascultă măĭ streine, ce 'mĭ spuĭ d-ta sunt lucruri care aci mĕ face să te daŭ de umere pe ușe afară, aci să staŭ aci pe laviță în fața d-tale și să te întreb ce maĭ șciĭ? Zĕŭ nu șciu ce să fac?

— Staĭ maĭ bine icĭ pe laviță dacă vreĭ să'ți isbândescĭ și ascultă ce 'ți zic.

— Să nu fiĭ vre-un flecar mincinos.

— Dacă așĭ fi ceea ce zicĭ, nu 'ți-așĭ fi spus aceea ce 'ți-am spus.

— De unde șciĭ toate câte mi-le-aĭ zis?

— De unde? Eŭ am adus pe Ioana la părĭŭ și m'am uitat printre copacĭ la tot ce s'a petrecut.

— Tu! și 'mĭ-o maĭ spuĭ?

— De ce nu? pe atuncĭ eŭ nu te cunoșteam; iubeam pe Ioana, vream să 'ĭ dovedesc că bărbatul sĕŭ o înșela, ca apoĭ să mĕ iubească numaĭ pe mine; nu e vina mea dacă s'aŭ întors lucrurile alt-fel. In cele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

din urmă dacă nu făceam aceea ce am făcut, nu știam unde să te găsesc, nici cine ești, nici nu puteam să ne unim la o laltă ca să ne isbândim; căci și eŭ ca și d-ta am fost batjocorit, și eŭ ca și d-ta ard de dorința de a'mĭ face dreptate.

— Dacă toate câte 'mĭ spuĭ sunt adevĕrate, spune-mĭ cine ești?

— Eŭ? sunt tovarășul ibovniculuĭ d-tale.

— Ești negustor, strângĕtor de vite ca și el? esclamă Mariuca aședêndu-se pe laviță in fața luĭ Bănucu și uitându-se spre el cu o căutătuă lacomă.

— Da, rĕspunse el cu o voce tărăgănată, înțelegênd numaĭ de cât cam de ce patimă era stăpânită convorbitoarea sa, da..... strângĕtor de vite și..... de alt-ceva.

— Ce spuĭ? trebue să aĭ ceva banĭ la chimir?

— Da... se găsesce orĭ-când în chimirul meŭ dece saŭ doĭ-spre-dece galbenĭ veneticĭ. Așĭ purta asupră-mĭ și maĭ multĭ dacă ar fi drumurile maĭ sigure

— Aĭ tu atâția banĭ la tine! ia să 'i vĕd.

— Uite-ĭ, rĕspunse Bănucu scotênd din chimirul sĕŭ câte-va monede de aur și aședêndu-le în șir d'alungul palmelor sale.

— Ți! dar ce mândri sunt muică! Baniĭ sunt bunĭ pentru o isbândire ca a noastră.

— Negreșit că sunt bunĭ.

— Dacă vreĭ să fac tot ce zicĭ, dămi-ĭ mie ca să'ĭ puĭ la păstrare.

— Ți-ĭ dăruesc dacă vreĭ să facĭ aceia ce 'ți zic eŭ; pe urmă dacă ne-om înțelege poțĭ să capețĭ și maĭ multĭ. Putem căpăta chiar amêndoĭ banĭ multĭ, multĭ de tot, dacă 'mĭ-aĭ da ascultare. Te fac bogată dacă te veĭ întovărăși din inimă la planul nostru de isbândire, și daca mĕ veĭ sluji cu credință și nu veĭ eși din vorbele mele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Fac tot ce oĭ vrea, rĕspunse Mariuca culegênd unu câte unu galbenii din podul palmeĭ luĭ Bănucu, care 'ĭ intinsese mâna peste masă, și aruncându-ĭ apoĭ grămadă în sînul sĕŭ.

— Va să zică ne-am înțeles?

— Da, ne-am înțeles.

— Foarte frumos; acum ascultă ce am de gând să îți cer și care e planul meŭ de isbândire. Fata mea, Voinea al tĕŭ nu este Voinea cum 'ți-a spus; acesta este un nume plăsmuit; el e Bujor, vestitul căpitan de haiducĭ Bujor.

— Bujor! esclamă Mariuca sărind în sus în mijlocul cămăriĭ.

— Da, Bujor, și eŭ sunt unul din ceĭ treĭ tovarășĭ aĭ sĕĭ.

— Bujor!... Bujor aĭ! Bujor haiducul?!..... eh! că n'am știut! că rĕŭ îl maĭ jumuleam, strigă Mariuca frângêndu-și cu ciudă mâinele.

— Lasă că nu e perdută vremea nicĭ acum, că tot pe jumuleală este alcătuit și planul meŭ. Eŭ nădejde să maĭ fac sat cu Ioana nu maĭ am, tu însă poți să te impacĭ foarte lesne cu Bujor, dacă 'ți-oĭ da eŭ o mână de ajutor. El are mare frică de a cădea viŭ nevătămat în mâinile potereĭ. Astă frică a luĭ, daca om răsuci-o noĭ în mâinĭ bine și într'un chip cu pricepere, poate să ne dea pe mână toate comorile luĭ, adică să i-le stoarcem noĭ încet și cu chibzuință.

— Șciĭ că bine te-aĭ priceput, strigă Mariuca bătênd din mâinĭ cu bucurie; am putea chiar să'l dăm pe mâna stăpânireĭ pentru o sumă maĭ mare.

— Asta să n'o facem, cel puțin de o cam dată, căcĭ am semăna întocmaĭ ca muerea cu găina care oua ouă de aur și care a rĕmas fără găină, căcĭ a tăiat-o, credênd că o să găsească în ea o spuză de ouă de aur și n'a găsit nimic.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Că bine zicĭ!

— Noĭ să ne mulțumim numaĭ cu mulsul vaciĭ care are să scoată lapte într'una și să nu ne lăcomim prea mult. Intre noĭ însă trebue să avem o legătură foarte strajnică, ca să ne tragă inima unul către altul, să lucrăm unul pentru altul și să avem interes de a ne sprijini unul pe altul. Noĭ trebue de o cam dată să ne îndrăgostim amêndoĭ, și dacă o fi nevoie maĭ târdiŭ chiar să ne cununăm împreună ca să ne strângem averile la un loc, și pe urmă : traiŭ neneco cu baniĭ băbachiĭ.

— Măĭ Bănucule, strigă radioasă Mariuca, știĭ că mie îmĭ place cum grăeștĭ și cum plănuești d-ta?

— Primeștĭ ceea-ce 'țĭ zic eŭ?

— Din toată inima.

— Pe toate?

— Pe toate, dar cu oare-care vorbe de lămurire ; să nu ne căsătorim până nu ne-om cunoaște bine, să nu ne zulipsim unul pe altul maĭ înainte de a ne căsători; până atunciĭ fie-care să facă ce s'o pricepe pentru a maĭ strânge ceva baniĭ, că de! eŭ sunt cârciumăreasă și am nevoe să fiŭ bine și veselă cu toată lumea spre a aduna aiciĭ câțiĭ oĭ putea maĭ mulțiĭ mușteriĭ.

— N'avea grije; între noĭ n'are să fie de o cam dată legăturĭ de dragoste, ci numaĭ o singură tovărășie; e vreme și pentru asta dacă ne-om înțelege.

— Ne-am înțeles.

— Dacă e așa tă bine de stropolește ceva de masă.

— Din toată inima. Până atunciĭ trecĭ în camera mea de te odihnește o leacă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

VII.

Furtuna.

Trecuse mai mult timp de la duca lui Bujor și el încă nu se mai întorsese pe la bordeiul trăsnit; se dusese vară, și toamna și iarna; chiar primă-vara se dusese împreună cu o bucată din cea altă vară, și Mariuca tot nu se gândea de a aduce la îndeplinire strajnicul jurământ ce făcuse de a 'și răsbuna în modul cel mai cumplit contra necredinciosului său amant. Asemeni și Bănucu încă visita, și încă din ce în ce mai des acest bordeiu fermecat, și zăbovea în el une-ori chiar nopți, dile și săptămâni încheiate, fără să se mai gândească la alt-cine-va de cât la haitoșa de Mariuca, ca cum ar fi uitat cu totul acea dragoste grozav de înflăcărată ce simțise altă dată pentru câinoasa de Ioană. Cu toate acestea, cu toată aparența lor liniștită, lucrurile nu erau așa de liniștite precum se părea, focul nu era stins ci numai potolit, și tăciunii mijau sub cenușe gata să se transforme în incendiu spăimântător la cea mai mică suflare de vânt priincioasă.

Bujor nu e vorbă, nu mai da pe la Mariuca, ci ca ori-ce bărbat credincios, își petrecea toate orele sale libere lângă Ioana sa, dar în fundul inimei sale regreta și dorea acele forme pline, acele rotunditățĭ bogate, acea structură robustă, acea ființă plină de vigoare și de sănătate, acea creatură numai foc și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

voluptate, acel natural învăpăiat și pasionat, acel tot plin de sînge și de putere care formaŭ ființa Mariuchiĭ, pe lîngă care, față cu un admirator al patimelor vulgare, ființa poetică, delicată, gingașe și aproape diafană a Ioaneĭ perdea mult. Cu toate acestea Bujor nu se reînturnă la bordeiul trăsnit; amorul propriŭ îl oprea, ambițiunea îl reținea, rușinea amintireĭ uneĭ ruperĭ atât de bruscă și de puțin justificată îl împiedeca și frica, chiar frica provocată de ultima convorbire ce avusese cu ea dă poate ar fi aflat condiția sa de haiduc, îl reținea de a face primul pas. Daca însă s'ar fi întîmplat oare-care avansurĭ din partea Mariucheĭ, de sigur el s'ar fi înturnat iarăși spre bordeiul trăsnit, nu ca să se lipească acolo cum se lipise maĭ înainte, ci de a duce viața în menagiŭ dublu, cum o maĭ dusese el pe aiurea maĭ înainte de a cunoaște pe Mariuca.

Mariuca la rîndu-ĭ uitase aproape cu totul dragostea presupusuluĭ Voinea, precum și neagra sa ingratitudine, în cât maĭ că nu se maĭ gîndea la el. Ea se obicĭnuise cât se poate maĭ bine cu schimbul făcut într'un mod atât de repede și lipsit de formalităților, adică cu Bănucu, maĭ cu seamă că acesta 'ĭ da maĭ atâția banĭ câțĭ ĭĭ dăduse predecesorul sĕŭ; dar cu toate acestea tot nu uitase cu totul pe fostul eĭ amant. Nu 'l maĭ iubea, chiar nu 'l maĭ ura, dar lăcomia sa îl dorea; maĭ cu seamă că acum știa cine era și spera ca prin frica de denunțare să smulgă de la el orĭ câțĭ banĭ ar fi dorit. Să facă stare mare, să cumpere moșiĭ și robĭ și pe urmă să se mărite cu vre-un boer mare scăpătat și să termine viața jucând rolul de cocoană mare din protipendadă, după ce o începuse jucând pe acela de cârciumăreasă, supusă cam tuturor desmerdărilor și capricielor trecĕtoare, iată care era visul eĭ. Și pentru ce nu? maĭ făcuse și altele ca ea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Bănucu dintre toți era acela care uitase mai desăvĕrșit ca orĭ-care trecutul și care se gândea numaĭ la present. El nu 'șĭ maĭ aducea aminte de Ioana nicĭ ca de amintirea unuĭ vis frumos saŭ urât de mult visat, pentru că luĭ ĭĭ convenea cât se poate de bine Mariuca cu nurĭĭ sĕĭ ceĭ comunĭ dar îmbelșugațĭ și începuse s'o iubească cu tot dinadinsul, să se atașeze eĭ cu corpul și sufletul de ea, să petreacă la ea tot timpul ce 'ĭ prisosea, să lipsească de lângă ea numaĭ atât cât il reclama expedițiele sale haiducești, să facă pentru ea toate jertfele putincioase, să sacrifice cu bucurie tot ce putea agonisi și să nu se maĭ gândească la nimic alt de cât numaĭ la ea.

Intr'acest timp Bujor și aĭ sĕĭ, din causa armistițiuluĭ ce purtarea luĭ Șuțu îl silise să pue în aplicare pentru un timp oare-care față cu Grecii, după maĭ multe sfaturĭ ce ținu cu cele alte căpeteniĭ, găsi de cuvință să 'șĭ strămute câmpul expediținneĭ dincolo peste munțĭ în țara Ardealuluĭ, și maĭ cu seamă în comitetul celor Treĭ Scaune, unde nemeșiĭ și boeriĭ Săcuilor chinuiaŭ în modul cel maĭ cumplit pe bieții iobagiĭ Românĭ. Aceste expediținnĭ fură foarte sângeroase, căcĭ Ungurii eraŭ bine păziți de cete de panduri Săcuĭ, și 'șĭ apărară viața cu multă îndărătnicie, dar fură și mănoase, căcĭ găsiră în lădile Ungurilor cantități foarte însemnate de pungĭ pline cu aur stoarse din sudoarea de sânge a bieților Românĭ. Aceste resultate bune făcu pe Bujor să sboare cu aĭ sĕĭ foarte adesea peste munțĭ în *Harumsech* și *Cic*, și să calce multe curțĭ de baronĭ și de contĭ Ungurĭ. Astă împrejurare sili pe Bănucu să lipsească de maĭ multe orĭ din bordeiul Mariucheĭ și pe urmă s'o facă să uite lipsa sa, îmbunând-o cu mulțime de daruri aduse din pleașca Ungurească.

Intr'o dimineață Bănucu ĭĭ spuse că va lipsi vr'o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

terĭ ḑile, pentru că avea să facă iarăşĭ o călcare în ţara Ungurească, şi plecă rugând pe Mariuca să nu'l aştepte în decursul acelor treĭ ḑile. Ea se prefăcu că îĭ părea rĕŭ, dar nu se supĕră de loc de această lipsă, ci din contra fu foarte mulţumită de ea, pentru că dênsa nu iubea de loc pe Bănucu, şi când lipsea el, cel maĭ grabnic lucru ce făcea, era acela de a 'l înşela şi de a 'l schimba momentan cu orĭ-cine trecea pe la cârciuma eĭ şi deschidea băerile pungeĭ ca să 'ĭ dea o sumă grăsulie.

In seara ḑileĭ celeĭ din urmă expediţiĭ a amantuluĭ sĕŭ, nu avu prilej să pue în lucrare aplecarea sa cea lacomă şi desfrânată, căcĭ timpul de pe la asfinţit se stricase, începuse să bată un vênt rece şi să plouă mărunt şi pătrunḑĕtor, din care causă drumu se pustiĭ pe dată şi cârciuma rĕmase pustie, adică numaĭ Mariuca şi sora sa.

Cu toate că şedeaŭ în marginea uneĭ pădurĭ şi cam departe de sat, ele nu aveaŭ pe lângă dênsele pe nimenĭ, adică nicĭ măcar un argat, ci numaĭ ele îndeplineaŭ toate nevoile cârciumioareĭ şi miculuĭ lor menagiŭ, şi cu toate acestea stăteaŭ acolo şi vara şi iarna fără să se teamă de nimic, fără să le fie frică de vre-o primejdie, fără să le fie măcar urit. De primejdie nu aveaŭ să se teamă, pentru că ele nu furase pe ibovnicul saŭ bărbatul vre-uneĭ fete saŭ femeĭ din satul vecin ca să provoace niscaĭ-va rĕsbunărĭ; asemenĭ ele nu se arătase prea mult căinoase către ceĭ ce se arătase prea stăruitorĭ cu dragostea faţă de ele, ast-fel că nimenĭ nu le ura, nimenĭ nu le voia rĕul şi nimenĭ nu avea motive de a 'şĭ rĕsbuna pentru ceva în contra lor. Ele nu dăduse prea mare avênt comerciuluĭ lor ca să escite invidia celor alţĭ cârciumarĭ din sat, ci se mărgineaŭ numaĭ la un debit mărginit cât să nu moară de foame. In sfârşit prin

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— AÍ voit, cocoane, haiducĭ ; iată-ne, strigă cu o voce sĕlbatică unul din cei de la uşe, ţiind în fie-care mână câte un pistol. Pag. 86.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

aceste manopere și portul lor estrem de modest făcu pe orĭ-care să creadă că ele n'aveaŭ nicĭ un ban pus d'o parte, ci din potrivă se opinteaŭ greŭ și 'șĭ daŭ multă osteneală până ce plăteaŭ datoriele ce făceaŭ la hangiul moșieĭ din sat de la care cumpĕra vin, rachiŭ și cele trebuincioase cârciumioareĭ lor. Ceea ce agonisiaŭ ele din dragostea lor, îngropaŭ în pămênt în fundul pimniței și nimenĭ nu le denunța, căcĭ nicĭ un spion denunțător nu se găsia în casă. Ele staŭ bine și cu voinicĭ drumurilor marĭ și stătuse chiar maĭ înainte de a ști că Voinea era Bujor căpitanul de haiducĭ. Aceștia la ea găsiaŭ în tot-d'auna merinde de aprovisionare multe, alese și eftine, credit la nevoe și adăpost sigur la vreme de strîmtorare.

Cu toate acestea, de și nu se temeaŭ de nimenĭ și de nimic, în acea seară tristă și urîtă, cele două fete simțiră că li se sbârleaŭ mereŭ pielea pe ele, și la fie-ce sgomot, fără să vrea tremuraŭ de frică. Ele încuiase de vreme ușa bordeiuluĭ, pusese drugul și maĭ trăsese și zăvorul. După aceea intrase în cămara Mariuchiĭ, aprinsese pe vatră o văpaiță de foc, de și eraŭ aproape de Sânt-Petru, și sĕ făcuse roată în jurul aceleĭ văpăițe, după ce încuiase și ușa aceleĭ cămărĭ; cu toate acestea ele tot tremuraŭ și se înfioraŭ la auḍul orĭ-căruĭ sgomot maĭ mare.

Aveaŭ și de ce sĕrmanele să le fie frică, căcĭ vêntul, spurcatul, bătea ca un balaur și fluera ca un voinic de codru, rămurile copacilor pădureĭ de care se isbea vêntul la fie-ce pas trosneaŭ într'un mod sinistru frunzișul ce împodobea desișiul ramurelor fășiaŭ într'un chip spăimêntător; crăcile și frunzele uscate căḍute pe jos se mișcaŭ și sburaŭ în aer, producênd un freamet cobitor, și ploaia, căḍênd deasă și apăsată pe fragilul înveliș al bordeiuluĭ, producea un sgomot monoton dar nu maĭ puțin fioros.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

In mijlocul acestuĭ concert grandios produs de lupta crâncenă între cele două din cele maĭ puternice elemente: vêntul şi ploaia, feteĭ ceĭ maĭ tinere, adică Stanchi, i se păru că aude un nou sgomot continuŭ şi prelungit, o uruitură ca aceia produsă de rostogolirea unuĭ corp greŭ pe pământ, care mereŭ se mărea, mereŭ se apropia şi din ce în ce se distingea în mijlocul aceluĭ sgomot al elementelor, căcĭ cu cât se apropia cu atât făcea pământul să se sgudue şi să se cutremure.

— Soro dragă, audĭ tu ceva? zise Stanca după ce ascultă ea cât-va timp cu atenţie şi în tăcere.

— Cum să nu aud? ce credĭ că sunt surdă? esclamă Mariuca cu o intonaţie nervoasă. Suflă procletul de vênt ca cum ar vrea să răstoarne lumea şi pământul.

— Dar nu e vorba de vênt dragă, ci de alt sgomot; nu audĭ tu acea uruitură care cutremură pământul de se lovesc blidurile de pe corlata de d'asupra meseĭ?

— Că bine zicĭ tu daică dragă! răspunse Mariuca după ce ascultă şi ea o leacă; apoĭ se aplecă spre podeaoa de cărămidă şi după ce lipi urechea de ea, adăogă: auliĭ, cu. maĭ urlă pământul! Ce să fie asta? s'o fi deslipit vre-un codru din malul Priporuluĭ?

— Aşĭ! nu cred, până acum ajungea pînă la copacĭĭ pădureĭ şi începea să se audă trosniturile rupereĭ lor.

— D'apoĭ atuncĭ ce să fie?

— Cine ştie? vre-o căruţă ce scoboară drumul de la Poiată încoa.

— Aşĭ! căruţa să facă aşa mare sgomot.

— Că bine zicĭ tu, sgomotu e prea mare; o fi vr'o bătcă boerească fă soro.

— Aşĭ? 'ţĭ-aĭ găsit! aida de! butcă boerească pe aşa vreme pe drumul mare şi în apropiere de pădu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rea Hanguluĭ care adăpostește pe ceĭ maĭ vestiți haiducĭ! Nu se poate!

— Nu? Na, audĭ acum pocnituri de harapince (bice) și chiuituri de surugiŭ.

— Că bine zicĭ, soro dragă. Cine știe? vr'un ciocoiŭ stăpân al vre-uneĭ moșiĭ vecine, vine să 'șĭ vadă pămînturile.

— Bună vreme 'șĭ-a găsit!

— I,'o fi apucat vremea rea pe drum. Eĭ! dar a încetat și uruitu, și plesnitu și chiuitul!

— Tocmaĭ în dreptul bordeiuluĭ nostru! Soro dragă, audișĭ orĭ e numaĭ o părere a mea, strigă Stanca tresărind.

— Ce aĭ audit? esclamă Mariuca tresărind și ea.

— Mi se pare că bate cine-va la ușa de afară a bordeiuluĭ nostru.

— Adevĕrat! audĭ, bate sdravăn.

— Cine să fie dragă?

— Nu știŭ drăguța mea.

— Mie 'mĭ-e frică de mor.

— Și mie; uite cum tremur.

— Audĭ cum maĭ bate, doamne sfinte!

— O să scoată ușa din țițînĭ.

— Ce ne facem surioară?

— Știŭ și eŭ?!

— Audĭ cum strigă și cum înjură?!

— Aoleo! zice că dacă nu deschidem ușa dă foc bordeiuluĭ.

— Sunt în stare dac'or fi niscaĭ-va oamenĭ rĕĭ.

— Eŭ sunt de părere să deschidem.

— Să deschidem?! esclamă Mariuca cutremurându-se, dar daca or fi niscaĭ-va făcĕtorĭ de rele, ce ne facem?

— Dac'or fi oamenĭ rĕĭ poate să ne prăpădescă și fără a le deschide noĭ, iar d'or fi oamenĭ bunĭ, ne

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

facem pomană cu eĭ, și d'o fi niscaĭ-va boerĭ dă norocul peste noĭ.

— Aĭ dreptate tu Stanco; aĭ să le deschidem; dar maĭ înainte d'a deschide să 'ĭ întrebăm maĭ întâiŭ cine sunt.

— Așa să facem.

Și numaĭ de cât Stanca aprinse o feștilă pusă într'un hârb, deschise ușa camereĭ, intră în cârciumă, și apropiindu-se de ușa exterioară, strigă cu o voce destul de sigură:

— Cine e?

— Oamenĭ bunĭ, rĕspunse o voce bărbătească de afară.

— Cel fel de oamenĭ bunĭ pe drumul mare pe asemenea vreme?

— Ne-a apucat vremea rea pe drum.

— Satul nu e departe, e numaĭ la o palmă de loc; duceți-vĕ acolo și veți găsi odihnă maĭ bună de cât la noĭ.

— Nu putem să mergem maĭ departe că suntem udați până la oase; deschideți dacă vreți să căpătați o mână de rubiele, rĕspunse altă voce.

— Deschide Stanco, rĕspunse Mariuca, căcĭ orĭcine o fi, are să 'ĭ fie milă de două fete sĕrace și nu ne va face nicĭ un rĕŭ.

Stanca se supuse, trase zăvorul, trase și drugul, deschise ușa și peste câte-va momente vĕdu intrând unul după altul treĭ oamenĭ, între care cel d'al doilea era muiat numaĭ în fir.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

VIII.

Boerul Ilie Catargiu.

Dintre cei trei necunoscuți ce intrară în cârciumă și apoi în camera Mariuchei, acel ce mergea înaintea tuturor și ținea capul semeț ca un stăpân era cel mai simplu îmbrăcat, pe când cei alți doi, de și aveaŭ pe hainele lor numai fir și găitane, se purtaŭ cu cel alt cu respectul și smerenia unor slugi către un stăpân mare și puternic, și staŭ înaintea lui cu mâinele la piept.

Acest necunoscut, căruia tovarășii sĕi de drum îi arătaŭ atâta respect era un tĕnĕr cam de vr'o 25 de ani, năltuț, bine făcut, cu fața albă și rumeoară, cu trăsurile chipului regulate, cu sprincenile castanii și frumos arcuite, cu niște ochi căprui, mari, dulci, dar în acelaș timp foarte pătrundĕtori și împunĕtori, cu un nas regulat, cu nările deschise, cu gura mică și rumenă, umbrită de niște mustăți castanii bogate și frumos răsucite, cu niște dinți albi și foarte curați, cu o bărbie rotundă și grăsulie rasă de curênd, cu o coamă castanie deasă și bogată pe cap, care 'i cădea în unde încrețite pe umere, cu un gât desvoltat, alb și bine legat, cu niște umeri lați și bine arcuiți, cu o statură înaltă și bine proporționată, cu niște mâini de copil albe, lungi și subțirele, cu niște picioare de femee bine făcute, cu o talie svelță și mlădioasă, în fine cu un întreg, în care se vedea cea mai desăvârșită frumusețe bărbătească, o distincțiune de om de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rasă, un aer mândru și măreț ca al omuluĭ deprins numaĭ să poruncească, în fine tipul feciorului de boer trăit numaĭ în puf și în bunătățĭ, pe care încă nu l'a bătut vêntul prigonirilor soarteĭ. Imbrăcămintea sa era simplă, fără firețurĭ, dar elegant purtată și croită în forma celor ce purta pe atuncĭ numaĭ boeriĭ din protipendadă; el purta pe cap o cușma de hărșie neagră cu fundul de postav roșiŭ.

Cel d'al doilea care era îmbrăcat numaĭ în firețurĭ avea fisionomia portuluĭ sĕŭ, adică era tipul arnăutuluĭ de casă mare boerească; el pe lângă fustanela tradițională, minteanul roșu cusut cu firețurĭ de aur și poturĭ asemenea roșiĭ și înfiretațĭ, purta la brâŭ un arsenal de arme de tot soiul: pistoale, hangere, cuțite, pumnale, etc., și la spate o șiușiana cu gura largă ca gura unuĭ borcănaș.

Cel d'al treilea care rĕmăsese la ușe în o postură mult maĭ umilită ca arnăutul, era îmbrăcat cu fermenea, mintean și poturĭ albĭ ornamentațĭ cu felurite florĭ de găitan albastre și roșiĭ foarte bizar modulate, întocmaĭ ca puținiĭ surugiĭ ce se maĭ vĕd une-orĭ pe icĭ pe colea pe la câte o casă boerească; după port și coloarea pieleĭ chipuluĭ sĕŭ, care era aproape arămie, el dovedea că era țiganul vizitiŭ al boeruluĭ.

Câte treĭ aceștĭ necunoscuțĭ eraŭ udĭ până la piele și tremuraŭ ca varga de le clănțăneaŭ dințiĭ în gură, căcĭ umblase pe semne maĭ mult timp prin ploaie.

Cum intră în cârciumă, boerul se repedi în cămara Mariuchiĭ, a căreĭ ușă rĕmăsese deschisă, și cum dădu de căldură și vĕdu focul pe vatră, scoase o esclamație de bucurie, și cu toate că se găseaŭ în luna luĭ Iunie, luă în brațe soba care era călduță, și strigă cu o esclamație de satisfacțiune:

— Ha! bodaproste, bine că aveți foc în sobă.

După ce rosti aceste cuvinte, necunoscutul se aședă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pe unul din cele două scăunele rustice, pe care stătuse mai adineaorĭ cele două fete la gura sobiĭ, și începu să se prigorească înaintea focului.

— Iane! strigă apoĭ după câte-va minute.

— Oriște evghenis, rĕspunse arnăutul punênd mâna la piept și la fes, și salutând după moda orientală.

— Mai pune lemne în sobă și pe urmă vino de te încălzește și tu.

— Filo-to-herisas bei-mu, rĕspunse slugoiu salutând din nou în acelaș mod, dar rĕmânênd pe loc lângă ușă.

— Vino, îți zic o dată, porc de câine ce escĭ; ce vreĭ să mi se strice hainele după tine? Fă bunătate și nu mai făcea nazurĭ dacă o dată îți poruncesc eŭ. Vino și tu Căline că alminterĭ es găitanele și ți se fac straele pe tine de nu mai aŭ hal.

— Așa e să trăeștĭ, Măria ta, rĕspunse Călin apropiindu-se de sobă fără multe nazurĭ și vârîndu-se aproape după ea, pe când Iane abia făcuse un pas spre sobă, pusese câte-va vrascurĭ în ea și pe urmă se oprise la spatele boeruluĭ.

Intr'acest timp Mariuca și Stanca staŭ la o parte cam în fundul cămăreĭ, se uitaŭ cu mirare, temere și curiositate spre acești oaspeți neașteptați, și începură a'ĭ mĕsura cu privirea de la cap până la picioare fără să scoată graiŭ din gură.

După ce se mai încălzi și se mai uscă puțin, acela ce avea aer de boer se întoarse nițel pe scaunul sĕŭ și zice aruncând spre cele două fete o privire cam piezișe:

— Ia ascultă, cine e stăpân aicĭ?

— Noĭ coconașule, rĕspunse Mariuca rĕmânênd pe loc.

— Voĭ? numaĭ voĭ? dar peste voĭ cine este mai mare?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nimenĭ, rĕspunse Stanca; noĭ suntem şi marĭ şi micĭ.

— Voĭ!... numaĭ voĭ singurele în mijlocul acesteĭ pădurĭ marĭ?! nu se poate.

— Şi pentru ce nu cocoane? întrebă Mariuca.

— Pentru că de! la dracu, sunteţĭ mueriĭ, ba mi se pare chiar fete, niştе copiĭ, şi în pădure poate să vie mulţĭ oamenĭ rĕĭ: hoţĭ, haiducĭ, făcĕtorĭ de rele, care poate să vĕ facă multe neajunsurĭ.

— De cincĭ anĭ stăm aci şi până acum nimenĭ nu ne-a făcut vre un rĕŭ.

— Se poate?

— Aimintrĕĭ n'am fi stat.

— Cel puţin trebue să vĕ fie prea urît singure singurele în această singurătate.

— Omul se deprinde şi cu binele şi cu rĕul, când n'are în cotro.

— Mare curagiŭ aveţĭ, crede-mĕ, maĭ ales la vêrsta voastră tinere şi frumuşele cum sunteţĭ.

— Sărăcia, fie urîtă, fie frumoasă, nu întêmpină nicĭ o primejdie orĭ unde o fi, căcĭ nimenĭ nu se înfige unde e usucu pământuluĭ.

— Nu te prinde drogă fată, căcĭ n'aduce anul ce aduce ceasul. Dacă n'aĭ banĭ poate să aibĭ alte comorĭ care să ţĭ fie primejdioase ca şi baniĭ. Afară numaĭ dacă p'aicĭ n'or fi oameniĭ bolnavĭ de orbul găinilor, adică de aceia care n'aŭ ochĭ de vĕdut şi inimă de săgetat. Sunt, fata mea, hoţĭ de tot soiul; uniĭ îţĭ fur punga, dar alţiĭ îţĭ fură odihna, traiul liniştit, tot ce are o fată maĭ scump şi maĭ bun. Intre asemenea hoţĭ, dĕŭ, m'aşĭ ispiti să mĕ numĕr chiar eŭ, ca să vĕ fur inima, maĭ ales pe a ta ochişico, care te ascundĭ dupe spatele bălăioareĭ.

— Inima mea? esclamă Mariuca pufnind de rîs, şi pentru ce? ce aĭ face cu ea?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Eĭ! maĭ mĕ întrebĭ ce aşĭ face? la naiba să fie cu putinţă să fiĭ atât de agiamie în cât să nu mĕ pricepĭ?

— De! cocoane, se poate; noĭ astea ţĕrăncele nu prea înţelegem bine noima vorbelor boereştĭ; dar şcim că omul e om nu dihanie ca să mănânce pe fete; maĭ şcim iarăşĭ că fata este făcută ca să se marghioleascâ cu voinicul, iar nu dihanie sĕlbatecă care să se sperie de oamenĭ.

— Fă fată, ştiĭ că tu vorbeştĭ adânc, adânc de tot?

— Se poate cocoane, nu zic ba.

— Fă fetiţo, ştiĭ una? strigă boeru sculându-se în picioare şi uitându-se ţintă la Mariuca, mie mi se pare că eştĭ o fată foarte deşteaptă iar nu o coţuşe d'alea care fuge ziua de bivolĭ.

— O! o! cocoane, mĕ iartă, fă bine d'o ia maĭ domol, că prea te ducĭ departe, rĕspunse Mariuca încruntându-se şi uitându-se cu semeţie la tênĕrul necunoscut. Suntem sărace, nu e vorbă, dar nu suntem fete după drumurĭ fără şiart şi rost; suntem singure în mijlocul uneĭ pădurĭ, aşa e, dar slavă Domnuluĭ, avem braţe îndestul de sdravene ca să ne apărăm la vreme de nevoe.

— Ce spuĭ fată? d'alea mĭ-aĭ fost? strigă necunoscutul uitându-se cu admiraţiune spre tênĕra cârciumăriţă.

— Să ştiĭ, Măria ta, rĕspunse Mariuca cu semeţie.

— Dacă e aşa, bravo, îmĭ place cum te porţĭ. Aşa te vreaŭ, se cunoaşce că eştĭ adevĕrată fiică de Moldovean. Aşa să fiĭ tot-d'auna că îţĭ stă bine, fata mea. Să lăsăm dar snoavele la o parte şi să vorbim ce trebue. Noĭ n'am mâncat de adĭ dimineaţă; acum ne-am uscat şi ne-am încălzit de bine de rĕŭ, dar mi s'a făcut o foame de nu te vĕd cu ochiĭ. N'aĭ ceva să ne daĭ de mâncare? că-ţĭ plătesc cu galantomie; daca ne-oĭ sătura îţĭ umplu poala cu rubiele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Audind cuvêntul rubiele, mândra cârciumăreasă care până aci se uita țanțoșă și semeață la necunoscut, îndată se înseninâ întocmaĭ ca o ți noroasă când rĕsbește soarele printre norĭ, și surîdênd cu bunăvoință rĕspunse :

— De! cocoane, ce să zic, noĭ pentru noĭ avem merinde, dar sunt lucrurĭ proaste țĕrănești care nu fac pentru niște boerĭ ca d-voastră.

— Spune maĭ iute ce aĭ, și na, ia cât vreĭ dintr'aceastâ pungă, strigă cu grabă necunoscutul scoțênd de la brâŭ o pungulițâ bi nișior de garnisitâ și rotunjoară doldora și puind-o în mâinile Mariuchiĭ, din ochiĭ căria începu să iasă scânteĭ de îndată ce zări printre rosturile pungiĭ sclipirea strălucitoare a aurului din întru.

— Să vedĭ cocoane, rĕspunse ea blândă ca o mielușea; precum știĭ acum e postu Sf. Petru și noĭ ca creștinĭ postim.

— Cuĭ o spuĭ? și eŭ sunt creștin, și eŭ postesc numaĭ să fie ce-va ce se poate mânca fără sĭ te îm bolnăvești. Ce aĭ?

— Apoĭ! am borșiŭ cu pește din Tăsleŭ, dulce ca puiul de porumb.

— Bun; ce maĭ aĭ?

— Am puțină plachie de pește cu zarzavat gătită călugărește cum am învĕțat eŭ de la maica Glafira de la Văratic.

— Foarte bun; adu maĭ curênd.

— Maĭ am și niță sărătură îndulcită de morun, pe care o fac rasol până mănâncĭ borșiul.

— Bun, bun; pune masa îndată.

— Maĭ am și niță marinată de somn și de șalăŭ, câțĭ-va păstrăvĭ afumațĭ, niște icre negre fescuite și măsline marĭ numaĭ îndulcite.

— Aĭ și vin bun fată?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Călugăresc cocoane, din pimnițele sânțieĭ sale starețuluĭ de la Hangu.

— Dacă e așa pune numaĭ de cât masa, că de când 'mi-aĭ numĕrat atâtea bunătățĭ mi s'a făcut și maĭ mare foame.

— Ingădue până când oĭ face un puișor de mămăligă pripită.

— Să nu mĕ zăbovești, dragă fată, că te mănânc de vie.

— Până pune masa Stanca eŭ mĕ și întorc cu mămăliga gata.

Pronunțând aceste cuvinte, Mariuca eși din cămară în cârciumă și de acolo intră într'o cămăruță vecină cu cămara Stanchi, în care se afla o vatră de bucătărie; cum intră înăuntru răvășI dintr'un colț al vetreĭ cenușa, din care eși o spuză fierbinte și câți-va cărbunĭ, puse pe aceĭ cărbunĭ niște, vreascurĭ uscate, de care se agăță focul numaĭ de cât aruncă crăcanele d'asupra foculuĭ și un ceaun plin cu apă d'asupra crăcanelor, aruncă înăuntru o mână de sare și după aceea eși din bucătărie în mână cu o luminare aprinsă, se coborî în pimniță, dădu un buriŭ gol la o parte, deschise o uscioară, pe care o masca acel buriŭ, și intră în o altă cămară care era plină cu tot ce se găsește în băcănia cea maĭ rafinată. De acolo luă o felie de icre negre, o strachină de măsline o felie măricică de morun sărat, o altă strachină plină cu marinată de somn și șialăŭ, apoĭ, după ce le scoase una câte una afară, închise ușa la loc, trase buriul tot unde fusese și se înturnă în bucătărie unde apa începuse să fiarbă în colcote.

Intr'acest timp Stanca puse o masă de lemn albă și șelipitoare de curățenie, măruntă și în treĭ picioare în mijlocul patuluĭ din fața ușeĭ, așternu pe dênsa o față de masă asemenea albă vărgată cu borangic galben,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

curată ca fulgul de lebădă, puse pe masă mai multe talere de pământ foarte frumos smălțuite în diferite culori și cu felurite ornamentații, puse pe talere linguri de lemn foarte frumos sculptate de rufetașii de la Târgu-Ocna, și niște solnițe de pământ cu trei despărțituri pline cu sare, piper și ardei pisat, în fine puse și un cuțit grosolan cu mânerul de corn de boŭ, industrie națională a ferarilor țigani de la monastirea Neamțului, (inventia furculițelor pe atunci era necunoscută chiar boerilor moldoveni, ne cum unei biete cârciumărese). După aceea eși afară și peste câte-va minute se întoarse cu un borcan verdiŭ nu tocmai mare, dar îndestul de pântecos în cât să încapă două oca, plin cu un vin gălbuiŭ ca chihlibaru topit și limpede ca lacrima. Curênd după aceea intră și Mariuca cu mămăliga gata și peste un minut aduse și ciorba de borșiŭ.

Cum vĕdu în mijlocul meseĭ într'un cenac tot de pământ cât toate dilele de mare, borșiul fumegênd, tênĕrul boer se desculță de cismele luĭ cele galbene pline de noroiŭ și într'o clipă fu în gogoțu patuluĭ cu picioarele încolăcite sub el; apoĭ zise :

— Aideți fetelor să mâncăm cu toții; apoĭ adaose adresându-se către arnăut care se desarmase de o mare parte din arsenalul sĕŭ : oriste chirie.

— Filotoherisas bei-mu, rĕspunse arnăutul punênd mâna la piept și plecându-se până la pământ fără a se mișca din loc.

— Aide o dată dacă 'ți poruncesc eŭ și nu mai face nazurĭ cațaonești porc de câine ce escĭ, strigă boerul bătênd cu putere în masă aproape să o rĕstoarne.

De astă dată grecul se supuse; s'ar fi supus și țiganul dacă 'ĭ-ar fi poruncit, dar el săracul fu trimis afară ca să vadă de caĭ și de trăsură și să 'ĭ pue la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

adăpost în locul indicat de Stanca, unde se găsea și grajd, și șopron, și orz, și ovăz și chiar adăpost pentru vizitiŭ, și acolo mâncă aceia ce biet i se dădu să îmbuce.

Fetele nu făcură nicĭ de loc nazurĭ și se încinse o mâncare și un chef de pomină, căcĭ bucatele eraŭ bune nevoe mare, maĭ ales la foame, și vinul de pomină să tot beĭ și iar să beĭ.

— Fă fetelor, zise boerul după ce se maĭ sătură și prinse niţel la limbă după câte-va duşcĭ, şciţĭ voĭ că eŭ am ghicit cine sunteţĭ voĭ și pentru ce staţĭ în pădure?

— Ia spune într'o doară cine suntem cocoane? replică Mariuca, a cărei limbă începuse a se deslega maĭ cu prisos de cât trebue.

— Voĭ sunteţĭ gasde de haiducĭ saŭ ibovnice de haiducĭ.

— Vaĭ de mine cocoane! strigă Mariuca sfeclind-o, ce te face să crezĭ una ca asta?

— Tot fetelor, tot; cârciuma voastră aşeḑată între drumurĭ, departe de sat și în marginea uneĭ pădurĭ, înfăţișarea eĭ cea ticăloasă și îmbelşugarea ce domneşte în ea, și maĭ cu seamă aceste bucate scumpe și bine gătite, să 'ţĭ lingĭ degetele, și acest vin împărătesc care nu e de nasul bieţilor ţĕranĭ, care n'aŭ atâţia banĭ ca să 'l plătească.

— Pre legea mea cocoane, să n'am parte de tinereţile mele, să mĕ îngropĭ până mâine daca e adevĕrat ceea ce 'ţĭ închipueştĭ Măria ta, strigă Mariuca făcênd niște crucĭ marĭ cât păresimile și jurându-se cum era maĭ rĕŭ.

— Eĭ! lasă, lasă nu te maĭ ascunde, că eŭ nu sunt vătaf de plăeşĭ ca să te daŭ de gât; eŭ sunt boer catafto bre, care nu cantadiseşte să ia slujbă bre; sunt crucerul Ilie Catargiŭ, ale căruĭ moşiĭ coprinde maĭ tot ţinutul Covurluiuluĭ, și care mĕ plimb prin ţară

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pentru gustul meŭ ca să 'mĭ treacă de urit, iar nu ca să mĕ fac sluga oamenilor luĭ Vodă. Fiţĭ pe pace dar fetele mele, fiţĭ pe pace şi să n'aveţĭ nicĭ o grije, că de la mine n'are să vĕ vie nimic rĕŭ.

— Ḑĕŭ cocoane; strigă Stăncuţa împreunându-şĭ mâinile în chip rugător, să nu 'ţĭ facĭ păcat cu noĭ că suntem niște fete sărace şi nevinovate, care ne pregătim şi noĭ cu câte ce-va bun numaĭ ca să se găsească câte ce-va maĭ de D-ḑeŭ de către călătoriĭ rătăciţĭ, de boerĭ apucaţĭ de furtunĭ ca D-v., precum şi de alţĭ călĕtorĭ şi de streiniĭ drumeţĭ.

— N'aveţĭ grije, fa, nu v'am spus o dată? strigă cam restit acel ce pretindea că se numea Ilie Catargiu.

— Nu suntem gasde de hoţĭ, credeţi-mĕ; nu cunoaştem pe nicĭ un haiduc, suntem nevinovate, replică Mariuca învăluind pe Ilie cu o căutătură duioasă, rugătoare şi plină de o atracţiune voluptoasă.

— Unde dă D-ḑeŭ să fiţĭ aceea ce tăgăduiţĭ, unde sunteţĭ în stare să mĕ faceţĭ să daŭ ochĭ cu un haiduc, cu Bujor saŭ unul d'aĭ luĭ, cu care de maĭ multe lunĭ caut să fac cunoştinţă, că v'aşiŭ plăti bine; sciţĭ voĭ fetelor una? eŭ am gust să mĕ fac haiduc ca şi el.

— Ce spuĭ?! strigară de o dată amêndouă fetele intrigate.

— Pre legea mea vĕ jur, că dacă 'mĭ-aţĭ face rost să daŭ ochĭ cu Bujor v'aşĭ face maĭ bogate de cât e stareţul de la Hangu.

— Eleĭ! esclamă Mariuca.

— Ce nu credĭ? maĭ na-banĭ dacă vreĭ; ţine arvună, na ploae de aur să vĕ săturaţĭ, adaose Catargiu băgênd mâna în brâŭ şi scoţênd din el pumnĭ de veneticĭ de aur, pe care începu să 'ĭ presare prin pat ca o adevĕrată ploae de aur, pe care fetele îĭ cule-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

gea cu o vădită lăcomie, fără a se mai gândi de a se mai jura ca adineaorĭ că nu ştie urmă de haiduc.

— Eĭ cocoane, ce 'mĭ-aĭ da Măria ta dacă te-aşĭ îndruma pe urma luĭ Bujor, zise Mariuca după ce adună toţĭ banĭĭ de prin pat şi 'ĭ ascunse în sîn.

— Tot ce-oĭ vrea; chiar o sută de galbenĭ de aur de mĭ-oĭ cere.

— Fără să 'ţĭ facĭ păcat cu mine cocoane?

— Ce maĭ staĭ să spuĭ prostiĭ?

— Daca e aşa fă bunătate de te culcă acu şi te odihneşte, şi mâine de bună seamă te puiŭ pe cale.

— Bine, bravo, aşa te vreaŭ, zise Ilie luând-o de gât şi sărutând-o pe amêndoĭ obrajiĭ, fără ca Mariuca să se gândească de a se împotrivi.

Peste o oră masa fu ridicată, patul făcut în aceiaşĭ cameră, Stanca se duse în camera eĭ ca să arate luĭ Iane unde să se culce, Călin vizitiul hrănit şi el cu ce rĕmăsese de la masă işĭ făcu cum putu culcuşiŭ lângă caĭ, şi toţĭ fură găsduiţĭ şi dechisiţĭ cum se putu maĭ bine, boerul maĭ cu seamă fu culcat numaĭ în perne de puf şi saltele de ţigae.

Daca ar fi venit Bănucu în acel moment la bordeiul trăsnit, nu ar fi rĕmas nicĭ de cum mulţumit de ceea ce ar fi vĕdut. Nicĭ n'ar fi trebuit să fie surprins, pentru că ştia că Mariuca era dintr'acele fiinţe femeeştĭ care jerfeşte tot pentru banĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

IX.

Boerul în tabăra haiducilor.

A doua ḑi cum se lumină de ḑiuă, Mariuca sări din pat fără să scoale pe boer, se îmbrăcă fără să producă cel maĭ mic sgomot şi eşi din casă fără s'o simţă nicĭ apele; pe urmă sui repede gârliciul bordeiuluĭ şi eşi afară.

Când se vĕḑu la aer liber şi 'şĭ aruncă ochiĭ în juru-ĭ, vĕḑu că ploaia încetase de mult, cerul se înseninase, soarele începuse să rĕsară în marginea orientuluĭ mândru şi strălucitor, pasĕrile începuse să ciripească voioase printre copacĭ, în locul vêntuluĭ să adieze un zefir dulce care împrăştie în spaţiŭ un parfum îmbătător şi pământul să se svânteze.

Mariuca nu era din acele fiinţe poetice care să admire natura şi să rĕmâe extasiată înaintea unuĭ tabloŭ pictoresc frumos şi impunător; ea nu băgă de seamă nicĭ ciripitul ciocârlieĭ, nicĭ cântecul duios al privighetoareĭ de dimineaţă, ci îşĭ aţinti privirea d'a lungul drumuluĭ mare, aci în dreapta, aci în stânga, aci spre sat şi aci spre pădure; după aceia se uită maĭ îndelungat spre drumul pe care de obiceĭ venea Bănucul. Intr'acea ḑi, după cum îĭ promisese el, trebuia să vie, şi după ce stătu ast-fel nemişcată o oră, vĕḑênd că nu zărea nimic venind spre ea, o luă rara rara spre partea loculuĭ, şi se duse, se duse, îndepărtându-se mereŭ de casă, până ce se depărtă cum tre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

bue de bordeiul sĕŭ şi intră cu tot dinadinsul în pădure.

După ce merse maĭ bine d'o oră şi intră de bună seamă în pădurea Hanguluĭ, tocmaĭ când să ajungă la rĕscrucea Turculuĭ, până la care de maĭ multe orĭ petrecuse pe Bănucu când pleca de la ea, iată că audi trosnituri de crăcĭ uscate în pădure, şi fără de veste se pomeni că 'ĭ ese înainte din bungetul întunecos o matahală neagră care într'o clipă fu înainte-ĭ. Ea vĕdĕnd această aparițiune neașteptată scoase un țipăt de spaimă şi fu cât p'aci să 'şĭ piardă simțurile, dar îşĭ ținu firea şi pe urmă scoase un țipăt de bucurie, recunoscĕnd în trăsurile matahaleĭ pe Bănucu.

— Dar asta pe tine, ce aĭ pățit? ce s'a întâmplat? strigă Bănucu sărind lângă dênsa.

— Ah! bine că te-am întâlnit, strigă Mariuca atârnându-se de gâtul sĕŭ.

— Ce e p'a casă? ce nevoe te-a isbit? spune maĭ iute ca să știŭ şi eŭ.

— Dragă, nu știŭ ce să cred; orĭ că ne-a ajuns o mare norocire care să ne scape pentru toată viața de calicie, orĭ ne-a isbit o mare nenorocire care să ne dea pierdărĭĭ.

— Ce spuĭ tu femee?! esclamă haiducul îngrijit, ce orĭ te-a călcat potera?

— Nu băete, dar mĭ-a picat adĭ noapte pe ploaia aia de foc un boer mare cu surugiŭ, arnăut numaĭ în fir şi patru caĭ înaintaşĭ la o butcă boerească, care a mâncat şi a bĕut, a vărsat galbenĭĭ cu pumnu în cârciuma mea şi a mas adĭ noapte la noĭ.

— Mariuco! esclamă haiducul clătinând din cap într'un mod amenințător; ce 'mĭ spuĭ tu mie nu 'mĭ place.

— Ce e? ce 'țĭ închipuești? ce 'țĭ trăsnește prin minte? să n'am parte de ce m'oĭ ruga la D-deŭ dacă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

știŭ ceva la sufletul meŭ, saŭ a fost pus ceva la cale de maĭ înainte. Intêmplarea dragă, numaĭ întêmplarea; dacă nu mĕ credĭ, aide, vino de 'l întreabă că și acum e acasă, poate încă doarme.

— Hm! ce caută ciocoiul ăla la tine?

— Te-aĭ cruci când aĭ afla ce cată.

— Ți-a spus-o?

— Numaĭ d'asta am vorbit toată noaptea.

— Eĭ și ce vrea?

— Închipuește-ți, vrea să facă cunoștință cu ceata voastră de haiducĭ, să intre în tabăra voastră, să vorbească cu căpitanul vostru, și chiar să se facă haiduc. Pentru această facere de bine el a făgăduit aceluĭ ce îl va duce la Bujor o sută de veneticĭ cu zimți.

— Ce tot spuĭ?

— Pre legea mea.

— Ce e nebun?

— Nu se arată după chip.

— Orĭ e vr'o iscoadă, vr'un spion al căpitanuluĭ de plaiŭ?

— S'a jurat cum e maĭ rĕŭ că nicĭ nu se gândește la una ca asta, că el e get beget boer catafto, că se numește clucerul Ilie Catargiu și vrea ca să se facă haiduc.

— Are haz istoria asta!

— Ar avea și maĭ mult haz când am putea să punem noĭ mâna pe sutișoara de galbenĭ. Ce ne-ar împiedica? Tŭ la Bujor? eŭ n'am nicĭ gându tatĭ. Chiar dacă aĭ și vre-unul d'aĭ lui Vodă nu ne-am gândit noĭ maĭ acum un an ca să 'l dăm pe mâna stăpânireĭ?

— Așa e, hŭ zic ba; 100 de galbenĭ nu e de lepădat, mĕ las de haiducie, ne cununăm amêndoĭ și luăm o moșie în arendă.

— Sciĭ că nu te gândeștĭ rĕŭ? am eși la oamenĭ mărĕ, strigă Mariuca cu bucurie. Ia vedĭ Bănucule

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

leică, tu eşti cam inschiuzar, ia te gândeşte puţintel cum să facem să punem mâna pe locma.

— Daca nu 'mi-ar fi frică de tragere pe sfoară ar fi lesne; îl iaŭ cu mine, îl duc la Bujor şi treaba e făcută; dar veḑi îmi este frică de ciovlică; eŭ sunt singur şi eĭ treĭ, între care unul arnăut care trebue să fie armat până în dinţi; mĕ face chisăliţă.

— Dar dacă aĭ face o minune?

— Ce minune?

— Să te întorcĭ la tabără, să eĭ vr'o patru voinicĭ d'aĭ tĕĭ din ceĭ maĭ credincioşĭ, să 'mĭ încongiurĭ bordeiul şi să puĭ mâna pe el şi pe tot ce are la el.

— Sciĭ că asta nu e rĕŭ! l'aşĭ sătura de haiducie.

— Ia fă-o într'o doară, Bănucule dragă, că nu pierdĭ nimic.

— Să sciĭ c'o fac.

— Până atuncĭ eŭ mĕ întorc înapoĭ şi cu şioşele şi momele îl ţiŭ loculuĭ până viĭ.

— Du-te, dar bagă de seamă, că pe urmă veḑĭ pe dracu.

— N'avea grije, Bănucule dragă, că nu te schimb pe tine nicĭ cu vodă.

— Să ne vedem sănătoşĭ.

— Viĭo sănătos.

După aceia fie-care se întornă de unde venise şi peste o oră Mariuca fu în bătătura bordeiului, unde vĕḑu butca boerească spălată, curăţată şi cu cele patru caĭ înhămaţĭ şi înzăbălaţĭ bine, iar pe Călin fumându-şi luleaua pe laviţa de lângă masă de sub umbrarul bordeiuluĭ.

Cum vĕḑu aste preparative, Mariuca intră ca glonţul în năuntru şi găsi în camera sa pe Ilie îmbrăcat gata dinaintea meseĭ mâncând câte ce-va de post din cele ce 'ĭ adusese Stanca, căcĭ pe atuncĭ chiar boerĭĭ şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

chiar tinerii posteaŭ cu cea mai mare evlavie toate posturile.

— A! bine c'ai venit, strigă Ilie rĕsucindu-şi mustaţa ca un bărbat victorios; era să plec fără să te mai vĕd.

— Dar ce te ducĭ măria ta?

— Da, draga mea, mĕ aşceaptă la Comăneştĭ un bun prieten; dar să ştiĭ că am să mai viŭ p'aicĭ.

— Apoĭ, mi se pare că aseară spuneaĭ nu ştiŭ ce, nu ştiŭ cum; se vede că a fost poveste.

— Ţĭ-aşĭ rĕmânea foarte îndatorat, draga mea, daca m'aĭ ajuta să 'mĭ aduc aminte, că de! aseară mâncărică bună, bĕuturică bună, nuriĭ uneĭ fetiţe haitoşe ca mata, dĕŭ mĕ cam ameţise.

— Se vede că tot ce aĭ vorbit despre haiducĭ şi despre dorul ce aĭ avea de a face cunoştinţă cu eĭ, a fost numaĭ o poveste

— Ba nu dĕŭ, nu; despre asta nu schimb nimic; sunt tot de aceiaşĭ părere. Pentru eĭ am venit, pentru eĭ am călĕtorit cu atâta saltanat, pentru eĭ am călĕtorit cu butcă cu patru caĭ înaintaşĭ, cu clopote şi surugiŭ, cu arnăut şi fel de fel de farafastâcurĭ, trăgênd nădejde că doar, doar o să 'ĭ deştept din amorţirea în care aŭ căduţ de câtă-va vreme şi o să le îndemn lăcomia d'a pune mâna pe mine. De geaba însă şi de surda fură toate!

— Ba n'a fost de geaba.

— Ce spuĭ? aĭ dat tu ochĭ cu vre-unul din eĭ?

— D'acolo viŭ.

— Eĭ! bravo, vedĭ că am ghicit eŭ că tu eştĭ gasdă de haiducĭ?

— Numaĭ să nu mĕ daĭ de şugubină cocoane.

— Ţĭ-am spus o datá că nu sunt ciocoĭ ci boer; să nu mĕ maĭ necinsteştĭ cu bănuelile tale c'apoĭ mĕ supĕr.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Eĭ, dar despre ce aĭ făgăduit cum rămâne vorba?

— Cum să rămâe? ce am făgăduit se va îndeplini, căcĭ pe unde ese cuvêntul ese și sufletul. Chiar în tabăra luĭ Bujor voiŭ plăti ție saŭ cuĭ veĭ găsi tu de cuviință ceĭ o sută de veneticĭ făgăduițĭ.

— Iți sărut mâna coconașule.

— Și să nu credĭ că aĭ să rămâĭ numaĭ cu atât; daca oĭ fi cu minte și m'oĭ face haiduc cum nădăjduesc, să știĭ că te fac ibovnica mea și 'ți daŭ banĭ să te saturĭ.

— Să 'ți ajute D-deŭ cocoane să ți se împlinească tot ce dorești.

— Când o să mergem să ne întâlnim cu Bujor?

— Acu, cât de curênd, maĭ îngădue o țîră.

— Vedĭ, îmĭ răcesc caiĭ.

— Daca e așa dă poruncă să 'ĭ deshame și să 'ĭ ducă iar la grajd până te întorcĭ, că până acolo n'o să poțĭ să mergĭ cu calеasca.

— Că bine zicĭ. Iane bre, du-te de ḍi luĭ Călin să scoață caiĭ de la butcă și să 'ĭ bage cu hamurile pe eĭ înapoĭ în grajd.

Abia eși Iane și se înturnă peste o clipă val vêrtejiŭ cu Călin după el, fie-care ținut de câte doĭ găliganĭ cât toate ḍilele de înalțĭ și armațĭ până în dințĭ; alțĭ patru veneaŭ în urma lor și se puse ca niște ziduri viĭ în dreptul ușiĭ, aruncând spre interiorul camereĭ niște priviri sălbatice și scânteietoare. Cât pentru bietul Iane pierduse și pistoale și iatagane și chiar curagiul de a vorbi de groaza ce 'l coprinsese când se pomeni în cârcă cu acele matahale groasnice.

— Dar asta ce poate fi? ce noimă are acest sgomot și acest zurbalic? strigă Ilie Catargiu sculându-se în picioare fără să 'șĭ piardă de loc cumpătul și a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

runcând asupra noilor veniți o privire cruntă și disprețuitoare.

— Aĭ voit cocoane haiducĭ, iată-ne, strigă cu o voce sălbatecă unul din ceĭ de la ușe făcènd treĭ pașĭ în interiorul caseĭ; acest om ținea în fie-care mână câte un pistol întins gata de descărcat. Dă-te prins că de unde nu îțĭ sbor creeriĭ; strigă acesta cu un ton detunător.

— Eĭ bravo, îmĭ place, așa vĕ vreaŭ! esclamă Ilie Catargiu rîdènd din toată inima fără să se turbure de gura celor două pistoale care eraŭ îndreptate drept spre pieptul sĕŭ.

— Nu rîde ciocoiuile și dă-ți mâinile în mâinele noastre că te mănânc de viŭ, strigă acelașĭ individ care nu era alt de cât Bănucu, dar nu acela din toate ḑilele, adică om ca toți oamenii, ci haiducul în expediție care era maĭ înfiorător de cât o fiară.

— Ce vreți cu mine? întrebă Catargiu tot cu sînge rece, încrucișându-și mâinele pe piept, vreți viața mea? iată-mĭ pieptul înaintea voastră, luați-o; vreți baniĭ meĭ? na, vi-ĭ daŭ eŭ, adaose boerul aruncând cu dispreț o pungă mare de la brâŭ la picioarele haiduculuĭ. Vreți să mĕ legați, vĕ e frică vouă opt zăplanĭ armați de un singur om fără nicĭ o armă asupră-ĭ, poftim brațele mele, legați-le, ferecați-le, faceți-mĕ fedeleșiŭ; eŭ nu mĕ împotrivesc. Să știțĭ numaĭ că am venit singur de plăcerea mea ca să vĕ găsesc ca un prieten pe alțĭ prietenĭ, spre a face cunoștință cu voĭ și a mĕ face unul dintre voĭ. Nu vreți? vreți să mĕ prăpădiți? voia la d-voastră ca la logofĕtul Iordache Balș.

— Bre tinere, strigă Bănucu stând în loc coprins de admirațiune; știĭ că mie îmĭ place cum te porți; știĭ că mĭ-aĭ dovedit că eștĭ om de inimă, care nu se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

teme de moarte, și că aĭ fi foarte bun de haiduc. Ce cerĭ de la noĭ?

— Să mĕ duceți în tabĕra voastră ca să daŭ ochĭ cu Bujor căpitanul vostru.

— Ce aĭ cu el și ce vreĭ să 'ĭ spuĭ luĭ?

— Daca eșcĭ unul dintr'aĭ luĭ o să fiĭ față când voĭ vorbi eŭ cu el, și o să afli tot ce'ĭ voiŭ spune.

— Vreĭ să eĭ și pe ăștia cu d-ta? dise Bănucu arătând cu códa ochiluĭ pe Iane și Călin.

— Ba nu; eĭ póte să stea aci în paza a doĭ ómenĭ aĭ d-tale, căcĭ pe urmă mĕ întorc iarăși p'aicĭ ca să 'mĭ iaŭ calcasca.

— Dacă e așa, aide să mergem.

— Nu maĭ mĕ legați?

— Nu e nevoe; acum te cunosc și am încredere în c vghenia ta.

— Facĭ fórte bine, că în curând veĭ avea prilej să mĕ cunoscĭ și maĭ bine.

— Să plecăm dacă eștĭ gata.

— Să plecăm.

Peste doă ore Bănucu, Ilie Catargiu și șease din haiducĭ eraŭ în tabăra luĭ Bujor, și înaintea căpitanuluĭ și a ceteĭ sale, care eraŭ adunați sub părul cel stufos, unde de obiceiŭ căpitanul ținea sfatul cel mare, și care se adunase acolo în urma semnaluluĭ ce dăduse Bănucu de departe prin nisce fluerăturĭ ascuțite, rĕsunătóre și curios modulate.

— Ce e Bănucule? ce 'mĭ aducĭ? dise Căpitanul încruntându-se îndată ce zări pe tovarășiul sĕŭ apropiindu-se de el alăturĭ cu un strein; cine e d-luĭ?

— D-luĭ dice că e boer, că se numesce Cluceru Ilie Catargiu, că ar vrea să se facă haiduc în tabăra nóstră, și că are multe lucrurĭ să 'ți vorbească.

— Boerŭ și să se facă haiducŭ? dar s'a maĭ pomenit una ca asta?! esclamă Bujor ridicând din umerĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cu necredință; apăsător să devie apăsat, prigonitor să se facă prigonit, boer să se facă apostol al norodului, lup să se facă miel! dar e peste putință, e în potriva firei.

— Cu tóte acestea iată-mĕ că am venit înnaintea vóstră, am înfruntat tóte primejdiile până să rĕsbesc la voi, și am intrat în tabăra vóstră mânat numaĭ de dorul de a mĕ face apăsat, prigonit, apostol al norodului, în stârșit mielŭ de junghiat, rĕspunse cu bărbație Ilie Catargiu.

— Să fie adevĕrat acela ce spuĭ? esclamă Bujor măsurând de sus până jos pe noul venit, să fie cu putință?

— Și pentru ce nu? ce boerul nu e Român, nu poate să aibă și el inimă de om? nu poate să fie și el drept și apărător al dreptățiĭ?

— Ba da, rĕspunse Bujor continuând a se uita spre boer cu o căutătură cercetătoare; s'a maĭ vĕzut, n'am ce să dic, minunĭ peste fire s'aŭ întâmplat une orĭ; se găsesc diamante negre, mărgăritare negre, lebede negre, de ce să nu se găsească și boerĭ cu dor de norod. Să te păzească D-dĕŭ însă să nu fiĭ vre o iscódă prefăcută, căcĭ aĭ audit de mine; nicĭ în vizuină de șearpe nu scapĭ de isbândirea mea.

— Am auzit d'așea ceva, dar n'am nicĭ o grije eŭ.

— Bine, daca ast-fel 'țĭ este vorba; începe de 'mĭ spune ce maĭ aĭ de spus, căcĭ, numaĭ după ce oĭ afla tot ce zace în sufletu-țĭ, voiŭ putea să te judec maĭ bine și mĕ voiŭ încredința daca capăt un frate orĭ vrea să se apropie de mine o Iudă.

— Bucuros; să stăm maĭ întâiŭ pe câte un trunchiŭ de copaciŭ, ca să nu ne doară picĭórele, că ce am eŭ a-țĭ spune este cam lung.

— Fie, te ascult.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

IX

Boeriĭ și Haiduciĭ.

«Maĭ întêĭ de tóte, dise boerul, să 'ți spun cine sunt eŭ și ce vroiŭ; eŭ sunt Cluceru Ilie Catargiu; de și port un nume care parcă ar fi grecesc, totuși sunt Român de bașt nă, urmașiŭ de Român, strănepot de om din norod, mlădița unuĭ fost catirgiŭ (conducător de catirĭ) care se hrănea din rodul muncii sale, și aĭ căruĭ fiĭ prin vrednicia lor aŭ ajuns la treapta de boerĭ și s'aŭ îmbogățit. Strămoșiĭ meĭ, însă, nu sunt din Moldova ci din Valahia unde aŭ avut averĭ marĭ și moșiĭ întinse. Precum îți spusciŭ, strĕbuniĭ meĭ ca toți boeriĭ pămêntenĭ, aŭ eșit d n norodŭ și aŭ ajuns să capete de la Domnĭ boeriĭ marĭ și averĭ bogate, ca toți Românii ceĭ harnicĭ dintre acele vremurĭ, pe câmpul de luptă, apărând cu vrednicie moșia strămoșească. Bunul meŭ însă, fiind căpetenie de seimenĭ, și mestecându-se în rescoalele protivnice luĭ Mateĭ Basarab, a fost despuiat de acesta de toate averile și vrednicile, pe care le a dat Kreților, și a fost surgiunit în Moldova, unde a fost primit cu brațele deschise și îmbogățit cu alte averĭ mult maĭ numeroase de Arbănașul Vasile Lupu, Domnul de pe atuncĭ al acestor coprinsurĭ.

«Urmașiĭ sĕĭ, de și dușmanĭ Lupuluĭ, nu aŭ prigonit pe Catargiu, ci din potrivă l'aŭ miluit și l'aŭ înnălțat la ranguri, în cât încetul cu încetul el a dobândit averĭ marĭ și moșiĭ întinse, maĭ cu seamă în județele Iașĭ, Tecucĭ și Covurluĭ. Părinții meĭ aŭ avut cele maĭ întinse moșiĭ în județul Covurluĭ. Eĭ 'mĭ-aŭ lăsat o avere foarte însemnată, dar amêndoĭ aŭ murit pe când

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

eŭ eram încă copil, și m'aŭ lăsat în cea mai fragedă vêrstă, în grijea moșiului meŭ, fratele tatî, care mĕ lăsă să cresc cam în voia mea, căcî și el avea copiî și 'șĭ bătea capul mai mult cu eî de cât cu mine.

Această lipsă de îngrijire, mai ales la o vêrstă cu totul tinĕră, mĕ făcu să trăesc cam de capul meŭ, să iubesc cu nesațiŭ slobozenia, și să urăsc cu groază frîul de orî-ce soiŭ, întocmaî ca calulŭ sĕlbatic născut și crescut în nemărginirea pustiului.

« Multă carte n'am învĕțat, căcî niciî ceî alțî boerî de seama mea nu prea 'șĭ bate capul cu matimele si buchinisirile învĕțăturei, căcî pe la noî încă e privită ca o îndeletnicire mojicească învĕțătura de carte; în schimb însă m'am plimbat mult, am călătorit mult, am cutrierat în crucișĭ și în curmezișĭ Europa întreagă și am învĕțat multe limbî.

« Am stat mai cu seamă în țara Franțuzească vr'o cinci anî, și am fost față la uriașele lupte ale Franțuzilor pentru desrobirea norodului de jos de sub jugul nobililor; assemenî am fost față la desfășiurarea mărețelor fapte ale unuî soldat eșit din norod, care a avut curagiul să se lupte cu Europa întreagă, să biruiască împĕrățiî puternice, să scóță din nimic oștirî numeróse ca nisipul mărei, și generalî care 'șĭ duceaŭ armele la biruințe sigure, și să se schimbe din un biet soldat cel mai puternic împĕrat.

« Trăind atâta vreme într'acel vĕdduh încărcat numaî de faptele mărețe, faptele uriașe, faptele uimitóre ale norodului, și numaî ale norodului, de și sunt fecior de boer, am început să iubesc norodul cu o dragoste nespusă, să 'î doresc tot binele putincios și să 'î făgăduesc că îndată ce mĕ voiŭ întorna în țéra mea îmî voiŭ jertfi averea și viața mea și 'lŭ voiŭ ajuta cu ceî de o credință cu mine, pentru ca să 'lŭ scap de întunerecul în care zace și de jugul ce 'lŭ apasă.

La Paris toțî fecioriî de boerî Munteni și Moldo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

veni, câți rĕsbise până p'acolo, eraŭ de părerea mea și se tot jurase a 'mĭ da mână de ajutor: Căndescu, Dinu Golescu, Grigorie Brâncoveanu, Ilie Cogălnicénu, Negrea, Păscanu, Canta și alții se legase împreună cu mine prin strașnic jurămênt, că vor face tot ce le va sta prin putință spre a aduce la îndeplinire hotărârea luată, adică aceia de a da norodului locul ce i se cuvine în cârmuirea patriei lor; dar când mĕ vĕduiŭ în țéră, ceĭ maĭ mulțĭ încă nu se înturnasse, uniĭ se grăbi a pune în cap isĭlicu părintesc și a se prenumĕra între ceĭ maĭ îndărătnicĭ apăsătorĭ aĭ norodului, și alțiĭ a tremura de fricĕ numaĭ la audul cuvêntuluĭ: mișcare, luptă, desrobire.

«Am vrut să desmorțesc inimile tinerilor coconașĭ ce întâlniŭ în Iașĭ, pe care însă nu'ĭ întâlnisem peste graniță; imĭ dăduiĭ tóte silințele să aprind în sufletele lor celle amorțite și copleșite din pruncie de patimĭ jósnice, zugrăvindu-le cu vopselĭ din cele maĭ mișcătóre tot ce am vĕdut în țerile din apus, dar de geaba imĭ fu tótă truda, căcĭ, pe când eŭ le vorbém de suferințele țerreĭ și de umilința némuluĭ, care are nevoe de o grabnică desceptare și d'o repede ridicare, eĭ imĭ vorbéŭ de nuriĭ ispititorĭ aĭ roabelor ce le dăduse babacu în stăpânire pênă le-o veni vremea să se însóre.

«Numaĭ un singur om, un singur tinĕr, un singur fiŭ de boerŭ fu mișcat de suferințele norodului și rĕspunsese cu pace și voe bună la chemarea méa; acela fu Constantin Cantacosino poroclit Canta, feciorul Romănieiĭ. Acesta, de și însurat de curînd cu o fată tinĕră, frumósă și fórte iubită, de și încă în anul cel maĭ dulce al vieței, în anul de miere, el primi cu bucurie să se smulgă câte o dată din brațele tinereĭ sale soțiĭ și să jertféscă o parte din averea și vremea sa pentru binele obștesc.

Doă ființe destepte hotărâte, însuflețite de bi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nele obstesc, si stăpâne peste averi însemnate póte mult într'altă țeară unde se găsesce un tineret numeros, cu mintea înflăcărată, cu sângele viŭ și totd'auna gata de a se pune sub cutele unuĭ steag, pe pânza căruia este scris : *binele tuturor*, dar în țeara nóstră, unde fiiĭ de boerĭ trăesc în brațele moliciuneĭ și ale întunereculuĭ prostieĭ, și unde fiĭ norodului trăesc într'o vecinică frică de sfârcuirea biciuluĭ slujbașuluĭ stăpânireĭ, o asemenea hotărâre întêmpină cele maĭ neînchipuite greutățĭ și piedicele cele maĭ anevoe de biruit ! De la cel d'ântâiŭ pas ce am făcut, am fost împedicat de stăvilare care nicĭ prin gând nu-'mĭ trecea, și am fost oprit pe loc, căcĭ nimenĭ n'a vrut să se pue sub cutele steaguluĭ nostru.

«Vĕdêndu-ne în această stare de lucruri, adică în neputință de a aduce noĭ înșine la îndeplinire gândul nostru, ne am adus aminte de voĭ, neobosițĭ luptătorĭ pentru drepturile norodului și ne am gândit să alergăm la sprijinul vostru, la ajutorul vostru, la brațul vostru ca să aducem la îndeplinire dorința noastră care se aseamĕnă întru toate cu dorința voastră.

— Care e dorința voastră? întrebă Bujor care până aci ascultase pe Catargiu cu cea maĭ mare atențiune.

— Dorința noastră, respunse cu foc Catargiu, e binele și fericirea norodului, este dorul de a-lŭ vedea scăpat de sub jugul ce 'ĭ apasă grumajiĭ. Vrem să 'l vedem iarăși stăpân, cum a fost altă dată peste brațele și pământul sĕŭ; vrem să'l vedem și pe el bucurându-se de acelaeși drepturĭ de care se bucură boerii, adică de dreptul de om și cetățean ; vrem să vedem oborându-se toate privelegiele boerescĭ și toate rangurile care deosibesc pe om de om, vrem să vedem împrăsci-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

induse în toate treptele societăţeĭ sânta lumină a învĕţăturеĭ care deştéptă mintea şi înnalţă ănima ; vrem să vedem pe toată suflarea românească cu drepturĭ şi datorĭĭ de o potrivă, luptându-se şi lucrând cu toţiĭ la îndeplinirea unuĭ singur scop : binele tuturor; şi maĭ cu seamă vrem să vedem domnia cea lacomă şi hrăpitoare a Fanarioţilor, care ne suge din vine tot sângele, oborâtă şi înlocuită cu bătrâna domnie pământeană, în vremea căria s'a făcut tot binele ce brumă s'a făcut la noĭ.

— Tinere, replică Bujor cu un ton solemn, ridicându-se în sus după buşteanu sĕŭ ; dorinţa ta este frumoasă, vrednică de dorul unuĭ fiiŭ de boer pământean ; vrednică de un Moldovean, de un Român. Eu fiind întru toate întocmaĭ cu dorinţa noastră, este primită de noĭ, şi tu apostolul eĭ escĭ îmbrăţişat de noĭ cu dragoste şi căldură ; remâne numaĭ a ne spune cum vreĭ tu şi tovarăşul tĕŭ ca prin noĭ să ajungĭ la astă ţintă ?

— Iată cum : rĕspunse Catargiu ; mulţĭ ar dori să se unească cu noĭ şi să lucreze la îndeplinirea gândului nostru, dar vĕdêndu-se puţinĭ şi slabĭ, le este frică de prigonirea stăpânireĭ şi nu îndrăsnesc a se pune făţişiŭ sub steagul nostru. Noĭ am dori să avem o putere, o armie de apărare, un sâmbure pe lângă care să se aciuĭască ceĭ cu gând ca noĭ, care să se poată apăra de prigonirele stăpânireĭ când ea se va hotărî să'ĭ asuprească, şi care să pótă găsi un loc de adăpost când viaţa lor ar fi în primejdie. Am dori în sfârşit să avem un braţ puternic, care să aducă cu grabă şi cu sila la îndeplinire hotărârile ce vor găsi cu cale să îndeplinească sfatul căpetenielor. Noĭ suntem de părere ca haiducia tot să rămâe ast-fel cum e şi să ur-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

meze înnainte ţinta ce urmează, însă cu banii ce'ĭ vom da noĭ, dorim ca numerul haiducilor să se mărească, numĕrul cetelor să se înmulţească şi să se reslăţească peste toată întinderea ţereĭ, maĭ cu seamă din partea despre miază noapte, ca lupta cu oamenii stăpânireĭ să se facă maĭ deasă, maĭ îndrăsneaţă şi maĭ crâncenă, şi în sfârşit ca cetele când din deciurĭ se va schimba în sutimĭ şi sutimele în miĭ, să năvălim cu bărbăţie spre Iaşĭ, să ridicăm steag de rĕsvătire în potriva domnieĭ venetice, să gonim pe grecĭ din ţeară, şi după ce vom căpăta domnia pământeană, să ne slujim de aceleaşĭ arme pentru a dobândi şi cele lalte drepturĭ.

— Dorinţa D-tale tinere, rĕspunse Bujor este prin putinţă de îndeplinit şi întru toate potrivită cu dorinţa noastră ; aşa dar daca eştĭ în adevĕr însufleţit de asemenea frumoase dorinţe, şi trebue să fiĭ, căcĭ vorbescĭ cu aşa mare căldură, iată-ne, eŭ, tovarăşiĭ, toţĭ care suntem aci faţă şi băeţiĭ noştri care lipsesc,toţĭ sunt aĭ tĕĭ; vino între eĭ, fă-te căpitanul nostru, şi noi ne vom pune cu trupul şi sufletul sub poruncele tale.

— Aşa, aşa rĕspunse într'o voce Topuz, Codreanu şi Bănucu, care asistase la acest straniŭ conciliabul.

— Vĕ mulţumesc de marea cinste ce'mĭ faceţĭ, iubiţiĭ meĭ căpitanĭ, rĕspunse Ilie Catargiu fórte emoţionat, dar nu voiŭ să primescŭ această înnaltă cinste; eŭ vreaŭ să rĕmâiŭ numaĭ un soldat credincios al vostru, pe care numaĭ să mĕ cinstiţĭ cu un glas de bun prieten în sfaturile voastre; dar vĕ rog să nu 'mĭ daţĭ nicĭ o vredincie în rîndurile voastre. Voiŭ să rĕmâiŭ numaĭ luptător, să iaŭ de o potrivă cu voĭ parte la luptele voastre, la primejdiile ce veţĭ înfrunta, la biruinţele ce veţĭ dobândi, însă alt-ceva

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nu, pentru că eŭ, ca să vĕ fiŭ și mai folositor, trebue ca, de o cam dată, să nu mĕ despart cu totul de lumea în care trăesc, ci să mai viețuescŭ între eĭ, ca să aveți în sfatul boerilor o ureche credincioasă care să afle si să vĕ spue primejdiele ce vĕ poate amenința, care să vĕ împărtășiască părțile slabe ale vrăjmașuluĭ, ca să sciți unde să isbiți mai cu folos, și care să vĕ aducă cât se poate mai mulți soldați buni la luptă și cercați la credință.

— Bine, fie și așa, ne încredem în cuvêntul și credința ta, rĕspunse Bujor după ce se sfătui cât-va cu locotenenții sĕĭ; jură-ne mai întêiŭ pe cinstea și credința ta că nu ne veĭ vinde.

— Vĕ jur, rĕspunse cu hotărîre Catargiu.

— Acum adu mâna frate, rĕspunse căpitanul, luându'ĭ mâna și strângênd'o într'ale sale; aci eștĭ ca la tine a casă, încrede-te în noĭ ca în nisce frați de cruce ce 'ți suntem, staĭ aci cât vreĭ saŭ dute când vreĭ și unde vreĭ, că nimenĭ nu te va stânjeni.

— Eŭ de o cam dată vĕ cer voe să plec și să lipsesc cam o lună saŭ doŭ pentru a pune câte-va lucruri la cale; când mĕ voiŭ întoarce voiŭ veni cu fratele meŭ Constantin Cantacosino și cu banii trebuincioș ĭ, și ca să nu vĕ însuflu nicĭ o teamă, voiŭ veni tot cum am venit, adică sub paza acestuĭ voinic căpitan, adaose Ilie, arătând pe Bănucu. Vĕ las sănĕtoș ĭ fraților, să ne vedem sănĕtoș ĭ peste doŭ lunĭ.

— Să viĭ sănĕtos, rĕspunse căpitanul și locotenenții sĕĭ.

— Aide căpitane, dise Catargiu adresându-se luĭ Bănucu, du-mĕ acolo de unde m'aĭ luat, căcĭ maĭ am de îndeplinit și alt-ceva, adică o făgăduială ce am dat.

Peste o oră Ilie Catargiu suit în calcasca sa cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

arnăutul pe capră și surugiul pe cal, pleca în goana celor patru cai înaintași spre Comănești, iar Bănucu și Mariuca își împărțeau voioși în cămara lor cei o sută veneticî numărați până la unul de fantasticul boerŭ. Intr'același timp haiducii lui Bujor adunați în mare sfat vorbeaŭ în gura mare despre evenimentul ḑilei. Unii credeaŭ că noul venit ar fi o iscódă și toată povestea lui o plăsmuire, alții încredĕtorî în sinceritatea înfățișării și francheța exprimării sale se încredeaŭ în elŭ, iar alții staŭ la îndoială. Ca să'i împace pe toți Bujor le ḑise:

— La hrubă băeți, fără să dați semn de viață, și de acolo să asceptăm vestea bună saŭ rea ce ne va aduce Bănucu. Daca va fi de bună credință, el va veni cum a ḑis și ne va încredința prin purtare de cinstea sa; daca nu, va trimite potera și nu va găsi pe nimenĭ.

X.

Revolta în tabără

Intrarea unuĭ boer în tabăra haiducilor produsese între voiniciĭ codruluĭ multă zarvă și confusiune, în cât de atunci nimenĭ dintre eĭ nu maĭ putea să'și vie în fire și să se astâmpere la un loc. Aceĭ ce nu se înfricoșise de prigonirea atâtor leote de potere, cu care se luptase de maĭ multe orĭ vitejesce pept la pept, de la visita ce le făcuse Ilie Catargiu nu maĭ putea să stea astâmpărați de frică și de mulțimea bănuelelor ce le inspira acel neasceptat eveniment.

Inchipuirile cele maĭ straniĭ, prepusurile cele maĭ bizare și gândurile cele maĭ extravagante îĭ muncea într'una și'ĭ făcea să tresară chiar la auḑul legănăriĭ ḑoicicheĭ din copaciŭ. Intrase spaima în eĭ și pace, de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Vènzare! ce aĭ zis? vènzare! strígă Bujor, sărind în sus şi scoţînd de la briŭ groasnicele sale pistoale. Pag. 101.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

când dăduse ochi cu Catargiu, și'și spărgeau capul ḑiua și noaptea ca să afle adevĕrata causă a uneĭ visite atât de neasceptată, căcĭ lor li se părea maĭ firească cea maĭ nefirească suposiție, de cât aceia ce o spusese el, adică că boerul ar fi fost bucuros să consimță să se facă haiduc, cum am ḑice lupul să se facă cioban.

Aste spaime, aste înfricoșărĭ, aste îngrozirĭ nu prea veneau ele de la sine, ci aveau un născocitor, un inspirator, un aṭâṭător.

Tocmaĭ acela ce adusese pe Catargiu, Bănucu se găsise a aṭâṭa pe haiducĭ și a le presenta consecințele aceleĭ visite în colorile cele maĭ întunecoase. El avea cuvintele sale pentru a scorni acea zarvă, căcĭ cu dênsa isbea în autoritatea luĭ Bujor care priimise pe boer, tratase cu dênsul, aprobase planul luĭ și-ĭ dăduse întâlnire chiar în tabără; prin urmare cu dênsa slăbea prestigiul autorităṭiĭ căpitanuluĭ, făcea vulnerabile părerile luĭ, micșora proporṭiele combinaṭiunilor luĭ.

Pentru ce toate acestea? pentru că așa se înṭelesese el cu Mariuca, care de când pusese mâna pe aṭâṭia banĭ se spurcase la aur ca ursul la sânge și dorea cu lăcomie să pue mâna și pe alṭĭ banĭ. De atunci Mariuca devenise pentru el o bucăṭică bună de râvnit, o partidă de preferat, o autoritate de ascultat, și pentru că această tactică făcea parte din planul lor de rĕsbunare contra căpitanuluĭ și a femeiĭ sale, el se hotărî să îndeplinească orbesce tot ce 'l va povățui ea. Ce perspectivă putea să fie maĭ frumoasă pentru un haiduc ambițios de cât aceia d'a rĕsturna și nimici pe căpitanul, d'a-ĭ lua locul și d'a pune mâna pe comorile ceteĭ! Mariuca îl povățui să urmărească această ṭintă, și el se supuse eĭ. Ea fu de pă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rere să alcătuiască lucrurile ast-fel ca dacă o fi să vie Catargiu și s'o țină de cuvênt, atunci el, ea, și vr'o câți-va băeți devotați lui să'l întâmpine, să pue mâna pe bănetul ce va aduce cu el, și pe urmă, să'l răpue și să facă pe haiducî să creadă că boerul 'și-a luat seama și nu s'a ținut de cuvênt.

Cu asemenea proecte în minte, invinovățirele scornite în socoteala lui Catargiu și a lui Bujor erau prea la locul lor și prea justificate. Ele avură parte să cadă pe un pământ roditor, adică în urechî lesne credętoare și în inimî bănuitoare, în cât scorniră o lume întreagă de închipuirî. Câte cu gândul nu gândescî le trăsni prin cap, le furnică prin creerî și le ameți mințile haiducilor lui Bujor! Ceî mai mulțî își închipuiau că Ilie Catargiu ar fi fost trimis de însuși Vodă ca să afle unde ar fi vizuina haiducilor, și apoi, după indicațiele precise ce acesta 'ĭ-ar da, să trămeată potera după el și să'ĭ prindă ca pe nisce șoarecî în cursă. Alțiĭ fură de ideie că acel Catargiu ar fi însuși părcălabul județului, care, pentru ca să se recomande lui Vodă, s'a deghisat și a luat un nume împrumutat, pentru ca să pue mâna pe Bujor și pe numeroasa sa ceată. Alțiĭ se prindea că cel venit în tabăra lor n'a fost nicî boer nicî Catargiu, ci numaî un aventurier, un vêntură țară care a avut curagiul să'și expue viața pentru a pune mâna pe suma de mult fágăduită de stăpânire celuĭ ce'ĭ va aduce pe Bujor și ceata sa viĭ saŭ morțî. Alțiĭ mergeaŭ cu închipuirile mult mai departe, depășeaŭ hotarul posibilității și al realității, și sburâŭ în lumea nălucireî, călcaŭ în domeniul fantasieî și plămădeaŭ lucrurî imposibile și de necredut.

Bănucul se mărginea a spune numaî că boerul a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

născocit o istorie întreagă și a jucat o comedie întreagă, numaĭ ca să scape de cursa ce'ĭ întinsese el cu atâta dibăcie ; că ciocoiul a legat pe toțĭ la gard ca pe nisce proștĭ, și că a păcălit pe Bujor, numaĭ ca să scape de încurcătură fără ca să plătească gloaba pentru îndrăsneala ce avusese d'a pătrunde într'o tabără de haiducĭ.

Numaĭ Bujor nu dicea nimic, numaĭ el nu bănuia nimic, numaĭ el se incredea în cuvêntul boeruluĭ și încă punea temeĭ pe toate vorbele și făgăduelele luĭ, că numaĭ el își da seamă de importanța sarcineĭ ce îndeplinea, numaĭ el putea să preciuiască marele foloase ce ar fi adus românismuluĭ mișcarea boerilor pământenĭ, și numaĭ el își da seama de necalculabile avantagiĭ ce ar fi putut trage din o expediție mai bine combinată, cu resurse maĭ marĭ și sub conducerea unor căpeteniĭ, carĭ pe lângă curagiŭ și bărbăție, ar fi putut să însușească și alte calităț̆ĭ indispensabile unor capĭ de partisanĭ, între care inteligența, judecata sănătoasă, cunoscința de lume și de usurile eĭ, și o instrucțiune superioară, sunt cele maĭ neapărat trebuincioase.

El își dădu toate silințele ca să 'și liniștească camarazĭĭ și băeț̆ĭĭ, dar vĕdênd că a intrat cu bună seamă spaima în eĭ, că 'l roagă cu stăruință să 'și mute tabăra într'altă parte, iar la cas contrariŭ că îl amenința cu revolta și chiar cu mórtea, Bujor fu nevoit a consimți ca de o cam dată pe ceĭ maĭ fricoși să 'ĭ congedieze pe a casă, iar pe ceĭ alțĭ să 'ĭ ție închișĭ în hrube, să împuțineze pe cât se poate numĕrul sentinelelor și să desființeze cu desăvĕrșire urmele tabereĭ după fața pământuluĭ. El le maĭ făgădui ca dacă vor trece cele doă luni și încă o săptĕmână de asceptare, și Catargiu nu va veni ca să se ție de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cuvênt, atuncĭ de bună seamă se va muta în pădurea Herţeĭ saŭ a Docolineĭ.

Până ce trecu cele doă lunĭ, de bine de rĕŭ băeţiĭ stătură liniştiţĭ prin vizuinĭ lor, tresărind la cel maĭ mic sgomot ca un cârd de copiliţe când flueră vêntu şi trosneşte colţul caseĭ.

Intr'acest timp Bănucu eşea în toate ḑilele din ascunḑĕtoare prin coridoarele secrete, şi eşind tocmaĭ în pădurea Luncanilor, se îngrijea a da o raită pe la bordeiul Mariuchiĭ, ca să afle de la ea dacă a maĭ dat pe la dênsa boerul saŭ ba, şi în toate serile se întorcea cătrănit de ciudă, căcĭ a fost tras pe sfoară de ciocoiŭ, care p'acolo nu s'a maĭ ivit. După ce însă trecu vedeaoa, haiduciĭ, aţâţaţĭ maĭ cu seamă de Bănucu care tot 'ĭ o cocea luĭ Bujor şi vrea să-l căruie după acolo ca să rĕmâe el singur stăpân pe codru Hanguluĭ; haiduciĭ ḑic, îndemnaţĭ de Bănucu, care cum ḑiseiŭ maĭ sus începuse a se uita ca la un cireş copt la Mariuca, care devenind bogată, devenise o bucăţică bună de râvnit, după ce trecură cele ḑouĕ lunĭ, începu să ridice făţişiŭ steag de revoltă, să nu maĭ ţie seamă de autoritatea şefuluĭ lor suprem şi să le ceară în gura mare plecarea dintr'acel loc, care deja fusese bătătorit de un boer care plecase tealăr şi sănĕtos, care fusese vĕḑut de un boer fără ca acel boer să piară, şi care se spurcase prin şederea într'ênsul a unuĭ boer care încă trăia.

La aceste strigăte, vociferărĭ şi revolte, Bujor se mulţumi a rĕspunde scurt şi liniscit: că cine va voi să plece liber este să se ducă, că el va rĕmânea; că oricuĭ îĭ este frică liber 'ĭ este să se ascundă, că el nu se va ascunde, şi că orĭ cine nu are răbdare să ascepte până la capĕtul sĕptĕmâneĭ, după cum făgăduise, călĕtorie sprâncenată, că el chiar daca ar rĕmânea singur, nu se va mişca din loc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Astă linisce și ast sânge rece esasperă și înfuriă așa de rĕŭ pe haiducĭ, în cât toțĭ de o dată strigară:

—Vêndare! căpitanul este cumpĕrat de ciocoiŭ; vrea să ne dea pe toțĭ în mânele slujitorilor domnescĭ ca să 'șĭ scape el ḑilele.

— Vêndare! Ce aț̦ĭ ḑis? strigă Bujor sărind în sus și scoțênd de la briŭ grósnicele sale pistóle. Cine a îndrăsnit să rostéscă acest cuvênt? aide să vie aci în facia mea și să'mĭ dovedéscă că în adevĕr sunt vĕnḑĕtor, și pe urmă să 'șĭ descarce pistólele în peptul meŭ. Zăbovesce! să iasă odată învinovățitorul. Ce fel? nimenĭ nu se mișcă? nimenĭ nu ese la iveală? nimenĭ n'are curajiŭ să poftoréscă mișelia ce a rostit? Atât de codacĭ sunt haiducĭĭ luĭ Bujor!

Intr'adevĕr nimenĭ nu se mișcă din loc și nicĭ scóse graiŭ din gură, cu tóte că Bujor îĭ provoca cu greutatea vorbelor ce rostea, cu sarcasmul privireĭ ce le arunca și cu atitudinea sa cea despreț̦uitóre.

— Vêndĕtor eŭ? adause haiducul băgându'șĭ pistólele în brâŭ și reașeḑêndu-se pe laviț̦a, pe care stătuse până atuncĭ, și pentru ce așĭ fi óre? ce folos așĭ trage? Pentru banĭ?! dar bine eŭ sunt așea de bogat în cât împart în fie care ḑi cu mâinele pline din prisos la ceĭ nevoiașĭ, și tot îmĭ maĭ remâne mult de tot. Poate credeț̦ĭ că pentru ca să 'mĭ scap ḑilele? dar aț̦ĭ uitat se vede că ele nu sunt de loc primejduite, pentru că eŭ sunt o ființă îndoită, cunoscută sub numele de Bujor numaĭ de voĭ, băeț̦iĭ meĭ, din care nicĭ unul nu va avea o inimă așea de négră ca să mĕ vêndă, iar în lume sub numele de Voinea negustorul de grâne și de vite, omŭ cu dare de mână și iubit de cunoscuț̦ĭ și stimat de tótă lumea. Cine va îndrăsni ca să bănuéscă că Bujor și Voinea este aceiașĭ ființă? negreșit nimenĭ. prin urmare nu am de ce să mĕ tem. Incetaț̦ĭ dar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

și voĭ de a vĕ teme de curse, și staţĭ loculuĭ linisciţĭ, căcĭ între noĭ nu se găsesc vêndĕtorĭ, maĭ ales că boerul n'a fost adus de mine, ci de frate-le meŭ Bănucu, a căruĭ bună credinţă nimenĭ n'o pune la îndoială.

— Aĭ dreptate căpitane, așea e precum ₫icĭ, răspunse Topus al treilea căpitan; boerul n'a fost adus de tine, ci de Bănucu și cu el tu n'aĭ vorbit de cât numaĭ de faţă cu noĭ și în gura mare ca să aud̨im toţĭ tot ce aĭ grăit cu el. Nu eștĭ tu mânjit în ticăloșiĭ ciocoescĭ; capul mi-l taiŭ pentru acésta, căcĭ escĭ om de inimă și de bună credinţă; dar ne este ciudă și nu putem princepe pentru ce tătariĭ ţiĭ să staĭ nec.intit aicĭ în astă pădure, și nu vreĭ să mergĭ într'una din cele alte taberĭ ale nóstre, cum aĭ mers și altă dată?

— Nu înţelegĭ Topuse? întrebă Bujor cu amărăciune și mâhnire.

— Nu, pre legea mea nu, rĕspunse fostul arnăut.

— Mĕ mir̆ă, vericule, că tu escĭ om deștept, maĭ cu sémă când spuĭ că aĭ fost faţă la vorba mea cu boerul. Staŭ aci măĭ, că vreaŭ sĕ mĕ întâlnesc cu el, ţiŭ ca să mĕ încredinţez de buna luĭ credinţă, și nu vreaŭ să rĕmâiŭ de minciună faţă cu el.

— Și pentru-ce atâta fărîmare cu fîrea pentru o liftă dintre ceĭ ce sug sângele sĕrmanuluĭ norod? esclamă Bănucu.

— Pentru că acest boer nu e liftă cum ₫icĭ d-ta, frate Bănucule, rĕspunse Bujor, ci e Român ca mine și ca tine, și boerŭ, adică omŭ care se ţine de vorbă. Staŭ aci pentru că pusesem mare temeiŭ pe făgăduelele luĭ, alcătuisem niște planurĭ înnalte, pe care să aduc la îndeplinire prin ajutorul luĭ, și nădăjduiam prin el să descept din noŭ ânimele amorţite ale boerilor pămêntenĭ, să le puiŭ în mână arma mântuireĭ și să'ĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mân la biruințe. Ascept și încă voiŭ mai ascepta pentru că eŭ nădăjduiesc că mântuirea neamuluĭ ne va veni numaĭ de la Românĭ și prin Românĭ, și acest om 'mĭ a arătat calea prin care s'ar face putinciósă acea mântuire.

— Eĭ frate Bujor, frumoase sunt nădejdele tale și marĭ foloase ar da daca s'ar putea aduce la îndeplinire, răspunse Topuz, dar de! nu tot ce sboară se mănâncă, boerul nu e cum dicĭ tu, adică om care să ție de vorbă, căcĭ aminterĭ povestea vorbeĭ n'ar fi scornit dicătoarea: cu o minciună boerească trecĭ în țara ungurească. Eĭ măre! pe când tu 'lŭ aștepțĭ să vie ca să se ție de vorbă și să ne ducă la biruința liftelor venetice, el poate se pregătesce să vie în capul liftelor să pue mâna pe noĭ, să ne arunce în fiare și apoĭ să ne dea pe mâna luĭ Iliașĭ gâdea de la Copoŭ.

— Eĭ! dac'ar veni ast-fel precum dicĭ măre Topuz, răspunse Bujor, ce ar fi? ce s'ar întâmpla? ce ne ar păsa? Aŭ să se plimbe în larg și în lat prin pădure cum s'a maĭ plimbat și altă-dată potera prin pădurea Hangulуĭ, și noĭ vom petrece aicĭ sub pământ fără grije și supĕrare, fără să ne temem că ne va descoperi culcușiul, a căruĭ taină el n'o cunoaște. Pe iscoadele noastre nu pot pune mâna, căcĭ eĭ sunt ascunșĭ în stufișiurile copacilor scorboroșĭ; și aŭ poruncă ca la cel maĭ mic sgomot ce vor audi să se uite cu băgare de seamă, fără să facă cel maĭ mic sgomot, și după ce o afla tot ce le va fi de trebuință, să intre binișior în scorbără prin deschidĕtura de sus, și să alunece prin trunchiul copaciuluĭ și să se scobóre apoĭ pe scara săpată în pământ până aicĭ la noĭ fără a putea să fie dăriți de cine-va. Noĭ aicĭ avem de mâncare și de bĕutură pentru treĭ lunĭ, intrările tainițelor noastre sunt îndestul de ascunse ca să nu le descopere și îndestul de tarĭ ca să nu le sfărîme așa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de lesne la nevoe mai putem eși sau prin pădurea Luncanilor sau prin a Serbilor, sau pe la Moinescĭ sau prin alte căĭ numaĭ de mine cunoscute care vĕ va duce departe, cu totul departe de Hangu și de toțĭ poterașiĭ din el. De ce dar vĕ temețĭ ?

— Ia de nimic, căpitane, ne facem și noĭ spaimă ca calul de ..... umbra luĭ, căcĭ îmbunarea blestemata îșĭ plimbă clefetirea din gură în gură și naște fricĭ acolo unde nu încape fricĭ, rĕspunse în cele din urmă Codreanu, care în tot-d'a-una a fost maĭ încredĕtor și maĭ devotat luĭ Bujor de cât toțĭ camaradiĭ seĭ.

— Că bine dicĭ măĭ Codrene, ne am făcut spaimă de surda, rĕspunse în cele din urmă bătrânul Hărgot care până aci stătuse maĭ la o parte.

— Așa e, ne iartă căpitane că am greșit, respunse haiduciĭ unul după altul cu rușine. Fă ce vreĭ și credĭ că e bine că noĭ ne vom supune.

— Vedĭ așa vĕ voiŭ, rĕspunse Bujor cu veselie, strângênd fără rancună și supĕrare mâna la toțĭ între care și p'a luĭ Bănucu, care lăsase urechile în jos foarte ploat. Să fim toțĭ frațĭ și prietenĭ, să ne iubim cu dragoste și fără fățărie, să avem încredere unul în altul, și maĭ cu seamă în căpetenia voastră, care din toată inima vĕ iubesce și vĕ vrea binele, și să nu aplecăm urechile cu înlesnire la bârfelele celor ce vrea să ne piardă băgênd zîzania între noĭ. Când nu vețĭ maĭ avea încredere în mine spuneți-mĭ o fără ocoluri și îndoială, că eŭ cu cea maĭ mare grabă las căpitănia în mâinele celuĭ ce veți crede voĭ maĭ vrednic, spre pildă în ale fratelui Bănucu, și mĕ fac cu bucurie cel maĭ din urmă dintre soldațiĭ voștri, fără să-mĭ pară rĕŭ și fără să vĕ port vre-un necaz.

— Nu, nu, păstrează-ți sarcina, urmează a fi povățuitorul nostru, nu vrem alt căpitan, strigară toțĭ haiduciĭ într'o voce.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Imĭ pare bine şi vĕ mulţumesc de încrederea ce 'mĭ aţĭ arătat, dar să sc ţĭ că nu primesc i urăşĭ flinta de căpitan fără a cere de la voĭ de acum încolo o supunere oarbă şi o încredere nemărginită.

— Ţi le dăm pe amândouă, strigară toţĭ haiducii în cor.

— Bine; acum cel d'ântâiŭ lucru ce vĕ cer este acela d'a sta aci liniştiţĭ până ce se va împlini vadéoa făgăduită de boerŭ.

— Vom sta.

— Bravo, acum aduceţĭ băeţĭ de mâncare şi de băutură, şi sĭ încingem o masă şi o petrecere mare spre a sĕrbători astădi de împăcare şi de înţelegere frăţéscă.

Trepăduşiĭ ceteĭ împreună cu cămărăşiu se grăbire a aduce la îndeplinire cu cea maĭ mare hărnicie ordinele căpitanuluĭ, şi peste câte-va minute se întinse pe pământ o masă mare luminată de felinare numeroase care ţinu maĭ multe ore. La astă masă luă parte şi Bănucu de nevoie ca să nu se dea de gât, dar numaĭ el sciu cum mânca; înghiţea sĕracul cu noduri.

XI.

Boieriĭ în tabăra haiducilor

Furtuna trecuse, gâlceava se aplanase, spiritele se potolise, şi haiduciĭ perduse cu totul frica, în cât după ce trecu şi ultima sĕptĕmână de asceptare, vĕdĕnd că Catargiu tot nu se maĭ ivea, rĕmase cu totul liniscіţĭ, işĭ ocupară cămările de sub-pământ şi începură a se prepara de iarna ce se apropia cu paşĭ de uriaşiŭ fără să ridice cea maĭ mică obiecţiune. Această linisce ce urmă uneĭ furtunĭ atât de furioasă proveni şi din următoarea cauză: Catargiu într'adevĕr nu venise, nu se ţinuse de vorbă, işĭ călcase cuvên-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tul, dar nicĭ prevederile cobelor nu se realisase; nimic bănuitor nu se ivise prin împrejurimĭ și picior de poterașiŭ nu se aretase.

Această stare de lucrurĭ normală și neschimbătoare risipi temerile și bănuielele și resădi în inimile haiducilor liniscea și încrederea, în cât timpul trecea, frundele din codru cădeaŭ și iarna sosea fără ca cineva să se îngrijască. In cele din urmă veni și zăpada, începu să ningă, viața în codru deveni imposibilă, ceĭ obicĭnuițĭ a ierna pe la casele lor plecară, Bujor își strânse sentinelele din pădure, și ceata haiducilor intră în obicĭnuita sa viață de iarnă, adică de nelucrare, și nimenĭ nu se gândea a o turbura. Chiar Bănucu priimi a se închide în sub-pământă fără nicĭ o împotrivire, și a pleca numaĭ la două treĭ dile din tabără prin sub-pământa Luncanilor, cu învoirea căpitanuluĭ, ca să vadă dacă s'a ivit saŭ nu Catargiu la locul indicat, și se întorcea negreșit seara, fără să lipsească o singură di.

Din cele expuse mai sus, putem recunoasce că toțĭ haiduciĭ eraŭ liniscițĭ, mulțumițĭ, saŭ cel puțin astâmpărațĭ. Numaĭ unul singur din eĭ nu era nicĭ liniscit, nicĭ astâmpărat, nicĭ mulțumit, ci sta ca pe nisce cărbunĭ aprinșĭ; acela era Bujor. Afrontul ce suferise de la haiduciĭ sĕĭ, și maĭ cu seamă de la Bănucu camaradul sĕŭ, îĭ sta pe inimă și nu putea să'l digereze cu nicĭ un preț. Autoritatea sa fusese un minut amenințată, prestigiul sĕŭ sdruncinat, lealitatea sa bănuită; o asemenea infracțiune la asprele legĭ ale codruluĭ nu se puteaŭ ierta; o lecțiune, o pedeapsă exemplară, o rĕsbunare teribilă se impunea.

Bănucu își dăduse armele prea pe față, și prea scosese în evidență rolul de intrigant și de atâtător ce jucase cu acea ocasie, prin urmare o asemenea îndrăsneală trebuia pedepsită maĭ curênd saŭ maĭ târ-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ţiŭ. Din nenorocire pentru Bujor el nu prea avea mare încredere în haiduciĭ ce se aflaŭ într'acele timpurĭ sub comanda sa, compuşĭ în mare parte din veneticĭ, din băeţĭ tinerĭ încă ne puşĭ la cercare, din unelte maĭ mult saŭ maĭ puţin devotate luĭ Bănucu şi Topuz.

Voiniciĭ sĕĭ de altă dată se retrăsese de mult din ceată; uniĭ îmbătrânise, alţiĭ se îmbogăţise, alţiĭ se făcuse eĭ singurĭ căpitanĭ de haiducĭ, şi alţiĭ, siliţĭ de diferite împrejurărĭ haiduceaŭ sub alţĭ căpitanĭ. Între aceia Bujor numĕrase mulţĭ amicĭ, mulţĭ camaradĭ, mulţĭ fraţĭ de arme devotaţĭ şi gata la orĭ-ce sacrificiĭ pentru dragostea luĭ, Ţandură, Coandă, Usturoiŭ, Coşmeliţă, Tărăngoiu, şi chiar gura rea de Bot de Năpârcă, care de la lupta de la Docolina se făcuse nevĕdut, toţĭ aştĭ camaradĭ de tinereţe, toţĭ aceştĭ colegĭ de vremurĭ bune şi rele, toţĭ aceştĭ amicĭ devotaţĭ şi puşĭ la cercare, dintre care însă nicĭ unul nu murise, toţĭ până la unul fură pomeniţĭ cu dor şi părere de rĕŭ de Bujor, şi numele tuturor fură invocate de căpitanul de haiducĭ spre a'ĭ veni în ajutor ca să'ĭ redea prestigiul de altă dată.

Poate că atuncĭ pentru prima dată repetă timpul ce perduse în zadar umblând după mueriĭ, din care causĭ mulţĭ colegĭ îl părăsise, poate că atuncĭ pentru prima oară începuse a'ĭ părea rĕŭ că s'a despărţit cu atâta uşurinţă de nisce amicĭ puşĭ la încercare, pentru a se alia cu nisce camaradĭ de rĕsboiŭ care nuĭ fusese nicĭ o dată camaradĭ de haiducie, şi că dăduse acestora primele ranguri în ceata sa, iar pe foştiĭ sĕĭ camaradĭ îl lăsase în al doilea plan ca să îndeplinească roluri secundare.

Cu toate acestea el se feri d'a da la iveală părerile sale de rĕŭ şi hotărârea ce işĭ luase de a'şĭ răsbuna prin vre-o demonstraţie exterioară orĭ-cât de neînsemnată. El se purtă cu Bănucu cu aceiaşĭ bunătate,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cu aceiași confiență, cu aceiași bună-voință; îi lăsă cu totul neștirbită autoritatea, prestigiul și rolul preponderant ce'l juca în ceată; îl lăsă să iasă și să intre în tabără ne supărat și chiar să lipsească orî-când va vrea fără să puie pe cine-va ca să'l spioneze; dar nu'l mai slăbea din privighere; nicî o mișcare nicî un gest nu mai scapa din ochiî sĕî.

Bănucu care nu era nicî de loc prost înțelese că Bujor l'a priceput și îl supraveghia, și începu să se păzească și să se ferească de orî-ce pretext de bănuială, până ce 'ĭ-o veni luî bine să se dea pe față și să isbească la s'gur. Astă luptă ascunsă, blândă și catifelată ca mângâierea labeĭ de pisică cu ghiarele strânse dură cât dură și iarna. Nicî nu se putea aminterî, căcî eraŭ în sezonul cel mort, în epoca armistițiuluî, în timpul de odihna haiducilor. Intr'acest timp, adică cam pe aproape de Crăciun, una din iscoadele ce fusese trămise prin cetele vecine ca să tragă cu urechia și să vie să le aducă când va fi nevoia veștî proaspete, veni într'un suflet și spuse căpitanuluî că pe la finele luneî luî Noembre, fără de veste și fără să încapă ceartă, saŭ pricină de rĕsboiŭ, Rușiî, nefiind de nimenî provocațî, aŭ trecut Duistru, aŭ intrat în Moldova, aŭ coprins Iașul și toată Moldova de sus, și acum în toiul ierneĭ, aŭ început să supue pe bieții țĕranî la o mulțime de chinurî și osteneli cu anevoe de descris, pentru ca să transporte cu carele și vitele lor colosalele providiunî și munițiunî de rĕsboiŭ ca să urmeze oștile Moscovite.

Audind toate aceste detaliî, care de sigur, audite de prin sate și spuse de un băețandru de vr'o 18 anî, perdeaŭ mult din importanța amănuntelor, puse pe gândurî pe Bujor și'l făcu să dică adresându-se către camarazii sĕî.

— Iată pentru ce n'a venit Catargiu; s'aŭ petrecut

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

în țară lucruri însemnate, lucruri groasnice, și eŭ n'am putere acum în mijlocul iernei să fac ceva măcar pentru a le micșora. Cum o da însă în primăvară, vĕ încredințez, că, orĭ o veni orĭ n'o veni Catargiu, are să se petreacă lucruri foarte însemnate și noĭ o să luăm o parte din cele maĭ de frunte în îndeplinirea lor. Până atuncĭ băețĭ puneți-vĕ cu sârguință pe muncă, curățați-vĕ armele, ascuțiți-vĕ iataganele și cuțitele, faceți cât puteți maĭ multe umpluturĭ de pușcă și gloanțe, și maĭ cu seamă deprindeți-vĕ cât puteți maĭ mult cu mișcările și mânuirea armelor, căcĭ străinii chinuesc pe frații noștri, și noĭ suntem datorĭ să facem tot ce ne va sta prin putință ca să se împuțineze, daca nu se va putea să înceteze aceste chinurĭ.

Băeții se supuse cu voe bună, asemenĭ și căpeteniele; fie-care își făcu datoria cu tragere de inimă și hărnicie și fie-care își dădu toate silințele ca să transforme sala cea mare din mijlocul sub-pământeĭ într'o nemărginită sală de arme.

Pe când se dedeaŭ eĭ acestor îndeletniciriĭ încetul cu încetul vremea trecea, zăpada se topea, iarna trecea, primăvara sosea, codru se înfrundea și vremea bună începea să înlocuiască viscolele și furtunele: cu toate acestea Bujor dădu ordin băeților ca să nu iasă încă afară, ci să rĕmâe tot ascunși ca să nu escite bănuiala nimănuĭ, ci să se năpustească când va trebui o dată și fără de veste; se mărgini numaĭ a reaședa un numĕr oare-care de iscoade prin diferite puncte ale pădureĭ, ca și în anul trecut.

Cam prin luna luĭ Aprilie, pe când natura toată începuse a se îmbrăca în haină de primăvară, pasările începuse să cânte, codrul să se îmbrace cu frunză și haiducul să ofteze lung de dorul traiuluĭ din strungă, într'o ḑi Bujor după ce se ocupase maĭ multe ore arătând băeților deosebite metode de atac și a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

părare făcute după legile haiducescĭ, tocmaĭ când era să intre în cămara sa ca să se odihnească o leacă, unul din iscoade se scoborî repede din copaciul sĕŭ de pază în interiorul hrubeĭ, și apropiindu-se de căpitanul iĭ dise:

— Doĭ oamenĭ călărĭ aŭ intrat în pădure și merg spre Lancanĭ pe drumul puțuluĭ părăsit.

— Ce fel de oamenĭ sunt? întrebă căpitanul tresărind, căcĭ drumul puțuluĭ părăsit nu era drum mare pe care merge fie-cine, ci un drum lăturalnic, strimt și nebătătorit, pe care 'l prefera numaĭ aceĭ ce cunosceaŭ bine pădurea și vreaŭ să ajungă maĭ curând la Luncanĭ.

— Nu pot să'mĭ daŭ bine seama căcĭ eraŭ încă departe când m'am scoborît să viŭ încoa după porunca ce 'mĭ aĭ dat ca să fac orĭ de câte-orĭ voiŭ zări pe cine-va pe drumurĭ lăturalnice.

— Sunt tinerĭ? bătrînĭ? îmbrăcațĭ țărănește saŭ ca târgovețiĭ, orĭ ca boeriĭ? astea se vĕd orĭ-cât de departe, replică cam cu vioiciune căpitanul.

— Mi se pare eraŭ tinerĭ și după port păreaŭ a fi oamenĭ chiaburĭ.

— Bine; dute acum de te sue iarăși în copacul de pândă, și dacă oĭ vedea că se apropie de frasinul trăsnit și te oĭ încredința că sunt numaĭ eĭ singurĭ, fă semnŭ și tovarășilor tĕĭ, scoboriți-vĕ câte-patru, eșiți-le în cale, opriți'ĭ pe loc, și pe urmă vestiți-mĕ și pe mine cum v'am învĕțat eŭ, ca să viŭ și eŭ să 'ĭ vĕd.

— Bine căpitane, așea voiŭ face, rĕspunse haĭducul depărtându-se și dispărând într'o clipă întocmaĭ ca o nălucă.

Prețioase ființe maĭ eraŭ pentru haĭducĭ iscoadele astea! numaĭ spirit și deșteptăciune, numaĭ istețime și ne obosire întreaga lor ființă; focŭ ne stins, virluge nu oamenĭ, ființe care rĕsbește orĭ unde, învinge

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

orĭ-ce dificultate şi trecŭ chiar printre urechile aculuĭ. Calul cel maĭ ager nu fugea cum fugeaŭ eĭ, pisoiul cel maĭ limpede vĕdĕtor nu avea vĕdul atât de desvoltat cum îl aveaŭ eĭ, şi copoiul cel maĭ ager nu se bucura de agerimea auduluĭ lor. D'apoĭ gâtlejul lor? el era capabil să producă sunetele cele maĭ dificile, să articuleze modulaţiunele ţipetelor celor maĭ extravagante şi să imiteze cu o perfecţiune uimitóre strigătile şi cântecele tuturor vieţuitoarelor după pământ orĭ din aer. Cânele nu putea lătra maĭ bine de cum lătraŭ eĭ, pisica nu miorlăia maĭ perfect ca eĭ, lupul nu putea urla maĭ firesc ca eĭ, nicĭ bufniţa nu ţipa în alt mod de cum ţipaŭ eĭ. Cânturile cele maĭ modulate ale păsărilor cântătóre eraŭ imitate de eĭ în perfecţiune.

Pe lângă acesta eraŭ şi de o răbdare escepţională, de o credinţă către şefi neconruptibilă şi d'o ne-oboseală fără seamĕn. Eraŭ în stare să stea o di întreagă expuşi la arşiţă saŭ frig, fără să facă cea maĭ mică mişcare, să îndure muşcăturele de muşte saŭ de viespĭ fără să clipească măcar, şi să rabde chiar 24 ore ne mâncaţĭ saŭ ne bĕuţĭ fără să se trădea faciă cu inamicul prin vre-un gest saŭ sgomot.

Pentru ca să conrespundă grelelor cerinţe ale unuĭ serviciŭ de confienţă aşa de delicat, şi pentru ca să fie fără de preget, eĭ se alegeaŭ de preferinţă dintre băeţandri de 16 saŭ 18 anĭ, saŭ dintre flăcăiandri ceĭ maĭ uşiureĭ, maĭ subţireĭ şi maĭ fără de preget. Serviciul lor în timpurĭ ordinare dura numaĭ seara de la scăpătatul soareluĭ şi până la miedul nopţeĭ, căcĭ de aci în colo până a doua-di la înserat voiniciĭ saŭ se duceaŭ p'a casă, saŭ se închideŭ în hrube unde nu se temeaŭ să fie surprinşĭ de cine-va, căcĭ eraŭ bine ascunşĭ în inima pământuluĭ. În timpurĭ extraordinare de expediţiunĭ saŭ alte evenimente, atuncĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

eĭ făceaŭ serviciŭ și ḑiua și nóptea, din treĭ în treĭ ḑile câte treĭ ore la pândă și treĭ la odihnă. Două ḑeci și patru de băeți ajungeaŭ pentru acest greŭ serviciŭ, adică câte opt pe ḑi și pe nópte.

După ce dispăru iscoada, Bujor eși din cămara sa și întâlnind pe Bănucu iĭ ḑise cam așa în mod negligent :

— Mi se pare că a venit Catargiu și prietenul sĕŭ Cantacosino.

Auḑind acest cuvânt Bănucu care se obicĭnuise de atâta timp cu speranța că boerii nu se vor ține de cuvînt, tresări și fără să se poată stăpâni, se grăbi a rĕspunde :

— Nu se poate.

— Și pentru ce oare frate Bănucule ? întrebă Bujor pe colegul sĕŭ, mĕsurându'l de sus până jos cu o privire cercetătoare și cam zeflemistă.

— Pentru că... gângăni Bănucu vrênd să dreagă imprudența ce făcuse, pentru că mi se pare că altfel iĭ fusese vorba.

— Cum alt-fel ? grăesce prietenc fără ocolire și fără sfială, că doar suntem prieteni și tovarăși, iar nu dușmani ca să ne ascundem unul de altul.

— Ce să grăesc și cum să grăesc maĭ lămurit de cât cum grăesc ? pe când singur sciĭ că era vorba ca boerul să se ducă maĭ ânteiŭ la locul de întâlnire de unde l'am adus eŭ acum șease lunĭ, și pe urmă să vie încoa.

— Eĭ ! și D-ta, prea multe cerĭ omuluĭ ; ḑi-ĭ boer fricos și lasă-lŭ în pace ; el nu ne cunoaște cât ne plătesce pielea, el nu scie că noĭ trăim unul pentru toți și toți pentru unul, că între noĭ nu încape nicĭ prefăcătorie, nicĭ gândurĭ ascunse, nicĭ vêndare, că între noĭ e o dragoste frățească pe care n'o poate nimici nicĭ frica, nicĭ amăgirea, nicĭ lăcomia, și s'o fi temut poate omul,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mai ales daca o fi venit cu banii fágăduiți, că póte, feleresca D-ḑeŭ să cadă în vre o cursă și să piarză și banii și viața.

Audind aste cuvinte rostite de Bujor jumătate serios, jumătate cam peste picior și ne întrerupt surîḑend cam cu răutate, Bănucu se întunecă, se cătrăni, și se înnegri la față, gata să isbunească întocmai ca o vijelie; dar după o clipă de gândiri, se mai stăpâni, își înghiți necazul și mânia și se mărginì a respunde cu o voce aprinsă dar nu furioasă.

— Mĕ mirĕ căpitane că te aud grăind ast-el; mĕ mirĕ și într'aceiași vreme mĕ mâhnește foarte. Eŭ să fiŭ bănuit de o asemenea murdară neomenie? eŭ tovarășiul tĕŭ, fratele tĕŭ, prietenul tĕŭ! Păcat îți faci cu mine, zĕŭ mare păcat.

— Eŭ să te bănuesc pe tine Bănucule?! strigă cam cu același ton Bujor, ferească D-ḑeŭ; nicì prin gând nu'mì a trecut; eŭ nu sunt din aceì oamenì care de față te linge și în dos te împunge. Eŭ ce e în gușe e și în căpușe. N'avea grije de nimic, prietine, adăogă bătînd pe umerì pe camaradul sĕŭ. Ḑiseiŭ și eŭ numaì într'o dóră că boerul poate o fi intrat în așia urîte bănuelì, dar când e vorba la adicăti-le, nu pot să'mì bag sufletul în foc și să țiŭ morțișì că așea s'a gândit și pentru aceia s'a hotărît a veni aci și nu aiurea Afară de asta noì până acum nicì nu scim dacă a venit saŭ nu, ci spunem numaì vorbe de clacă ca să ne treacă vremea. Să le dăm uitărìì frate și să ne vedem de treabă.

Ḑicând acte vorbe apucă de mână pe Bănucu, ì-o strânse sdravăn, ì-o scutură prietenește de vr'o treì orì, și pe urmă întoarse spatele amiculuì sĕŭ și se îndreptă spre cămara sa ca să reintre într'însa. Într'acest timp Bănucu se uità lung la el, împroșcându-lŭ cu o căutătură teribilă plină de ură și de rĕs-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

bunare, și începu să gângănească între dinți ast-fel ca numaĭ el să audă :

— 'Mĭ aĭ ghicit gândul proclete ! să sciĭ că sat cu tine n'am să maĭ fac multă vreme ; unul din noĭ este de prisos într'astă lume, trebue să piară. Acel unul aĭ să fiĭ tu, și în curînd, pe cinstea mea de Bănucu. Atunci de bună seama am să puiŭ mâna pe haina ta de muere.

Bujor era tocmaĭ cu piciorul ridicat în sus gata să treacă pragul cămăreĭ sale, când se pomeni că aude răsunând în unul din lungele coridóre ale sub-pămînteĭ o bălăngănitură de clopot, pe care ecoulŭ lungilor căĭ suterane îl repetă de nenumĕrate orĭ. Ast sgomot făcu pe haiduc să tresară, să se oprească în loc, să se întoarcă înapoĭ și apoĭ să dică adresându-se către Bănucu care rĕmăsese tot în locul sĕŭ.

— Ne chiamă sus ; aide fuga Bănucule să vedem ce e. Voĭ rĕmâneți pe loc, adaose adresându-se către ceĭ alți haiducĭ care eșiaŭ mereŭ din cămările lor și se înșiruiaŭ d'a lungul coridoruluĭ ; acum nu 'mĭ sunteți trebuincioși, dar în curând o să am nevoe de voĭ.

— Dar ce-o fi ? ce s'o fi întĕmplat căpitane ? întrebă Cobuz apropindu-se.

— Sciŭ eŭ ? rĕspunse Bujor ; daca vreĭ să șcií vino și tu cu noĭ ; vino și tu Codrene căcĭ noĭ câte patru suntem de ajuns.

După ce rostĭ aceste cuvinte, Bujor aprinse un mic felinar cu care 'și lumină calea ; după aceia plecă urmat de ceĭ treĭ tovarășĭ spre partea de unde se audea bălăngănitura clopotuluĭ, pe când ceĭ alți haiducĭ se împrăsciaŭ și se duceaŭ fie-care spre ale sale. Plecând din sala centrală, ceĭ patru haiducĭ făcură cam vr'o cinci sute de pași d'a lungul coridoruluĭ, apoĭ coti la dreapta, apucă pe alt coridor, maĭ făcu ca la doă sute de pași înainte și se opri în dreptul unuĭ perete de pă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mânt, prin care nu se dărea nicĭ o deschidĕtură. Vĕdîndu-se în dreptul acelui perete, ca într'o înfundătură fără nicĭ o eșire, Bujor scoase de la brîŭ o cheie, o vîrî într'o mică deschidĕtură, pe care lumina searbădă și întunecată a felinarului n'o lumina câtușĭ de puțin; învărti de două orĭ, apoĭ apăsă sdravăn în perete, și peretele, de și de pămînt, începu să se misce, să alunice la dreapta, să se dea la o parte întocmaĭ ca canatul uneĭ ușĭ, și să lase liberă comunicarea cu alt curidor tot atât de lung și de întunecos.

După ce trecu dicolo ceĭ patru haiducĭ, Bujor trase la locu-ĭ ușa de pămînt care era groasă ca la două palme și făcută de pămînt bătut și prins între patru pervazurĭ de lemn bine strînse în juru pămîntuluĭ, încuiă broasca și apoĭ merse iute înainte. La o distanță de 50 pașĭ dătură de a doua ușe asemenĭ de pămînt, pe care o dechiă cu aceaiașĭ chee într'acelașĭ mod, și după ce o deschise și o închise la loc, datură de o scară învărtită ca cea de la cloponițe cu trepte săpate în pămînt și căptușite cu tălpoaie, și urcară vr'o treĭ-decĭ trepte cu cea maĭ mare repediciune.

Ajungĕnd în capătul scăriĭ, se pomeniră în trunchiul unuĭ copaiŭ scorboros, în coaja căruia era practicată o ușcióră, Bujor o descuiă cu aceașĭ chee, stinse felinarul și 'l lăsă jos, apoĭ deschise ușa și se pomeniră afară, la aer liber, într'un hățișĭ de crâng, în bungetul cel maĭ des și maĭ stufos al pădureĭ. Peste cinci minute ei se aflară sub umbra frasinuluĭ trăsnit, care era locul de întrunire și de judecată al haiducilor, precum și reședința lor principală, când staŭ la aer curat.

Sub acel frasin deja se afla o grupă de șase persoane și doĭ caĭ, dintre care doĭ bărbațĭ tinerĭ îmbrăcațĭ în haĭne de târgovețĭ erau ținuțĭ țeapăn de umerĭ fie-care de câte doĭ flăcăiandri sdraveni, îmbră-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cați în haine țărănesci, care țineaŭ strâns pe ceĭ doĭ târgoveți, în cât nu puteaŭ nicĭ să se cârmească. Fie-care târgoveț ținea în dreapta frîul unuia din caĭ, care pe lîngă hamurile și șelele lor de caĭ de oameni chiaburĭ, maĭ purtaŭ la oblînc și câte o pereche de dăsage de păr de cal pline doldora.

— A ! bună ḑiua arhon crucere, strigă Bujor după ce se apropiă de acea grupă, adretându-se către unul din ceĭ doĭ boerĭ.

— Bună ḑiua căpitane, rĕspunse cel maĭ tânĕr dintre eĭ, care nu era altul de cât fosta noastră cunoscință, cruceru Ilie Catargiu ; te rog numaĭ așa să trăescĭ, dă poruncă băeților ăștia să mĕ maĭ slăbească o lecuță, că 'mĭ plesnesce peptul de strînsură ce mĕ strânge.

— Cum nu cocoane? maĭ cu seama pentru măria ta, din toată ănima ; lăsați pe boerĭ în pace măĭ băeți, și duceți-vĕ după treabă.

Ceĭ patru voinicĭ lăsară pe ceĭ doĭ boerĭ în voia lor și eĭ se retraseră maĭ la o parte. Bujor după aceia pofti pe ceĭ doĭ mosafirĭ să stea pe câte unul din bușteniĭ care eraŭ rĕsturnați pe pămînt sub frasin, se așeḑă și el cu ceĭ treĭ tovarășĭ aĭ seĭ pe alți bușteni, și după o mică pausă, Bujor începu să cuvineteze în chipul următor.

— Ați cam întârḑiat, boerĭ D-v, cam multicel peste vadéoa hotărîtă. Șése lunĭ trecute în loc de douĕ sĕptămânĭ cam mult ḑĕŭ !

— Să nu vĕ fie cu supărare, căpitane, rĕspunse cu siguranță Catargiu, căcĭ nu noĭ ci împrejurările sunt de vină.

— Cred și nu mĕ îndoiesc, rĕspunse cu același ton Bujor. Trebue să fi fost negreșit ceva la mijloc ; dar băeții meĭ cam ne răbdătorĭ perdue nădejdea d'a ma vedea cinstita fața D-v.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Daca veţĭ asculta cu răbdare şi bună voinţă îndreptarea nóstră, de bună séma ne veţĭ ierta.

— Dar bine cum s'a făcut să cădeţĭ pe mâinile neciopliţilor meĭ de băeţĭ?

— Am vrut eŭ să cadŭ, căcĭ am vrut să te întîlnescŭ aci, maĭ nainte de cât pe orĭ-cine, pe tine, iar nu pe alţiĭ aiurea cum ne a fost vorba, răspunse Catargiu jucându-se cu paturile a doă pistoale ce abia se zăreaŭ înfipte în brîul sĕŭ de taclit ce i se încolăcea pe lîngă talie.

— Bine aţĭ făcut; acum faceţĭ bunătate de ne lămuriţĭ cum s'a făcut de n'aţĭ venit maĭ de vreme şi de ce aci şi nu în altă parte cum ne am înţeles? replică Bujor jucându-se şi el cu argintăria ce împodobia paturile pistoalelor ce luceaŭ în brîul sĕŭ.

— Iată cum: la ḑiua hotărîtă împrejurărĭ fórte însemnate m'aŭ împedicat să viŭ. Cât pentru locul hotărît, am crezut că e maĭ bine să viŭ d'a dreptul la D-ḑeŭ de cât să maĭ ocolesc pe la sfinţĭ. Mâre căpitane, mie îmĭ place să viŭ cu ispravă, dar nu cu mâna goală; asemenĭ 'mĭ e silă să umblu serta ferta fără de nicĭ un rost, doar să nu rĕmîe drumul fără călătorĭ. Ţi-am făgăduit să 'ţĭ aduc pe fratele meŭ Costantin Canta, fiul luĭ Ilie Cantacusino şi al Romînceĭ; iată-lŭ înnainte-ţĭ. Ţi am făgăduit să 'ţĭ aduc banĭ, iată pungile sunt pe deplin în cele douĕ dăsage. Să ne punem repede prietene pe treabă, căcĭ vremea vremueşte şi nevoile ne silesc.

— Vorbeştĭ cruceṛe tocmaĭ cum îmĭ place mie să aud vorbindu-mi-se; adu mâna încoa ca s'o strîng ca p'a unuĭ prieten; ad'o şi D-ta urmaşiu al Cantacusinescilor, şi strânge-mĭ mâna cald şi fără sfială, căcĭ, daca eştĭ de bună credinţă şi cu ânimă curată, strângĭ mâna unuĭ român verde şi cinstit, la care vorba'ĭ vorbă şi fapta faptă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Așa e și la noĭ, căpitane Bujor, n'avea nicĭ grije nicĭ teamă, rĕspunse cu o voce bărbătească rĕsunătoare și plină de francheță tînărul Cantacuzino, căcĭ daca nu era așa, daca nu eram împinșĭ de dorul scumpeĭ noastre moșiĭ, care este isbită de o mare nenorocire, fiĭ încredințat că nu avem nicĭ o nevoe să bătătorim codriĭ și drumurile ne bătătorite, ca să venim să vĕ întâlnim singurĭ singureĭ.

— Suntețĭ singurĭ ? întrebă Bánucu uitându-se în juru-ĭ cu oare care neliniște.

— Cu totul singurĭ, pe cinste vĕ spuĭ ; putețĭ să vĕ și încredințațĭ prin iscdadele ce avețĭ, rĕspunse cu viociune Cantacusino.

— Eŭ că să nu aṭât cea maĭ mică bănuială, adaose Catargiu am lăsat acasă la Adjud chiar pe arnăutul meŭ, de acăruĭ credință și supunere oarbă nu am cuvinte să mĕ îndoescŭ.

— Foarte bine aṭĭ făcut de v'aṭĭ încreḍut atât de mult în noĭ, ca să aveṭĭ și d-v. cuvênt a ne cere aceiașĭ credință deplină, pe care eŭ din parte-mĭ 'ṭĭ o daŭ din tótă ănima, căcĭ ănima 'mĭ spune că, de și sunteṭĭ boerĭ, adică fireștiĭ noștri dușmanĭ și prigonitorĭ, sunteṭĭ oamenĭ cinstiṭĭ și de bună credință.

— Ne aĭ judecat fórte bine, căpitane, rĕspunse Cantacusino, și ne grăbim a vĕ dovedi că judecata vóstră nu este neînteiată. Iată banĭ, adaose el scoṭând din dăsagĭ șease pungiĭ pline cu aurŭ și puindu-le binișor lângă Bujor ; sunt tocmaĭ treĭ miĭ galbenĭ, câte 500 într'o pungă ; cu astă sumă puteṭĭ începe aducerea la îndeplinire a planurilor noastre. Peste o lună veṭĭ primi încă 2000 galbenĭ, și din lună în lună încă câte atâṭea ca să plătiṭĭ și să înt'armațĭ băeṭiĭ ast-fel cum v'a vorbit fratele meŭ Catargiu. 'Ṭĭ ajunge Căpitane ?

— De o cam dată, dacă vĕ mulṭumiṭĭ ast-fel cum

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

m'am înțeles cu arhon cruceru 'mĭ ajunge. Acum spuneți-mĭ lămurit ce s'a întîmplat în țară și ce nenorocire spusești că ne a isbit, pe care de bună seamă eŭ n'o cunosc, ca să scim și noĭ ce trebue să facem?

— Muscaliĭ aŭ intrat în țară fără ca să fie în rĕsboiŭ cu Turcia; pămîntul scumpeĭ noastre moșiĭ este iarăși încălcat de puhoiul armielor cotropitoare, și aceĭ ce veneaŭ o dată spre noĭ în gură cu vorbe de mântuire, acum strigă în gura mare că aŭ venit ca să ne cotropească și să schimbăm numele de Român cu acela de Muscal. Veți îngădui voĭ, frații meĭ, una ca aceasta? vĕ veți îndupleca voĭ, Românașiĭ meĭ, ca să pierdeți scumpul nume de Român și să 'lŭ shimbați cu acela de Rusŭ?

— Nu, de o mie de orĭ nu; maĭ bine morți, strigă Bujor cu impetuositate.

— Aceasta nu se poate, aceasta nu va fi, strigă cu aceiași furie Codreanu, și după el și Bănucu, și Cobuz.

— Pentru ca să nu fie, pentru ca să nu perdem scumpul nume de Moldovean, pentru ca să păstrăm urmașilor noștri moșia părintéscă întreagă și neștirbită, dise Catargiu cu foc, trebue să ne luptăm, să facem jertfe marĭ. Pentru aceia am venit la voĭ, am lăsat orașele spre a locui în codri, am urît palatele spre a îndrăgi pădurile, și ne-am lipsit de toate bunătățile vieței trândave spre a îmbrățișa cu drag viața de voĭnicĭ, viața de haiducĭ, viața de apărătorĭ și luptătorĭ împotriva cotropitorilor. Voi-veți și voĭ a vĕ prenumĕra între luptătorĭ și îndrăsni-veți să vĕ măsurați cu glóta numerósă ca nisipul mării a cotropitorilor?

— Din tótă inima, strigară toți haiducii într'o singură voce.

— Voĭ orĭ cât de numeroși vĕ veți face n'o să fiți maĭ mulți de cât o mie, două.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Decĭ de mĭĭ ne adunăm numaĭ arme să avem, rĕspunse Bujor.

— Vĕ facem noĭ rost de arme, de glónțe și de iarbă, rĕspunse Catargiu; chiar mâine plec la Cernăuțĭ, și sunt încredințat că acolo voiŭ dobândi bună întâmpinare și voiŭ căpăta tot ce voiŭ cere, căcĭ împărăția nemțéscă va vedea cu ochiĭ buniĭ mișcarea nóstră și va ajuta-o acum când între Nemțĭ și Muscalĭ se află dragostea pisiceĭ.

— Eh! daca am căpăta și un tun două, strigă cu entusiasm Cobuz, ce maĭ ispravă am face! Am mânca pe muscalĭ fripțĭ.

— Să póte să dobândim pe sub mână și așa ceva, numaĭ răbdare să avem și inimă bărbată și înțeléptă.

— De asta să n'aibĭ grije; sciŭ eŭ de când cu Mavrogheni, cum trebue să ducĭ asemenea bătăliĭ între bivol și șoarice. Nicĭ o dată la câmpie, nicĭ o dată în numĕr mare, ci numaĭ în cete multe, micĭ și risipite; trebue să stăm numaĭ la adăpost de pădure, noaptea și fără veste. și să dăm bătăliĭ multe și dese peste tot lungul și latul țĕreĭ fără preget și fără să lăsăm vreme de răgaz dușmanilor.

— Bravo, strigă Cantacusino entusiasmat, bine gândit, bine alcătuit, bine ticluit; cu noĭ va fi biruința daca vom aduce cu cumpătate la îndeplinire asemenea plan.

— Noĭ îl vom îndeplini prea lesne, rĕspunse Bujor, căcĭ l'am maĭ îndeplinit o dată și am făcut și altădată pe Muscalĭ să mănânce păpara noastră; numaĭ să ne bucurăm de dragostea târgoveților cum ne bucurăm de a țĕranilor.

— Iți făgăduesc eŭ, replică Catargiu să fac toate cele de cuviință în vreme foarte scurtă ca să aduc mulțime de orășenĭ și chiar de fiĭ de boerĭ care să se prenumĕre în puternicele noastre cete.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Daca s'o îndeplini pe de rost aceia ce dicí, să sciï că în scurtă vreme petrecem pe Muscalï până la graniță cu paradă, strigă Codreanu.

— Nicï maï încape vorbă că așa are să fie, adăogă Bujor; te rog numaï un lucru: să'mï spuï câte-va din faptele nedrepte și apăsătoare cu care Muscaliï aŭ asuprit norodul și maï cu seamă pe țěranï, ca să am cu ce înflăcăra pe băeții.

— Bucuros, rěspunse Catargiu; frate Constantine grăește tu, deschide numaï o parte din dăsagul těŭ, și povestesce nenorocirea ce ți s'a întâmplat chiar ție, și sunt încredințat că aceia ce veï spune va fi în stare a însufleți lemnele și pietrele, ne cum oamenii, și le vor porni cu urgie spre a alunga din țară pe sělbaticul cotropitor.

— Grea jertfă îmï cerï Ilie, grea și dureroasă, dar cu toate acestea mě supuiŭ, rěspunse Canta suspinând, și apoï începu să povestească cele următoare:

XII

Invadiunea muscălească și ororile sale.

«Muscaliï când aŭ venit pentru întâia dată în țara noastră, aŭ venit în gură cu cuvinte de pace, de desrobire și mântuire; peatru aceia moșiï noștriï, săturați de nedreptățile Turcilor și jafurile Tătarilor, 'ï aŭ primit ca pe niște mântuitorï, și pe vremea luï Romanțov, mitropoliții, episcopii și boerii ceï maï fruntași din amêndouě principatele s'aŭ dus la St. Petersburg și aŭ cerut în genuchï Impěrătesei Ecaterina închinarea țěrilor lor împěrăției Rusescï și mântuirea lor de robirea turcească.

«Eï aŭ cerut numaï închinarea, iar nicï de loc stăpânirea, robirea țěrilor lor, perderea domniei și a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ocărmuirei lor de sine stătătoare, ființa lor de națiĭ deosebite în țĕrĭ ale lor cu nume deosebit. Eĭ aŭ cerut numaĭ ca Rusia să se pue în locul Turcieĭ, ighemonia Țaruluĭ să ia locul ighemonieĭ Sultanuluĭ, Muscalul creștin să se facă protectorul și apărătorul nostru în locul Turculuĭ păgân. Muscaliĭ însă n'aŭ înțeles lucrurile ast-fel; eĭ aŭ crezut că noĭ cerem să ne întrupăm cu împĕrăția lor, să ne facem o apă cu eĭ, să ne schimbăm din Românĭ în Muscalĭ, și aŭ început să lucreze în acest chip, și aŭ început să umple țara cu nacialnicĭ și stolnacialnicĭ moscovișteĭ, și aŭ început să ne croiască haine muscălescĭ, să ne învețe limba muscălească, să ne deprindă cu cnutul și nagaica muscălească, în sfârșit să ne obicĭnuiască cu meșteșugul de a face sluj ca în țară la eĭ.

«Moldovenilor nu le plăcură nicĭ de loc această alcătuire hrăpitoare, și rĕmase încremeniță că venea tocmaĭ de la creștinĭ, și începură să murmure, și începură să cârtească, și începură să strige și chiar să lucrede din toate puterile ca să scape de asemenea pacoste; eĭ nu se lăsară până ce nu isbutiră a scăpa de sluta în vatră, adică de mântuirea rusească.

«Noĭ scăparăm de eĭ, rĕmaserăm tot cu Turcii, adică cu strâmbătatea și prigonirea păgână, dar dădurăm slavă Domnuluĭ că ne-am ales numaĭ cu atât, căcĭ prigonirile, strâmbătățile, jafurile, furtișagurile și neomeniele fără seamăn de crude ce îndură norodul, și maĭ cu seamă țĕrănimea moldovenească și muntenească de la creștiniĭ Ruși în toată vremea cât oștile lor petrecuse în țĕrile noastre, fură cu mult maĭ înpozitoare ca ale păgânilor Turcĭ și Tătarĭ.

«Românii se lipsiră din toată inima de tovărășia muscălească și nicĭ nu se maĭ gândiră la ea, de și jugul turcesc se făcea din ḑi în ḑi maĭ apăsător; Muscaliĭ însă nu vrură cu nicĭ un preț să se lipsească; eĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

se dedulcise și daŭ mereŭ târcoale imprejurul staululuĭ nostru, și ne sileaŭ mereŭ cu dragostea și ne impănaŭ țările cu tot soiul de imbunătorĭ, doar o maĭ pune mâna pe oile ce le scăpase din ghiare ca să'șĭ arate o dată și bine dragostea cea peste fire de mare ce simte lupul pentru biata mielușea.

«Vĕdĕnd că cu armele nu putea s'o scoată la cale ast-fel cum gândeaŭ eĭ, eĭ alergară la alte mijloace: la intrigĭ de tot soiul, la clefetirĭ, la uneltirĭ, la fățărniciĭ și făgăduelĭ prefăcute, și ca să'șĭ aducă gândul la indeplinire, puse in mișcare toate născocirile, asmuți asupra noastră pe toțĭ oamenĭĭ ceĭ maĭ iscusiți în meșteșugul uneltirilor viclene, atât Muscalĭ cât și străinĭ și ne copleși și pe noĭ și pe Turcĭ cu tot soiul de iscodirĭ meșteșugite. Băgară în uneltirile lor împotriva noastră până și țĕrĭ cu totul depărtată de noĭ, bunăoară pe Danimarca, o țĕrișoară micĕ ca și a noastră și prigonită de hrăpitorĭ ca și a noastră, dar care e peste nouă mărĭ și peste nouă țĕrĭ departe de aci. Muscaliĭ isbutiră a căștiga atât pe craiŭ și pe oamenĭĭ de frunte aĭ acesteĭ țĕrĭ ca să stăruiască pe lângă Sultanul să'l induplece d'a ne da robĭ cu mânele legate în mânele lor.

«Ast-fet d-l de Heidestant elcuil Danemarceĭ din Țarigrad, se duse la marele vizir și ceru în numele Țarului pentru impĕratul Rusieĭ micele țĕrișoare: Valahia și Moldova în schimbul Crimeeĭ de curând luată de la Turcĭ. Din norocire Turciĭ nu cădură în cursa Muscalilor, și principatele scăpară încă o dată de dragostea moscovită.

«Vĕdĕnd că nicĭ pe calea piedișă a uneltirilor viclene Rusia nu isbutesc, Țarul o întoarse iarăși pe altă foae și la 13 August 1787, Muscaliĭ intrară iarăși în rĕsboiŭ și iarăși năvăliră spre hotarele țĕrilor Române, și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

iarăşi işi dădură pe faţa scopul ce urmăreaŭ de a se face stăpânĭ peste Principate.

«Vaĭ şi amar pe bietul Român! multe maĭ suferi el şi vitele luĭ din pricina urmărilor acestuĭ rĕsboiŭ cumplit, căcĭ dându-se la iveală ura ce simţea Moldoveanul şi Munteanul pentru Muscal şi dorinţa ce arătară pe faţă d'a rĕmânea maĭ bine sub stăpânirea Turcilor, siliră pe Muscalĭ să se poarte cu Românĭ, şi maĭ cu sémă cu Moldovenĭ, cu toată ura şi duşmănia putincioasă.

«Cum intrară în ţară, eĭ năvăliră cu urgie peste tot avutul şi toată gospodăria bietuluĭ Român, şi începură a o jertfi cu cea maĭ mare neomenie, fără să se gândească a plăti aceia ce aŭ luat, saŭ a da măcar un răvaşiŭ ca să se poată despăgubi maĭ apoĭ.

Pentru aceia şi Moldoveanul nu maĭ vru să dea nimic de voe, ci suferea în tăcere toate chinurile şi toate strâmbătăţile, de cât să primească a da de voe bună mână de ajutor cotropitorilor, chiar când, lucru foarte rar, eraŭ rugaţĭ cu pumnul plin cu banĭ ca să le dea ceva. (Vedĭ memoriele Conteluĭ de Langeron, un general francez în serviciul Rusieĭ; Colecţia Hurmuzache supliment Volum I Fascicola I Pag. 80).

«Vĕdându-se ameninţaţĭ cu lipsa de bucate, de braţe, de care, de vite şi de căraŭşĭ, care să le ducă în urma oştilor mulţimea de zaherale şi cele trebuincioase pentru rĕsboiŭ, Muscalĭ trămise în fie-care sat câte un nastavnic însoţit de doĭ saŭ treĭ cazacĭ sĕlbaticĭ, care ridicară prin puterea bicelor pe toţi bărbaţiĭ sdravenĭ şi toate vitele de jug şi de ham, şi le porniră spre tabăra muscălească prin puterea uneĭ ploĭ ne-precurmate de bice, gârbace, cnuturĭ şi nagaice care plesneaŭ pielea din spatele bieţilor muncitorĭ Românĭ. Aceştĭ nastavnicĭ se purtară cu bieţiĭ oamenĭ ca nisce fiare sĕlbatice; eĭ puseră în care greutăţĭ pe care nu putea să le ducă vitele lor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cele micĭ, slabe, istovite de mulțimea grelelor strapațe și ne mâncate. Aceste greutățĭ maĭ marĭ ca puterile lor, trebuia să fie duse pe drumurĭ desfundate, pline cu noroiŭ clisos, gropĭ adâncĭ și bolovanĭ greŭ de trecut! Ca să le ațâțe ânimosia, cazacii năzuiaŭ numaĭ la puterea gârbacelor, și le isbeaŭ până ce bietile vite cădeaŭ ca să nu se maĭ scoale, plesneaŭ în mijlocul drumuluĭ și se prăpădeaŭ în neputință de a birui atâtea greutățĭ. Atuncĭ nastravniciĭ înhămaŭ în locul vitelor pe țĕranĭ, îĭ băteaŭ și pe eĭ întocmaĭ ca pe vite, până ce cădeaŭ și eĭ ca să nu se maĭ scoale, întocmaĭ ca vitele; și pe urmă tot ca pe vite Rușiĭ iĭ lăsaŭ în drum morțĭ și ne îngropațĭ, ca să fie mâncațĭ de fiarele și de păsările de pradă. Ceĭ ce scăpaŭ cu viață și duceaŭ până la capăt greaua lor sarcină, eraŭ despuiațĭ de tot ce aveaŭ, lipsițĭ de vite, pe care să făceaŭ nastavniciĭ stăpânĭ, neplătițĭ pentru munca ce făcuse, și pe d'asupra chiar bătuțĭ și prigonițĭ. (Vedĭ tot Langeron, pag. 98).

«Cruzimea lor merse une orĭ mult maĭ departe, la care, lucru de mirare, luaŭ parte nu numaĭ soldațiĭ, ci și ofițeriĭ și chiar generaliĭ lor, care se crede să fi fost ómenĭ luminațĭ, de ném bun și ființe învĕțate, iar nu nisce sĕlbatecĭ ca soldațiĭ. Iată una din nenumĕratele lor isprăvĭ.

«In tómna anuluĭ 1788 pe când Romanțov se aședa în Iașĭ și prințu Potemkin petrecea în prejma cetățeĭ Oczacovuluĭ, fără să pótă a o lua, o cétă mare de tătarĭ înaintă spre Bender ca să tae drumul de retragere al Muscalilor ce intrase în Moldova. Cum auzi acéstă scire nelinișcitóre, Romanțov trămise pe generalul Kamensky cu vr'o patru miĭ de Muscalĭ ca să gonéscă înapoĭ pe Tătarĭ, care ajunsese până la Fálciŭ și Gangora.

«Intr'acea vreme se stărni un viscol îngrozitor; o zăpadă nepomenit de mare pe acea vreme timpurie

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

căzu pe pământ, și un ger cumplit întîmpină pe Muscalĭ în cale, în cât a patra parte din oștenii lui Kamensky căzură pe drum înghețațĭ, și zapada, a cărei grosime apropia jumĕtatea de stânjen, îĭ acoperi pe dată. Cu tóte aceste greutățĭ și jertfe dureróse, eĭ în cele din urmă ajunse la Fălciŭ, năpădiră fără de veste peste Tătarĭ, care nu eraŭ nicĭ de loc pregătiți, și fără multă bătae de cap îĭ trecură pe toțĭ sub ascuțișul săbieĭ.

«Cu tóte că biruința fu atât de lesniciósă, totuși lui Kamensky nu putu să-ĭ se potoléscă furia și necazul ce-i pricinuise marea pierdere ce încercase. El se duse la Gangura, unde făcu de petrecanie Tătarilor cu aceiași înlesnire, dar după biruință, când omul se face maĭ bun și maĭ îngăduitor, Kamensky își dădu la ivélă firea sa de Calmuc sĕlbatec.

«Aflând de la nisce iscóde că un ovreiŭ din Gangora ar fi înlesnit aducerea Tătarilor dincoa de Prut, porunci să-l dăsbrace, să-l aruuce în apa amestecată cu sloĭ de ghiață a Prutuluĭ, apoĭ să-l scóță afară, și gol cum era, pe un ger de plesnea lemnele și pietrele, să-l lege de un par în mijlocul curțiĭ și să-l lase acolo tótă nóptea. A doua ḑi sermanul jidov fu deslegat, dar peste nópte murise de ger.

«I se aduse treĭ Tătarĭ carĭ nu sciŭ cum scăpase cu viață; el se apucă să-ĭ întrebe despre gândurile căpetenielor lor. La acéstă întrebare unul din Tătarĭ rĕspunse: — Eŭ nu sunt de cât un soldat, căpeteniele nóstre nu aŭ obiceiŭ să spue soldaților gândurile lor. Acest rĕspuns care ar fi fost vrednic de laudă și de cruțarea vieței, daca generalul n'ar fi fost Muscal, înfurià așa de rĕŭ pe Kamensky, în cât dădu poruncă să bicinuiască pe câte treĭ Tătarĭ până ce vor muri sub isbiturile cruntuluĭ, ceia ce se și întîmplă. Tot atuncĭ el a dat poruncă să tae capul uneĭ vacĭ care mugea în apropiere de casa sa, și să dea foc la satul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

întreg și să silèscă pe bieții țĕrani să fugă în câmpia acoperită cu zăpadă, pentru că un copil de la o casă vecină îĭ turbura nóptea somnul prin plânsurile sale. Toți țĕranii din acel sat împreună cu femeile și copiĭ lor periră de fóme și de frig, pentru că cazacii generalului îĭ oprea d'a căuta hrană și adăpost într'altă parte; toate acestea pentru că plânsul unuĭ copil turburase somnul generalului! Toate vitele câte scăpară cu viață din acea nenorocire fură trămise în Rusia la moșia sa. (Tot Langeron Pag: 80 notițede jos).

«Aflând împărătésa Ecaterina despre aceste nelegiuiri, de o cam dată trămise surghiun pe generalul la moșiele sale, dar peste patru anĭ îl chemă înapoĭ și îl înalță la rang, pentru că Muscalul orĭ cât de sus pus ar fi, nu pedepsesce nelegiuirea saŭ hoția, ci nedibăcia că s'a lăsat a fi dovedit.

«Asemenea purtărĭ neomenescĕ din partea Muscalilor nu putea să dobândéscă nicĭ dragostea Românilor, nicĭ înduplecarea lor d'a primi jugul lor, ci din potrivă culegea numaĭ ură și dușmănie. Românii încetul cu încetul se răcirĕ deRușĭ, și prietesiugul puținilor boerĭ carele rĕmăsese credincioșĭ, maĭ cu seamă în Valachia, începu să scadă și să se răreasscă. Din potrivă în locul dragosteĭ eĭ ridicară asupra lor o furtună de plângerĭ și învinovățirĭ unele maĭ grele ca altele, în cât atâță în potriva Rușilor Europa întrégă, și maĭ cu sémă: Englitera, Prusia și Olanda. In fața amerințăriĭ uneĭ furtunĭ atât de cumplită, Tarina Rusieĭ, deși biruitoare, chiar a doua di după nisce biruințe din zi în zi maĭ strălucite, fu silită să încheie pace la Iași în 1791, și fu nevoită să dea înapoĭ Basarabia cu tóte cetățile sale precum și Moldova și Valachia, cum am dice a 'șĭ pune pofta în cuiŭ pentru alte vremurĭ maĭ priincióse și a'șĭ retrage trupele din țerile Române, după patru anĭ de petrecerea cea maĭ amarnică pentru bieții Românĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

«Ei aŭ plecat cu gândul d'a se reintórce cât se póte maĭ curând, însă dacă nu s'aŭ ținut de cuvênt, n'a fost vina lor, ci o întâmplare ne așceptă: înfricoșiatele biruințe ale luĭ Napoleon care a spăimântat lumea întrégă prin strălucirea lor.

«Muscaliĭ plecară, dar de zizăniĭ nu se lăsară; ceea ce s'a petrecut în țara nóstră de atuncĭ încoa le cunóscețĭ fórte bine în cât nu maĭ este nevoe a vi le poftori. Mulțumită înrâuririeĭ luĭ Napoleon și a sfetincilor seĭ, noĭ căpătasem un domn prea bun și cu dor de țéră, pe Alexandru Moruți, dar asemenea domn, de și fu fórte plăcut Moldovenilor, nu putu să placă Muscalilor, pentru că nu vrea să se facă unealtă a lor. Pentru aceia eĭ își dădură toate ostenelele ca să'și ajungă la țintă, și isbutiră în cele din urmă ca să capete mazilirea luĭ și să pue în locu-ĭ pe Scarlat Calimachi, care precum sciți, avu loc pe la începutul anuluĭ trecut. Acest domn n'a apucat să-și ia scaunul în stăpânire, căcĭ pe la sfârșitul luĭ August Poarta numi domn iarăși pe Moruzi iubitul Moldovenilor, dar nicĭ acesta n'avu parte ca măcar să se așeție pe tron, căcĭ Rușiĭ la 14 Noembre, fără nicĭ un cuvênt de ceartă și fără scornire de rĕsboiŭ din partea cuĭ-va, trecură Nistru fără veste și călcară hotarele Moldoveĭ prin patru puncte deosebite, spuind la toată lumea că veneaŭ să treacă în Dalmația, iar nu să se rĕsboiască cu Turciĭ; însă în loc de a se îndrepta spre Dalmația, începu să înconjoare cetățile turcescĭ din Basarabia.

«Moldovenĭĭ care nu se așceptaŭ nicĭ de loc la asemenea mosafirĭ nepoftițĭ, crețând pe Muscalĭ pe cuvênt, adică că veneaŭ numaĭ ca trecĕtorĭ spre Dalmația, îĭ primiră maĭ bine ca altă dată și le dădură tot ce cerură ca să plece maĭ în grabă, dar vețând că Michelson căpetenia oștilor muscălescĭ,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

s'a aședat ca la el a casă în Iași și că n'avea nici gând de plecare, că Miloradovici 'și-a întins ostile prin Vasluĭ și Fălciu până la Bârlad, că Sergiu Kamensky a înnaintat prin Roman și Bacăŭ până la Focșanĭ, și că vitele țăranilor iar aŭ început să fie din noŭ supuse la sarcinĭ grele și oamenii la potvezĭ împovărătoare, începură să cârtească și să nu se supue de bună voe la poruncile muscălescĭ.

«Aĭ pe tronul Moldoveĭ nu maĭ domnesce domnul țăreĭ, după pravilĭ, ci un muscal, generalul Cușnicov, căruia în bătae de joc numaĭ 'ĭ a dat ca ajutor un chip de divan alcătuit din boerĭ pământenĭ, care e lipsit de orĭ-ce putere, căcĭ țara întreagă e împănată de Muscalĭ. De astă-dată boeriĭ, în frunte cu Sturdescu și Alecu Bals fiul vistierniculuĭ Iordache, ceĭ maĭ cu vadă dintre boerĭ, se arătară maĭ dușmanĭ Rușilor ca orĭ când, și începură să se îngrijască de nevoile prostimeĭ și să se facă una cu dênsa spre a se împotrivi Muscalilor.

«Eĭ îndemnară pe țeranĭ, maĭ cu seamă pe ceĭ din apropierea drumurilor celor marĭ, dintre Iașĭ și Focșanĭ, Iași și Galațĭ, pe care strapațele cele fără precurmare îĭ istovise cu totul, să fugă împreună ca vitele, familiele și avutul lor spre munțĭ, și să lase țara despre câmp pustie.

«Astă purtare a Moldovenilor a îmbărbătat și pe boeriĭ Muntenĭ, și a făcut pe Constantin Filipescu să se pue în fruntea neprietenilor Rusieĭ și să se dea pe față ca prieten hotărât al Turcilor. Astă purtare îndrăsneață a îmbărbătat pe boerĭ atât de mult, în cât maĭ toțĭ boeriĭ din țara Românească s'aŭ înscris între părtinitoriĭ Turcieĭ, și numaĭ Varlaam, Grădișteanu, Brâncoveanu, Nenciulescu și Scarlat Ghica aŭ maĭ rămas prietenĭ Rușilor.

«Vĕdênd astă purtare îndrăsneață din partea boe-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rilor Românĭ, vĕdĕnd că Ruşiĭ n'aŭ părăsit vechile lor deprinderĭ, ci urmaŭ înainte cu aplicările lor d'a prigoni pe ţĕranĭ în chipul cel maĭ înfricoşat, îmbărbătaţĭ fiind de hotărârea ţĕranilor de a'şĭ părăsi casele în voia întêmplăriĭ maĭ bine de cât d'a sluji cotropitorilor, noĭ o parte din boeriĭ ceĭ tinerĭ, ne-am gândit a ne împotrivi acestor cotropitorĭ cu armele în mână, şi cum ne-a venit în minte astă hotărâre, ne-am gândit la voĭ şi am însărcinat pe fratele Catargiu ca să vie, să vĕ întâlnească, să vĕ spue păsurile ţĕreĭ şi să vĕ roage a vĕ fi milă de sĕrmanul norod şi a alerga întru mântuirea luĭ. Primiţĭ?

— Bucuros, cu dragă inimă, rĕspunse Bujor; pentru asta ne-am părăsit noĭ casele, pentru asta trăim departe de lume în cât nu scim aproape nimic din cele ce se petrec în ea; pentru asta ne jertfim viaţa. A mântui norodul de suferinţe saŭ a muri; acesta e întreg gândul nostru. Aşa e fraţilor? adăogă adresându-se către ceĭ treĭ camaradĭ.

— Aşa, aşa rĕspunse într'o voce ceĭ treĭ haiducĭ.

— Noĭ vĕ suntem din toată inima gata la porunci, adăogă Bujor. Ţiceţi-ne un cuvênt şi noĭ plecăm să dăm pept cu duşmanul. Ne pare rĕŭ că aţĭ venit aşa târdiŭ, peste şease lunĭ şi maĭ bine şi aţĭ lăsat să se strecoare o vreme atât de îndelungată şi să se săvârşească nenorocirĭ poate cu anevoe de vindecat.

— Aşa e, rĕspunse melancolic Catargiŭ; dacă veneam maĭ din vreme póte Muscaliĭ nu se daŭ la atâtea fapte mişelescĭ, nu spărgeaŭ atâtea case tignite, nu sminteaŭ atâtea femeĭ cinstite, nu pricinuiaŭ atâtea nenorocirĭ casnice. Poate că prietenul nostru, nenorocitul nostru prieten Cantacusino, care s'a căsătorit din dragoste cu cea maĭ frumoasă şi cea maĭ iubită din femeĭ, scăpa de durerea ce l'a sdrobit, era mântuit, de amarnica scrisă de a'şĭ vedea fericirea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sdrobită, dragostea sa nesocotită, femeia sa cea prea scumpă amăgită de un oficier rus, de ticălosul Bolkoviscky și fugita cu el dincolo de Duistru.

— Oh! nu, nu se putea mai din vreme, răspunse Cantacusino oftând adânc, căci nu eram încă pregătiți, cuțitul nu dăduse la os, nenorocirea nu ajunsese prea mare. Se vede că așa a voit ursita ca nenorocirea să fie îmboldul cel mai puternic care să ne îndemne d'a ne lupta până la moarte cu acei creștini cu inimi de păgâni, care aŭ venit în țara noastră ca să ne sărăcească, să ne ucidă vitele să ne nimicnicească bărbații și să ne necinstească femeile.

— Ori-ce lucru târdiŭ, ori de vreme, este bine venit, dacă o dată are parte de un început, răspunse Bujor; să nu ne plângem că am întârdiat și să ne perdem vremea în păreri de rĕŭ zadarnice, ci să ne grăbim a ne pune mai iute și mai cu hărnicie pe treabă, să ne silim a câștiga vremea perdută, să ne sărguim a aduna cât se poate mai mulți voinici viteji și hotărâți, să ne dăm osteneala a câștiga în partea noastră pe ceĭ ce aŭ fugit în munți de groaza podvezilor muscălescĭ, să ne înt'armăm cât om putea mai bine, să ne ascudem pregătirile cât om putea mai mult ca să nu tragem asupra noastră privirile Muscalilor, să ne ferim d'a fi copleșiți de puhoiul cazacilor lor, mai nainte de a ne aduna în numĕr îndestul de mare, și să eșim la iveală numai atunci când vom putea a ne măsura cu nisce dușmani atât de numeroși. Urmând aceste povețe lăsați apoi grija pe noi, și veți vedea în scurtă vreme dacă Bujor și ai sĕi sunt saŭ nu în stare să se măsoare cu asemenea dușmani și daca scie să isbândească cum trebue pe frații sĕi.

— Câtă vreme îți trebue până să fii gata? întrebă Catargiu.

— O lună, mult două.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Arme îți mai trebue?

— De! daca aĭ pune mâna pe două trei mii flinte soldățesci care să bată departe n'ar strica.

— Dar gloanțe și iarbă?

— Iarbă am destulă și băcțiĭ mei sunt foarte meșterĭ să toarne gloanțe. Numaĭ plumb 'mĭ-ar mai trebui.

— Eŭ aș putea să'țĭ găsesc în Ardeal și Bucovina arme soldățesci și plumb destul; asemeni și iarbă. Numaĭ n'am cum să le trec granița fără să scornesc bănuelĭ.

— Ascunde-le d-ta la Vatra Dornei saŭ pe lângă Kedzi Vașarheĭ unde-va și apoĭ spune-mĭ locul, că băeții mei sciŭ potecĭ ascunse și nevĕdute, prin care să le treacă dincoa fără să'ĭ vadă puĭ de om.

— Daca e așa de adĭ în treĭ sĕptămâni viŭ să'țĭ spuiŭ locul de unde să le ieĭ. Unde să te găsesc?

— Tot aicĭ.

— Cum să ajung până la tine?

— Tot în chipul cum aĭ ajuns.

— Bine; banĭ îți mai trebue?

— De o cam dată nu, căcĭ mai am și eŭ; dar când oiŭ veni cu vestea despre arme, bine ar fi să maĭ aducĭ ceva.

— O să aduc tot atâta; ajunge?

— Da, ajunge. Ascultă, dacă s'o întêmpla să nu fiŭ eŭ în tabără, să lași ce aĭ de lăsat și să spuĭ ce aĭ de spus unuia dintre acești tovarășĭ aĭ meĭ, care pot ca și mine să te slujească.

— Așa voiŭ face; vĕ las sănătoși.

— Plecĭ?

— Da, mĕ duc, căcĭ voiŭ să plec mâne la Cernăuțĭ.

— Tu te ducĭ Ilie? dise Cantacusino, care de obiceiŭ sta mereŭ pe gândurĭ, tăcut, trist și abătut pe bușteanul sĕŭ, dar eŭ ce mĕ fac până la întoarcerea ta?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Dacă vreĭ şi n'aĭ treabă, rĕmâĭ aicĭ între noĭ, se grăbi a ḑice Bujor.

— Rĕmâĭ dacă 'ţĭ place într'acest cuib al vitejieĭ, ḑise şi Catargiu.

— Daca nu vĕ este cu supărare, rĕmâiŭ, rĕspunse şi tênĕrul Canta.

— Cum să'mĭ fie cu supărare când de acum înnainte facĭ parte din căpeteniele ceteĭ noastre? escĭ în casa ta frate Constantine; poţĭ să poruncĕştĭ; 'mĭ este fricĭ numaĭ să nu'ţĭ placă scorbirile în care ne amărâm noĭ viaţa şi ne ascundem ca să nu fim prinşĭ.

— Trebue să mĕ deprind cu ele, şi trebue să'mĭ placă, dacă o dată m'am hotărât să îmbrăţişez viaţa voastră, să trăesc între voĭ, să fiŭ fratele vostru şi să împart cu voĭ şi bunul şi rĕul. De acum încolo sunt haiduc ca şi voĭ, voinic ca şi voĭ, păunaşiŭ de codru ca şi voĭ; trăiască haiduciĭ, strigă Cantacusino ridicând cu entusiasm în sus gugiumanul ce purta în cap.

— Trăiască noiĭ noştriĭ fraţĭ, trăiască boeriĭ haiducĭ, strigă Bujor ridicând căciula în sus.

— Trăiască *boeriĭ haiducĭ* strigară ceĭ treĭ haiducĭ aruncând cu veselie căciulele lor în aer.

— Vĕ mulţumim fraţilor, rĕspunse Catargiu, pentru frumosul nume ce ne-aţĭ dat, pe care de acum îl vom purta cu mândrie şi bărbăţie, şi ne vom sili a ne face vrednicĭ de el. Suntem boerĭ, vĕ mărturisim; nascerea ne-a dat această însuşire; însă inima noastră dornică de binele obştesc şi miloasă de suferinţele norodului ne-a adus în codru, ne-a pus fluita în mână, ne-a făcut haiducĭ. Trăiască dar precum ḑiserăţĭ şi voĭ *boeriĭ haiducĭ*, şi dea D-ḑeŭ ca din doĭ să ne facem măcar douĕ sute douĕ-ḑecĭ şi doĭ.

— Amin, strigară haiduciĭ cu acelaşĭ entusiasm.

— Acum că am isprăvit cu vorba, adaose Catar-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

giu, să venim mai curând la faptă; vremea trece ḑiua se duce și până la Iași unde negreșit trebue să fiŭ diseară mai e, ba încă e mult de tot. Vĕ las cu bine fraților, iubite Constantine să te găsesc sănătos.

— Cale bună Ilie, și isbândă deplină, rĕspunse Cantacosino strângênd cu căldură mâna amiculuĭ sĕŭ.

— Să ne vedem cu bine, replică Ilie încălecând și dând călcâe caluluĭ sĕŭ. Peste o clipă el dispăru după o cotitură a desișuluĭ pădureĭ.

— Acum să intrăm în locașurile noastre, ḑise Bujor; să'mĭ daĭ voe însă cocoane, că acum de o cam dată să te leg la ochĭ.

— Din toată inima, rĕspunse tênĕrul Canta, care în loc de a se supăra simțea multă plăcere vĕḑênduse înconjurat de atâța mister și pitoresc romantic.

Codreanu la un semn al luĭ Bujor se apropiă de Cantacusino, îl legă strâns la ochĭ cu o maramă albă, îl luă de mână, îl duse după ceĭ-alțĭ treĭ haiducĭ până la copaciul scorboros dar încă verde, care ascundea în inima sa capul uneĭ scărĭ, și'l făcu să parcurgă aceiașĭ cale pe care o descriserăm mai sus. Bujor și tovarășiĭ sĕĭ purta în fie-care mână câte una din pungile aduse de ceĭ doĭ boerĭ. Când ajunse în rĕscrucea sub-pământeĭ Codreanu desfăcu mărama din ſurul ochilor luĭ Constantin Cantacosino.

FINE

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

TABLA DE MATERIE

I	Lupta luĭ Nicolae Mavrogheni cu invaḍiunea	Pag.	3
II	Haiducii după rĕsboiŭ	»	9
III	Dragostea luĭ Bănucu	»	26
IV	Colo 'n vale la părĕŭ	»	36
V	Planurĭ de isbândire.	»	47
VI	Mariuca și Bănucu.	»	54
VII	Furtuna.	»	61
VIII a	Boerul Ilie Catargiu	»	69
IX a	Boerul în tabăra haiducilor.	»	80
IX b	Boeriĭ și haiduciĭ	»	89
X	Revolta în tabără	»	96
XI	Boeriĭ în tabăra haiducilor	»	105
XII	Invaḍiunea muscălească și ororile sale.	»	121